

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1924:56
FINANSDEPARTEMENTET

1921 ÅRS PENSIONS KOMMITTÉS BETÄNKANDE III

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

CIVIL TJÄNSTEPENSIONS LAG

AVGIVET ENLIGT AV KUNGL. MAJ: T
DEN 29 JUNI 1921 OCH DEN 13 JUNI 1924
LÄMNADE UPPDRAG

S T O C K H O L M

1 9 2 4

Statens offentliga utredningar 1924

Kronologisk förteckning

1. Angående ordnandet av statens kommersiella informationsverksamhet. Promemoria, avgiven av chefen för utrikesdepartementets speciella handelsavdelning. Marcus. 28 s. **U.**
2. Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 2. Bokföringsåren 1920—1921 och 1921—1922. Av L. Nannesson. Meddelande från Kungl. Lantbruksstyrelsen nr 247 (nr 6 1923). Svanbäck. (6), 107 s. **Jo.**
3. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 12. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kopparbergs län. Beckman. 47 s. 2 kart. **Jo.**
4. Supplement nr 2 till Sverges familjenamn 1920. Stat. Repr.-anst. 10 s. **Ju.**
5. Betänkande med utredning och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Eklund. vij, 208 s. **E.**
6. Utredning rörande ny vattenväg mellan Östersjön och Vänern. Göta kanal, jämte bihang, innefattande preliminärl utredning rörande vattenväg mellan Hjälmaren och Vänern. Svea kanal. Meddelande från Kungl. Kanalkommissionen. Nr 4. Haggström. 173 s. 3 kart. **K.**
7. Betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xj, 511 s. **E.**
8. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 13. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västmanlands län. Beckman. 36 s. 2 kart. **Jo.**
9. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 14. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Värmlands län. Beckman. 52 s. 2 kart. **Jo.**
10. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 11. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Blekinge län. Beckman. 32 s. 2 kart. **Jo.**
11. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 15. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Jämtlands län. Beckman. 32 s. 2 kart. **Jo.**
12. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 18. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Gotlands län. Beckman. 19 s. 1 karta. **Jo.**
13. Förslag till lönereglery för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk samt vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter. Tullberg. 413 s. **E.**
14. Jakttagelser rörande socialiseringen i Österrike 1918—1922. Av Nils Karleby. Tiden. vij, 111 s. **Fi.**
15. Det svenska tobaksmonopolet. En undersökning av dess verksamhet 1915—1922. Av M. Marcus. Tiden. vij, 106 s. **Fi.**
16. Betänkande med förslag till gruvlag. Norstedt. 400 s. **Ju.**
17. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 19. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västernorrlands län. Beckman. 77 s. 2 kart. **Jo.**
18. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 9. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Hallands län. Beckman. 146 s. 3 kart. **Jo.**
19. Anvisningar rörande vägväsendet och automobiltrafiken. Blom. 24 s. **K.**
20. Skeppstjänstkommitterades betänkande. 3. Förslag till lag om särskild pensionsförsäkring av sjöfolk. Marcus. 123 s. 1 tab.-bil. **H.**
21. Fastighetsregisterkommissionens meddelanden. 13. Sammandrag av inkomna yttranden över fastighetsregisterkommissionens förslag den 25 augusti 1923 angående tillsynen å fastighetsregistreringen m. m. Palmquist. 79 s. **Ju.**
22. Statens järnvägar. Kortfattad översikt av deras tillkomst, ekonomi och organisation. Av M. Marcus. Tiden. vij, 149 s. **Fi.**
23. Handledning vid utarbetandet av brandordningar för landskommuner. Marcus. 16 s. **K.**
24. K. skolvästyrelsens utlåtande över skolkommissionens betänkanden 1—5. Norstedt. 346 s. **E.**
25. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser). Norstedt. 42 s. **K.**
- 26—27. Betänkande med förslag till ett systematiskt utforskande av den svenska allmogekulturen. 1. Huvudbetänkande och förslag. vij, 156 s. 1 pat.-tab. 2. Allmogeforskningen i Sverige och dess nordiska grannländer. iv, 204 s. V. Pettersson. **E.**
28. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 16. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Norrbottens län. Beckman. 21 s. 2 kart. **Jo.**
29. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 20. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västerbottens län. Beckman. 29 s. 2 kart. **Jo.**
30. Statens järnvägar som allmänt affärsverk. Tiden. 411 s. **Fi.**
31. Utredning rörande kungl. teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet. Norstedt. (2), 63, 27 s. **E.**
32. Malmkommissionens slutbetänkande. Utredning angående nyttiggörandet av statens norrländska malmfyndigheter. Beckman. 346 s. 6 bil. **H.**
33. Malmstillgången i Norrbottens län. Utredning, ingående i malmkommissionens betänkande den 31 mars 1923. Av Edw. S. Berglund. Beckman. (2), 128 s. 6 bil. **H.**
34. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 26. Ljusindustrin samt tillverknigen av glycerin med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av J. Lublin. Tullberg. iv, 119 s. **Fi.**
35. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 27. Ylleindustriens produktionsförhållanden. Av K.-G. Hagström. Marcus. iv, 110 s. **Fi.**
36. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 28. Den svenska tegelindustriens utveckling 1881—1913 med särskild hänsyn till dess ställning åren närmast före världskriget. Av B. Ohlin. Marcus. iv, 79 s. **Fi.**
- 37—38. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 36. Betänkande angående tullsystemets verkningar i Sverige före världskriget. Marcus. Del 1. xix, 365 s. Del 2. 354 s. **Fi.**
39. Sveriges vattenkrafttillgångar och vattenkraftproduktion. Av S. Lööfbeck. Tiden. 15 pl., viij, 149 s. **Fi.**
40. Till frågan om ny jorddelningslagstiftning. Palmquist. iv, 368 s. **Ju.**
41. Utredning med förslag till lag om lärlingsväsendet i vissa yrken. Norstedt. 104 s. **E.**
42. Förbrukning av virke till husbehov på Värmlands läns landsbygd. Norstedt. 79 s. **Jo.**
43. Domänstyrelsens utlåtande den 28 maj 1924 med förslag till kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna. Tullberg. 76 s. **Jo.**
44. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 17. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Jönköpings län. Beckman. 64 s. 2 kart. **Jo.**
45. Kommunal affärsverksamhet i de svenska städerna. Av H. Lindholm och G. Bergqvist. Tiden. vij, 332 s. **Fi.**
46. Ingenjör N. Ekwall's utredningar. 1. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Östergötlands län. Beckman. 38 s. 2 kart. **Jo.**
47. Ingenjör N. Ekwall's utredningar. 4. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kronobergs län. Beckman. 24 s. 2 kart. **Jo.**
48. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 22. Förteckning över elektriska kraftanläggningar i Sverige år 1923. Beckman. 125 s. 1 väggkarta i särskild bilaga. **Jo.**
49. Ingenjör N. Ekwall's utredningar. 3. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kalmar län. Beckman. 32 s. 2 kart. **Jo.**
50. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 7. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kristianstads län. Beckman. 108 s. 2 kart. **Jo.**
51. Ingenjör N. Ekwall's utredningar. 2. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Örebro län. Beckman. 36 s. 2 kart. **Jo.**
52. Utredning beträffande de elektriska distributionsföretagens å landsbygden ekonomiska svårigheter och möjligheterna för dessas avhjäljande. Beckman 100 s. **Jo.**
- 53—54. 1921 års kommunalskattekommitténs betänkande angående den kommunala beskattningen. Del 1. Lagförslag, allmän motivering, speciell motivering. xvj, 489 s. Del 2. Reservationer, bilagor, tabeller, sakregister. 369 s. Tullberg. **Fi.**
55. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 25. Handels- och prisöversikter rörande spannmål jämte bihang, innefattande vissa internationella prisjämförelser angående viktiga jordbruksprodukter. Av K. Amark. Marcus. viij, 143 s. **Fi.**
56. 1921 års pensionskommitténs betänkande. 3. Betänkande med förslag till civil tjänstepensionslag. Marcus. 135 s. **Fi.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetslil utgåra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1924:56
FINANSDEPARTEMENTET

1921 ÅRS PENSIONS KOMMITTÉS BETÄNKANDE III

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
CIVIL TJÄNSTEPENSIONS LAG

AVGIVET ENLIGT AV KUNGL. MAJ:ET
DEN 29 JUNI 1921 OCH DEN 13 JUNI 1924
LÄMNADE UPPDRAG

STOCKHOLM 1924
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

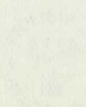
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

Innehållsförteckning.

	SID.
Skrivelse till Konungen	5
I. Inledning	9
II. Allmän historik	12
III. Allmän motivering till kommitténs förslag	25
IV. Specialmotivering	45
1. Förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag)	45
2. Förslag till pensionstjänsteförteckning	73
3. Förslag till följdförfattningar m. m.	82
V. Författningsförslag	84
Förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag)	84
Förslag till kungörelse med föreskrifter rörande tillämpning av civila tjänstepensionslagen	121
Förslag till kungörelse med föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt civila tjänstepensionslagen beviljas, skola utgå m. m.	123
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension	124
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 3, 4 och 5 §§ i kungörelsen den 11 oktober 1907 (nr 85, sid. 9) med föreskrifter om verkställighet av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension	127
Förslag till kungörelse angående skyldighet för innehavare av vissa befattningar att vara underkastade förändrade bestämmelser i fråga om rätt till pension	128
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk	128
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring	129
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal den 29 juni 1917 (nr 441)	129

Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare den 29 juni 1917 (nr 442)	130
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal den 29 juni 1917 (nr 443)	131
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av § 5 i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 957) angående anordnande av den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen.....	131
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i kungörelsen den 24 november 1876 (nr 51) angående meddelad fastställelse av grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt av flottans och lotsverkets gemenskap	132
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i cirkuläret den 22 juni 1877 (nr 22) angående grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst	133
Bilaga. Utdrag av protokoll, hållet hos 1921 års pensionskommitté den 18 oktober 1924	134

TILL KONUNGEN.

Genom beslut den 29 juni 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande vissa till pensionsväsendet hörande frågor.

Till ordförande i denna kommitté utsåg Kungl. Maj:t undertecknad Södermark samt till ledamöter undertecknade Anderson, Leijonhufvud, Sidenbladh och Starbäck.

Sedan kommittén, som antagit namnet 1921 års pensionskommitté, under senare delen av år 1921 och under januari 1922 handlagt vissa ärenden, i vilka utlåtanden till Kungl. Maj:t avgivits, utarbetade kommittén under förra halvåret 1922 utkast till ny civil pensionslag och till pensionslag för beställningshavare, tillhörande armén och marinen, varjämte kommittén jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 7 april 1922 igångsatte försäkringstekniska undersökningar i syfte att, enligt ett uppgjort förberedande förslag, åstadkomma enhetliga grunder för statstjänares familjepensionering. I enlighet med av vederbörande departementschef meddelat direktiv inriktade kommittén sedermera sitt arbete på den kommittén jämväl anförtrodda utredningen om förbättrad pensionering för efterlevande efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa. Sedan genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 förordnats, att kommitténs arbete skulle vila från och med den 1 mars 1923, före vilken tid kommittén skulle slutbehandla bland annat sistberörda fråga, överlämnade kommittén med skrivelse den 28 februari 1923 betänkande med förslag till förnyat reglemente för prästerskapets änke- och pupillkassa ävensom till ändringar i emeritilönelagen och förordningen om ecklesiastik boställsordning (Statens offentliga utredningar 1923: 26).

Kungl. Maj:t har sedermera genom beslut den 13 juni 1924 förordnat, att kommittén skulle den 1 juli 1924 återupptaga sina arbeten samt bedriva desamma i enlighet med vissa av chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet samma dag lämnade direktiv.

Kommittén får härmed i underdånighet överlämna sitt betänkande med förslag till civil tjänstepensionslag jämte följd författningar m. m., varvid kommittén tillika återställer dels Kungl. Maj:ts remiss den 12 januari 1922 på ett av 1902 års löneregeringskommitté den 29 maj 1920 avgivet utlåtande i fråga om rätt för statstjänare att för ålderstillägg och i pensionshänseende tillgodoräkna sig verksamhet annorstädes än i statstjänst, dels ock vissa framställningar, som överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag, nämligen: av medicinalstyrelsen i skrivelse den 13 juni 1924 angående minskning av antalet tjänstår för hel pension åt medicinalråd, av 1920 års statstjänstemannakongress i skrivelse den 12 december 1920 rörande ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension samt

av arméns fullmäktige i skrivelse den 12 november 1918 ävensom av vissa pensionerade officerare i skrivelse den 1 oktober 1918 angående upphävande av mom. 1 och 2 i § 54 av arméns pensionskassas reglemente.

Såsom sekreterare vid detta ärendes behandling inom kommittén har tjänstgjort juris doktorn Siegfried Matz.

Utdrag av vid betänkandets justering fört protokoll, innehållande därvid avgivna särskilda yttranden, är bifogat.

Stockholm den 18 oktober 1924.

Underdånigst

PER SÖDERMARK.

ANDERS ANDERSON.

C. A:SON LEJONHUFVUD.

ELIS SIDENBLADH.

KARL STARBÄCK.

Siegfried Matz.

I. Inledning.

Vid tillsättande den 29 juni 1921 av pensionskommittén yttrade chefen för finansdepartementet — efter att hava erinrat, att i samband med den lönerreglering, som vid samma års riksdag genomförts för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, en del ändringar vidtagits med avseende å personalens pensionsförhållanden — bland annat följande:

»Då jag den 11 mars 1921 för Kungl. Maj:t anmälde sistberörda fråga, erinrade jag, såsom framgår av mitt vid propositionen nr 276 till innevarande års riksdag fogade yttrande till statsrådsprotokollet, hurusom med hänsyn till de i det nya avlöningsreglementet innefattade förändringar icke allenast i fråga om avlöningens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar utan även i andra avseenden de nya avlöningsbestämmelserna i varje fall måste föranleda en revision av gällande pensionsföreskrifter. Det syntes mig dock kunna sättas i fråga, huruvida man därvid borde inskränka sig till allenast en revision av den civila pensionslagen, sedan numera för kommunikationsverken en helt ny pensionslag blivit utfärdad den 4 juni 1920, vilken lag även i principiella hänseenden avveke från den civila pensionslagen. Lika med löneregleringskommittén hölle jag för önskvärt, att även i pensionshänseende likartade bestämmelser bleve gällande för så stora delar av statsförvaltningen som möjligt. Härför skulle emellertid erfordras utarbetande av en ny pensionslag, avsedd att ersätta den nuvarande civila pensionslagen. Kommittén hade betonat önskvärdheten av att helt nya bestämmelser snarast utarbetades för att om möjligt underställas 1922 års riksdags prövning. Till denna kommitténs uppfattning uttalade jag min anslutning samt förklarade, att jag ämnade med det snaraste igångsätta förarbeten i berörda hänseende.

Då det under nu angivna omständigheter ansågs nödvändigt att, intill dess pensionsförhållandena bleve definitivt ordnade, i och för tillämpning i förekommande fall hava tillgång till vissa provisoriska pensionsbestämmelser, framlades genom nyssberörda proposition nr 276 samt propositionen nr 277 förslag till sådana bestämmelser och till därmed sammanhängande ändringar i civila pensionslagen. Dessa framställningar, som i huvudsak grundade sig på av löneregleringskommittén avgivet förslag, hava sedermera vunnit riksdagens bifall, såsom framgår av dess skrivelser nr 232 och 353.

Den av mig bebadade utredningen rörande nya definitiva bestämmelser, avsedda att träda i stället för den nuvarande civila pensionslagen, torde nu böra igångsättas.

Genom de provisoriska bestämmelser, som, enligt vad jag nu påpekat, gälla för stora grupper av personal med nyreglerade löner, hava dessa grupper fått sina pensionsförhållanden någorlunda tillfredsställande ordnade under den tid, som måste förflyta, innan mera definitiva anordningar hinna att träffas. Uppmärksammas bör, att, i mån som det nya för statsdepartement m. fl. gällande avlöningsreglementet utsträcker till att avse även andra till den civila statsförvaltningen hörande be-

fattningshavare, detta kommer att medföra, att jämväl tillämplighetsområdet för berörda provisoriska pensionsbestämmelser i motsvarande grad vidgas.»

Departementschefen yttrade vidare, att frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifterna, vilken fråga varit föremål för behandling bland annat vid 1921 års riksdag, särskilt med hänsyn till den kostnadsbesparing, som genom förenklade anordningar på detta område utan tvivel kunde stå att vinna, vore av den vikt, att närmare utredning i ämnet genom kommitténs försorg borde komma till stånd.

Sedan i anledning av Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 pensionskommitténs arbeten vilat från och med den 1 mars 1923, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1924 förordnats, att pensionskommittén skulle återupptaga sina arbeten samt bedriva desamma i enlighet med de direktiv, som chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet samma dag lämnat.

Departementschefen erinrade därvid bland annat, hurusom 1921 års lönekommitté den 12 oktober 1923 avgivit betänkande angående ordnande av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden m. m. I detta betänkande hade kommittén framlagt vissa förslag i pensionshänseende, vilka icke utan ytterligare överväganden syntes böra läggas till grund för den framställning till riksdagen rörande dessa befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden, som erfordrades för att den av 1923 års riksdag antagna lagen om behörighet för kvinna att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag kunde sättas i kraft. Departementschefen anförde vidare:

»De olika detaljspörsmål, som härvid särskilt böra göras till föremål för prövning, äro frågorna om kvinnliga befattningshavares pensionsålder och pensionsavgifter samt pensionering av dylika befattningshavares efterlevande. Beträffande nu berörda delar av kommittéförslaget hava betydande meningsskiljaktigheter yppats hos de över förslaget hörda myndigheterna. Lösningen av omförmälda pensions-spörsmål är emellertid av betydelse för frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden, vilken fråga för närvarande är föremål för beredning inom finansdepartementet, i syfte att proposition må kunna avlätas till 1925 års riksdag. Vidare sammanhånga de nämnda pensionsspörsmålen givetvis med pensionskommitténs uppdrag. Det synes lämpligt, att desamma av kommittén omedelbart upptagas till övervägande, på det att ställning må kunna tagas till desamma så snart, att proposition i avlöningsfrågorna må vara åtminstone i huvudsak färdigberedd till den tid, då budgetarbetet under nästkommande höst tager sin början. Närmast torde lösningen av omförmälda pensioneringsfrågor för de kvinnliga befattningshavarnas del påverka kommitténs förslag till ny civil pensionslag, vilket förslag alltså torde böra i första hand färdigställas; och böra kommitténs arbeten så bedrivas, att nyss nämnda förslag om möjligt kan vara avgivet före den 1 oktober 1924.»

Departementschefen berörde sedermera frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter, varvid departementschefen, efter erinran om denna frågas tidigare behandling, yttrade:

»Den omläggning av pensionssystemet, som ett borttagande av pensionsavgifterna förutsätter, torde lämpligen böra övervägas i samband med ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden, då vid detta tillfälle i alla händelser ändringar i löneplanerna måste övervägas. Frågan om pensionsavgifterna torde också under vissa förutsättningar kunna bli av avgörande för de lönebelopp, som böra tillkomma kvinnliga befattningshavare. Frågan bör därför av pensionskommittén upptagas till utredning jämsides med förslaget till ny civil pensionslag för

att kunna bliva av kommittén slutbehandlad samtidigt med nämnda förslag. Därvid torde kommittén jämväl böra taga under öfvervägande, i vad mån ett eventuellt borttagande av pensionsavgifterna bör påverka frågan om reglering av kvinnliga befattningshavares avlöningsförhållanden. I detta avseende förutsätter jag, att samarbete äger rum mellan kommittén och finansdepartementet.

Mot ett borttagande av allenast avgifterna för den egna pensioneringen synes kunna anföras, att en dylik åtgärd ej kan medföra några mera betydande fördelar, därest icke samtidigt avgifterna för familjepensioneringen avskaffas. Kommittén torde böra öfverväga, huruvida det kan vara lämpligt att framgå successivt och till en början borttaga avgifterna för den egna pensioneringen för att i sinom tid, i samband med lösningen av frågan om det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, skrida till öfvervägande av spörsmålet om familjepensionsavgifternas borttagande. Måhända skall det visa sig mera praktiskt att uppskjuta hela frågan om pensionsavgifterna till dess de kunna i sin helhet avskaffas. Skulle så bliva fallet, lärer möjligen avgifternas borttagande lämpligen kunna ske i samband med de nuvarande dyrtidstilläggens avskaffande.»

II. Allmän historik.

En utförlig historiskt statistisk redogörelse angående pensionering av statens civila tjänstinnehavare finnes intagen i ett den 28 maj 1894 av 1889 års pensionskommitté avgivet betänkande angående ordnande av pensionsväsendet för statens civila tjänstinnehavare samt för deras änkor och barn. Under hänvisning till innehållet i denna redogörelse vill pensionskommittén i det följande allenast i korthet angiva huvuddragen av den svenska pensionslagstiftningens utveckling.

*Allmänna
pensions-
före-
skrifter.*

Någon skyldighet för civila tjänstinnehavare att vid viss ålder eller på grund av sjuklighet avgå från tjänsten var i äldre tid ej stadgad. Ej heller fanns någon rättighet för befattningshavarna att efter uppnående av viss ålder lämna tjänsten och därefter åtnjuta pension. Tjänstemannen var i stället berättigad att kvarstå i befattningen, oaktat han till följd av ålderdomssvaghet eller sjuklighet kunde vara urständssatt att behörigen förträta tjänsten. Först genom en kungl. förordning den 24 januari 1778 stadgades, att, om en ämbetsman vid civilstaten, som uppnått 70 års ålder samt länge och väl tjänat, så åstundade, han kunde få avsked från tjänsten med bibehållande av hela lönen. Medan sålunda den avgångne befattningshavaren alltfört uppbar den för tjänsten anslagna lönen, nödgades hans efterträdare tjäna antingen utan lön eller, i händelse han förut innehade tjänst, mot den lön, som var förenad med denna tjänst. Först vid den förre tjänstinnehavarens frånfälle kom efterträdaren i åtnjutande av den till befattningen hörande lönen.

För att avhjälpa de härigenom vållade olägenheterna beslöt 1809—1810 års riksdag, att pensionsbeloppen för de civila ämbets- och tjänstemän, vilka dittills erhållit avsked med fulla lönen i pension, skulle uppföras i riksstaten under en särskild avdelning, benämnd allmänna indragningsstaten.

I anledning av ett vid 1812 års riksdag fattat beslut förklarade Kungl. Maj:t därefter i brev den 3 december samma år, att enahanda förfarande skulle iakttagas jämväl i fråga om de tjänstemän, som därefter finge avsked med lönen i pension.

En närmare bestämmelse rörande det antal tjänstår, som skulle erfordras för erhållande av avsked med pension motsvarande lönen belopp, meddelades genom kungl. brevet den 25 juni 1818 i anledning av ett vid samma års riksdag fattat beslut. Enligt föreskrift i detta brev skulle — förutom uppnådd 70 års ålder — 30 års oavbruten tjänst medföra rätt till pension motsvarande lönen belopp. Samtidigt meddelades ock föreskrifter rörande pensionering av sådana civila löntagare, som voro försedda med indelt lön.

På framställning av 1823 års riksdag vidtogs sedermera en viss jämkning i åldersgränsen. Genom kungl. brev den 12 november 1823 förordnades nämligen, att terminen för civila ämbets- och tjänstemäns rätt att taga avsked med oavkortade löneförmåner skulle nedsättas från 70 till 65 år, då

efter vid pass 40 års tjänstgöring deras sjuklighet eller försvagade hälsotillstånd genom laglig läkarattest styrktes.

Sedan i samband med den vid 1856—1858 års riksdag beslutade provisoriska löneregleringen vissa nya föreskrifter meddelats om beräkning av pensionens belopp, vilka bestämmelser enligt beslut av 1859—1860 års riksdag skulle med viss jämkning äga fortsatt giltighet, blevo, genom beslut av 1877 års riksdag och ett i anledning därav utfärdat kungl. brev den 1 juni samma år, nya föreskrifter gällande för de verk, för vilka ny lönereglering enligt det av 1876 års riksdag för rikets hovrätter med flera verk antagna lönesystemet genomförts. I anslutning till den härvid skedda uppdelningen av avlöningen i lön och tjänstgöringspenningar stadgades i förenämnda brev, att de ämbets- och tjänstemän samt betjante, för vilka dylik uppdelning av avlöningen skett, skulle, såvida ej för särskilda fall andra bestämmelser vore eller bleve meddelade, då de uppnått 65 levnads- och minst 35 tjänstår vid avskedstagandet från tjänsten å allmänna indragningsstaten undfå pension till lönsens hela belopp.

Först i samband med 1870-talets löneregleringar kommo också föreskrifter till stånd om skyldighet för befattningshavare att vid viss ålder avgå från befattningen. Bland villkoren för åtnjutande av de vid löneregleringen bestämda avlöningsförmånerna intogs nämligen i de flesta fall ett stadgande om skyldighet för löntagaren att vid uppnådd pensionsålder avgå från tjänsten.

Förutom de föreskrifter om pensionering, som sålunda voro gällande för civila tjänst innehavare i allmänhet, funnos även specialföreskrifter för särskilda befattningshavargrupper. I vissa fall var sålunda en lägre pensionsålder än den i allmänhet gällande fixerad och det för rätt till pension erforderliga antalet tjänstår var nedsatt under det i 1876 års brev bestämda.

För *tullverkets personal*, vars pensionering bestreds av tullmedel, funnos specialstadganden i kungl. förordningen den 18 november 1836, enligt vilken till den, som ej uppnått den för erhållande av hel pension stadgade pensionsålder — 60 levnads- och 30 tjänstår — i viss omfattning kunde utgå avkortad pension.

Vid sidan om den statliga pensionering, som sålunda var anordnad, kunde befattningshavare beredas pension jämväl genom den sammanslutning av civila tjänstemän, som utgjordes av *civilstatens pensionsinrättning*. Dess uppgift var emellertid redan från början i huvudsak begränsad till att bereda pension åt sådana befattningshavare, vilka avgingo från tjänsten, innan de uppnått för densamma gällande pensionsålder, varjämte inrättningen i viss omfattning medverkade även vid pensionering av änkor och pupiller efter befattningshavare i statens tjänst. I det första för pensionsinrättningen utfärdade reglementet den 15 november 1826 stadgades också, att delägare, som avginge ur tjänst med bibehållande av hela eller någon del av lönen på indragningsstat, ej skulle äga rätt att av inrättningen undfå pension.

I fråga om *postpersonalen* som, oaktat dess pensionering bestreds av postmedel, ägde delaktighet i pensionsinrättningen utbildade sig emellertid en särskild praxis. Efter det ifrågavarande befattningshavare uppnått den ålder, som jämte stadgad tjänstetid berättigade till avgång med lönsens bibehållande, söktes och, såvitt vederbörande fullgjort stadgade villkor, erhöles pension av civilstatens pensionsinrättning, varefter fyllnad i det belopp, som

*Speciella
pensions-
före-
skrifter.*

*Pensions-
inrätt-
ningar.*

skulle utgått såsom statspension, tillades vederbörande å postverkets pensionsstat av postmedel. Från dessa medel bestredos jämväl underhåll och pensioner till otjänstbara befattningshavare vid postverket, vilka vid avskedstagandet ej förvärvat sig rätt till pension från pensionsinrättningen.

För *telegrafverket* och *statens järnvägar* hade redan tidigt pensionsfrågan ordnats genom särskilda pensionsinrättningar. Sedan 1872 års riksdag beslutat att såsom bidrag till en pensionsinrättning anslå en viss procent av årsavkastningen av statens järnvägstrafik, utfärdades den 6 september 1872 reglemente för »Statens järnvägstrafiks pensionsinrättning». Enligt detta skulle delägarna i kassan erlagga vissa årsavgifter, beräknade med hänsyn till ålder vid inträdet i kassan samt vederbörandes löneförmåner. På liknande sätt ordnades pensionsfrågan för telegrafverkets personal, för vilken upprättades »Telegrafverkets pensionsinrättning» enligt reglemente den 23 oktober 1874.

Befattningshavarna vid *lotsstyrelsen* ävensom befäl och underbefäl vid *lotsverket* voro tidigare delägare i flottans pensionsanstalt, men erhöilo dessutom på grund av särskilda kungörelser den 21 september 1888 och den 22 januari 1892 pensionsförhöjning och fyllnadspension från lotsverket.

För *minister- och konsulstatens* pensionering gällde, tills 1906 års omorganisation av utrikesrepresentationen trädde i kraft, ministerreglementet den 19 december 1845.

Förarbeten till
1907 års
pensionslag.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 maj 1889 anhöll samma års riksdag, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning av civilstatens pensionsinrättnings ställning och behov och i sammanhang därmed taga under övervägande, huruvida icke genom förändrade bestämmelser angående samma pensionsinrättning minskning i statens utgifter för pensionering av civila ämbets- och tjänstemän samt betjänte skulle kunna beredas. Sedan Kungl. Maj:t den 19 augusti samma år åt en kommitté uppdragit att verkställa den begärda utredningen, och kommittén den 7 februari 1891 avgivit betänkande i ämnet, uppdrog Kungl. Maj:t den 6 augusti sistnämnda år åt kommittén att *dels* beträffande civilstatens pensionsinrättning undersöka, huruvida denna borde bibehållas vid dess dåvarande omfattning och organisation eller om en mera genomgripande förändring eller inskränkning av dess verksamhetsområde kunde anses av omständigheterna påkallad, *dels ock* utreda i vad mån och på vad sätt genom omorganisation och förening av befintliga pensionsinrättningar och indragningsstater eller annorledes genom förändring av bestämmelser och villkor för pensionering av statens civila ämbets- och tjänstemän och av deras efterlevande änkor och barn förenkling i förvaltningen jämte stadigvarande kontroll och garanti rörande erforderliga penningmedel ävensom lindring i statsverkets utgifter för sagda pensionering skulle kunna åstadkommas.

Den 28 maj 1894 överlämnade sedermera kommittén betänkande angående ordnande av pensionsväsendet för statens civila tjänstinnehavare samt för deras änkor och barn.

Kommitténs förslag var byggt på följande grunder: Kostnaderna för tjänstemännens egen pensionering skulle bestridas av statsmedel, utan bidrag från tjänstemännens sida. Den av civilstatens pensionsinrättning och telegrafverkets pensionsinrättning dittills bedrivna tjänstemannapensioneringen skulle upphöra och staten övertaga den pensioneringsskyldighet, som eljest skolat åligga dessa båda pensionsinrättningar, den förra beträffande tjänstinnehavare vid postverket och den senare beträffande de vid telegrafverket

anställda ämbets- och tjänstemännen ävensom betjante. För vinnande av önskvärd enhetlighet i pensionsväsendet borde alla föreskrifter rörande det civila pensionsväsendet sammanföras i en av Konung och riksdag samfällt stiftad pensionslag. Förutom genom införande av strängare pensionsvillkor för tjänstemännen borde minskning i statens kostnader för pensioneringen vinnas genom att statens bidrag till änke- och pupillpensioneringen upphörde. Kostnaderna för denna gren av pensionsväsendet skulle helt bestriidas av tjänstemännen själva. I sammanhang med denna omläggning skulle civilstatens pensionsinrättning och telegrafverkets pensionsinrättning avvecklas och för pensionering av befattningshavarnas änkor och pupiller upprättas en pensionskassa, som skulle uppehållas allenast genom tillskott av delägarna.

Vad kommittén sålunda föreslagit upptogs med vissa ändringar — bland vilka i detta sammanhang må nämnas, att telegrafverkets pensionsinrättning skulle bibehållas oförändrad — i proposition nr 34 vid 1899 års riksdag.

Emellertid vann förslaget ej riksdagens bifall. Riksdagen ansåg nämligen (skrivelse nr 121), att före ärendets avgörande utredning borde ske om sådant ordnande av det civila pensionsväsendet, att tjänstinnehavarna lämnade bidrag även till sin egen pensionering. Riksdagen anhöll därför, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en dylik utredning. I avvaktan härpå skulle enligt riksdagens beslut någon annan åtgärd ej vidtagas än att pensioner till efter 1900 års ingång pensionerade posttjänstemän helt skulle bestriidas av postmedel.

I anledning av riksdagens skrivelse i ämnet uppdrog Kungl. Maj:t den 9 juni 1899 åt en kommitté att verkställa den av riksdagen begärda utredningen, varjämte kommittén av Kungl. Maj:t den 11 maj 1900 bemyndigades att verkställa en undersökning jämväl rörande pensionering av befattningshavares änkor och barn.

Den 7 november 1902 avgav denna kommitté sitt betänkande angående förändrat ordnande av det civila pensionsväsendet, vilket förslag efter verkställd överarbetning i proposition nr 18 förelades 1907 års riksdag. Propositionen vann i huvudsak riksdagens bifall (skrivelse nr 143) och den 11 oktober 1907 utfärdades lag angående civila tjänstinnehavares rätt till pension.

Med vissa i lagen senare vidtagna ändringar innehåller 1907 års pensionslag i huvudsak följande.

1907 års
pensions-
lag.

Rätt till pension tillkommer under de i lagen stadgade villkor envar ordinarie innehavare av civil tjänst med lön å stat, som blivit fastställd av Konungen och riksdagen. Från lagens tillämpning äro dock undantagna vissa i lagen uppräknade ämbeten och tjänster, nämligen statsrådsämbeten, civila tjänster med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänster vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, lärarbefattningar vid folkskoleseminariernas övningsskolor samt befattningar, som äro uteslutande prästerliga (1—2 §§).

Där ej för viss tjänst särskilt pensionsunderlag finnes bestämt, gäller för bestämmande av pensionsunderlag följande:

för tjänst, med vilken jämte lön tjänstgöringspenningar äro förenade, utgöres pensionsunderlaget av hela lönen;

för annan tjänst motsvarar pensionsunderlaget två tredjedelar av lönen.

Pensionsunderlaget utgöres således enligt huvudregeln ej av ett för varje

befattning fixerat belopp, utan kan ökas, i mån befattningshavaren intjänar ålderstillägg, som helt eller delvis har karaktär av lön (3 §).

Pensionen är till sitt belopp antingen hel eller avkortad. Hel pension utgör, där ej för särskilt fall annorlunda är stadgat, samma belopp som det för tjänstinnehavaren vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande pensionsunderlaget. För tjänstinnehavare, som under kortare tid än fem år innehaft den tjänst, från vilken avgång sker, gäller emellertid, att beloppet av hel pension beräknas till en femtedel av sammanlagda beloppen av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna fem åren varit för tjänstinnehavaren gällande; och skall, därest sådan tjänstinnehavare under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i lagen avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts. Avkortad pension utgår med viss del av hel pension och beräknas på sätt i 7 § av lagen närmare föreskrives (4 §).

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder för manlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextiosju levnads- och trettiofem tjänstår samt för kvinnlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextio levnads- och trettio tjänstår. Från denna huvudregel stadgas dock ett flertal i lagen närmare angivna undantag (5 §).

I fråga om skyldighet att från tjänsten avgå stadgas, att sådan förpliktelse inträder för innehavare av domarämbete vid fyllda sjuttio år, eller, där sådan tjänstinnehavare, efter att hava uppnått de i lagen för rätt till hel pension stadgade levnads- och tjänstår, oavbrutet under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande befinnes vara till tjänstgöring oförmögen. För annan tjänstinnehavare inträder berörda skyldighet vid uppnåendet av den i 5 § för rätt till hel pension stadgade levnadsålder. Emellertid kan Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att avskeda från tjänsten, den myndigheten låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövas i tjänsten på ett tillfredsställande sätt kunna gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år.

Enligt lagens bestämmelser kan skyldighet att avgå från tjänsten inträda jämväl i andra fall än de förut nämnda. Sålunda föreskrives, att dylik skyldighet åligger tjänstinnehavare, innan han uppnått nyss omförmälda levnadsålder, därest han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, befinnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring. Här omförmäld skyldighet åligger ock tjänstinnehavare, som träffats av olycksfall i tjänsten, därest olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring.

Därjämte må nämnas, att Kungl. Maj:t äger att, på därom av vederbörande myndighet gjord framställning, under vissa i lagen närmare angivna betingelser i fråga om uppnådd levnadsålder förklara sådan tjänstinnehavare skyldig avgå från tjänsten, som på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden (6 §).

Vad angår storleken av den pension, som må tillkomma tjänstinnehavare, som på grund av olycksfall i tjänsten finnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring, föreskrives, att hel pension skall till sådan tjänstinnehavare utgå med enahanda belopp, som det vid tiden för olycksfallet för honom gällande pensionsunderlaget. Har tjänstinnehavare, som avgår från tjänst på grund av någon av övriga i 6 § av lagen intagna bestämmelser uppnått det för honom för rätt till hel pension stadgade antalet tjänstår, äger han uppbära hel pension. I annat fall utgår till dylik tjänstinne-

havare, under det villkor att antalet tjänstår icke understiger tio, pension till avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Har tjänstinnehavare till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra under fem på varandra följande år och befinnes han för framtiden oförmögen till tjänstgöring, må pensionen likväl icke i något fall understiga sjuttiofem procent av hel pension.

Tjänstinnehavare, som vid uppnåendet av den för honom stadgade levnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande av pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda levnadsålders inträde (7 §).

Såsom tjänstår för pension räknas den tid, befattningshavaren innehaft tjänst, som i lagen avses, ävensom den tid han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande (17 §).

Pensionsavgiften är enligt lagen ej fixerad till visst belopp för varje befattning utan utgår med viss procent — högst 6 lägst 3 — av det för befattningshavaren gällande pensionsunderlaget (10 §).

I anslutning till de vid tiden för pensionslagens tillkomst gällande föreskrifterna om utbetalning av avlöningen — enligt vilka i regel lönen uppbars månadsvis i förskott och tjänstgöringspenningarna i efterskott — utgår pensionen från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör (13 §).

I fråga om tjänstårsberäkning, pensionsunderlag, pensionsavgift och tiden för pensions tillträddande hava för befattningshavare vid verk, för vilka ny lönereglering trätt i kraft efter 1921 års utgång, vissa andra bestämmelser blivit gällande, till vilka kommittén senare återkommer.

Såsom framgår av redogörelsen för tillkomsten av 1907 års pensionslag, är lagen byggd på principen, att tjänstinnehavaren skall bidra till kostnaderna för sin pensionering. De i 1899 års pensionskommittés betänkande föreslagna grunderna för pensionsavgifterna, vilka utan ändring inflöto i lagen, voro beräknade på sådant sätt, att, i händelse avgifterna fonderades, desamma skulle täcka ungefär en tredjedel av pensionskostnaderna. Enligt kommitténs mening skulle förpliktelsen att erlagga pensionsavgift betraktas såsom en med den innehavande tjänsten förenad skyldighet, vars behöriga fullgörande utgjorde ett av villkoren för rätt att åtnjuta de av tjänsten sig härledande förmånerna. Principiellt sett skulle således befattningshavaren endast i form av den med tjänsten förenade pensionen komma i åtnjutande av vederlag för erlagd avgift. Avgick befattningshavaren från tjänsten utan att vara pensionsberättigad, skulle han gå miste om valutan för verkställd inbetalning. I några undantagsfall har emellertid lagen brutit med denna princip och tillförsäkrat vederbörande rätt att tillgodonjuta värdet av gjord inbetalning, oaktat den del av pensionen, som beräknas bestridas helt av statsmedel, ej utgår.

Det ena fallet gäller, när befattningshavaren övergår till annan statstjänst och med inträdet i denna tjänst är förenad skyldighet för honom att för beredande av pension erlagga retroaktivavgift. Då erhåller befattningshavaren erlagda pensionsavgifter åter, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår (12 §). Det andra fallet har avseende på pensionsstagarens ställning, därest han blivit dömd till påföljd enligt strafflagen 2 kap. 19 § (förut förlust av medborgerligt förtroende) eller till visst annat

straff, i vilka fall två tredjedelar av pensionen förverkats, medan den tredjedel därav, som anses motsvara inbetalda avgifter, alltför får åtnjutas (14 §).

Självva beloppet av den pension, som beredes befattningshavaren, är såsom av den lämnade redogörelsen framgår ej beroende av den omfattning, i vilken i det enstaka fallet inbetalning av pensionsavgifterna ägt rum. Uppnår befattningshavaren fulla tjänstår, vari inräknas jämväl år, under vilka han icke varit avgiftspliktig, utgår hel pension. Är så icke fallet, reduceras pensionen i allmänhet i förhållande till antalet felande tjänstår.

*Kommunikations-
verkens
pensions-
lag 1920.*

Sedan av 1919 års lagtima riksdag ett på delvis helt nya löneprinciper grundat avlöningssystem antagits för de s. k. kommunikationsverken, utarbetades av kommunikationsverkens lönekommitté för dessa verk, i fråga om vilka dittills gällt från varandra väsentligt skiljaktiga pensioneringsbestämmelser, ett förslag till ny pensionslag, framlagt i ett den 29 januari 1920 dagtecknat betänkande.

I vissa delar var förslaget i fråga omedelbart betingat av de för det nya lönesystemet gällande principerna. Sålunda hade i förslaget, enär i nämnda lönesystem någon uppdelning av avlöningen i lön och tjänstgöringspenningar ej var genomförd, pensionsunderlagen bestämts på annat sätt än som i allmänhet gäller enligt 1907 års lag, nämligen till ett fixt belopp för envar av de i avlöningsreglementets löneplan intagna lönegrader, ungefärligen motsvarande två tredjedelar av slutlönen å billigaste ort inom lönegraden. Pensionsunderlagets belopp var alltså ej beroende av om tjänstemannen vid tiden för pensioneringen intjänat de för lönegraden bestämda avlöningsförhöjningarna.

Vidkommande beräkningen av pensionsavgifternas belopp föreslog kommittén den i jämförelse med 1907 års lag förenklade anordning, att avgifterna skulle sättas till visst belopp för varje lönegrad. Avgifterna beräknades av kommittén efter försäkringstekniska grunder under antagande för varje lönegrad av en viss normal befordringsgång. Såväl pensionsunderlag som pensionsavgifter voro jämnt delbara med 12. Då lön enligt de nya avlöningsbestämmelserna utgick till och med den dag, under vilken tjänstemannen på grund av entledigande avgick, skulle pensionen börja utgå från och med dagen efter avgången. Jämväl i fråga om tjänstårsberäkningen föreslogs i anslutning till det nya avlöningsreglementet vissa ändringar i jämförelse med vad tidigare gällt.

Önskemålet om ett i möjligaste mån rättvist avvägande mellan utgående pension och av tjänstemannen erlagda pensionsavgifter sökte kommittén tillgodose genom att i viss omfattning särskilja den del av tjänstepensionen, som motsvarade av tjänstemannen inbetalda avgifter, från den del av pensionen, som var beräknad att bestridas av statsmedel. Den förra delen av pensionen, den s. k. *avgiftspensionen*, skulle till sin storlek i regel vara beroende på det antal år, under vilka pensionsavgift, vare sig på grund av icke-ordinarie anställning eller i ordinarie tjänst, erlagts. Hel avgiftspension, motsvarande en tredjedel av tjänstepensionen, skulle utgå, om vederbörande erlagt avgifter i 30 år (s. k. avgiftsår). Vid färre antal avgiftsår skulle avgiftspensionen i allmänhet reduceras med $\frac{1}{30}$ för varje bristande avgiftsår.

Då pensionsavgifterna voro försäkringstekniskt beräknade under antagande av en 30-årig inbetalningsperiod och befattningshavaren således efter denna tids utgång måste anses hava fullgjort den för hel avgiftspensions erhållande erforderliga inbetalningsskyldigheten, skulle alltså någon inbetalning av pensionsavgifter efter de 30 avgiftsårens utgång i allmänhet ej ifrågakomma; enligt 1907 års pensionslag hade däremot tjänstemannen att erlagga pensions-

avgifter intill avgång från tjänsten. Vid befordran till befattning med högre pensionsunderlag skulle enligt kommitténs förslag avgift alltid utkrävas under en tid av tre år från tillträdet av den nya befattningen. Om således en dylik befordran ägt rum inom de tre sista åren av den trettioåriga avgiftsperioden eller eventuellt efter dennas slut, skulle avgiftsskyldigheten i angiven omfattning förlängas, respektive återinträda. Genom denna bestämmelse åsyftades att låta tjänstemannen lämna bidrag jämväl till den förhöjning av pensionsunderlaget, som genom ifrågavarande befordran kommit honom till del.

Kommittén föreslog vidare, att befattningshavare, som avgick före pensionsålderns inträde under sådana omständigheter, att han icke blev pensionsberättigad, i allmänhet skulle erhålla viss gottgörelse för av honom erlagda pensionsavgifter. En dylik anordning hade redan förut vunnit tillämpning, nämligen vid den enligt beslut av 1917 års riksdag genomförda pensioneringen av viss icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Enligt kommitténs förslag var gottgörelsen i fråga avsedd att utgå i den form, att de av befattningshavaren erlagda pensionsavgifterna skulle från vederbörande pensionsfond inbetalas till pensionsstyrelsen för beredande åt befattningshavaren av pension jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Den del av tjänstepensionen, som beräknades skola bestridas av statsmedel, betecknades av kommittén såsom *statspension* och skulle för hel pension utgöra två tredjedelar av tjänstepensionen. För att komma i åtnjutande av hel statspension skulle vederbörande hava uppnått minst 30 tjänstår i ordinarie eller extra ordinarie befattning eller därmed jämförlig anställning.

I fråga om pensionsrättens inträde samt skyldigheten att avgå från befattning föreslogos av kommittén vissa avvikelser från vad som enligt den civila pensionslagen var gällande.

Ett på lönekommitténs betänkande grundat förslag till pensionslag för kommunikationsverken framlades av Kungl. Maj:t i proposition (nr 313) till 1920 års riksdag. Riksdagen biföll i allt väsentligt propositionen (skrivelse nr 245) och utfärdades den 4 juni 1920 lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr 254), i det följande benämnd kommunikationsverkens pensionslag.

När sedermera fråga uppstod, att det för kommunikationsverken antagna nya lönesystemet skulle komma i tillämpning jämväl vid statsdepartementen och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, uppkom givetvis spörsmålet, huruvida de i kommunikationsverkens pensionslag genomförda pensioneringsgrundsatserna borde vinna tillämpning jämväl på befattningshavarna vid ifrågavarande verk.

Beträffande sistberörda spörsmål yttrade 1902 års löneregleringskommitté i sitt den 3 november 1920 avgivna betänkande (del LXII) i huvudsak följande:

Med hänsyn till att det av kommittén föreslagna avlöningsreglementet innefattade förändringar icke allenast i fråga om avlöningens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar utan även i andra avseenden, måste de nya avlöningsbestämmelserna i varje fall föranleda en revision av gällande pensionsföreskrifter. Det kunde därvid sättas i fråga, huruvida man, sedan för kommunikationsverken en helt ny pensionslag blivit utfärdad, vilken lag även i principiella hänseenden avveke från den

Provisorisk pensionsreglering vid de civila verken 1921—1923.

civila pensionslagen, borde inskränka sig till allenast en revision av den civila pensionslagen. Det hade nämligen syntts kommittén önskvärt, att även i pensionsavseende likartade bestämmelser bleve gällande för så stora delar av statsförvaltningen som möjligt. Härför skulle erfordras utarbetande av en ny pensionslag, avsedd att ersätta den nuvarande civila pensionslagen. Det syntes emellertid kommittén icke låta sig göra att redan för det dåvarande åstadkomma en mera definitiv lösning av pensionsfrågan för de verks vidkommande, om vilka då vore fråga, utan syntes den civila pensionslagens bestämmelser ännu någon tid böra i huvudsak bibehållas om ock med ändringar i vissa hänseenden. Kommittén förutsatte emellertid, att helt nya bestämmelser i berörda hänseende snarast bleve utarbetade.

I och för det provisoriska ordnandet av pensionsförhållandena vid de verk, å vilka det nya avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, föreslog kommittén, att en kungörelse skulle utfärdas, innehållande bestämmelser, avsedda att i vissa hänseenden träda i stället för en del stadganden i den civila pensionslagen, vilken sålunda i övrigt fortfarande skulle vara gällande.

Löneregleringskommitténs betänkande i denna del utmynnade *dels* i ett förslag till kungörelse, som innefattade föreskrifter angående pensionering av innehavare av vissa chefsbefattningar samt för övriga befattningar meddelade stadganden angående pensionsunderlag och pensionsavgifter ävensom rörande tiden för pensions tillträdande, tjänstårsberäkning m. m., *dels ock* i ett förslag till sådana ändringar i den civila pensionslagen, att från dess tillämpning i vissa delar undantogs befattningar vid de verk, för vilka ny lönereglering genomförts.

Förslag i ämnet underställdes 1921 års riksdag i propositioner nr 276 och 277. I det vid förstnämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet förklarade dåvarande chefen för finansdepartementet sig dela löneregleringskommitténs uppfattning om önskvärdheten, att förslag till en ny pensionslag, avsedd att ersätta den nuvarande civila pensionslagen, snarast möjligt bleve utarbetat. De framlagda författningsförslagen vunno riksdagens bifall (skrivelser nr 232 och 353) och utfärdades den 29 juni 1921 kungörelse med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension (nr 456) samt lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension (nr 455).

Sedan på grund av senare genomförda nya löneregleringar vissa ändringar vidtagits i nyssnämnda kungörelse, nämligen genom kungörelser den 30 juni 1922 (nr 388) och den 1 juni 1923 (nr 168), gälla numera uti ifrågavarande hänseende i huvudsak följande bestämmelser.

Generaldirektör, som jämlikt 5 § 1 mom. av det för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra civila verk gällande avlöningsreglementet av den 22 juni 1921 (nr 451) blivit tillsatt genom förordnande på viss tid, äger att, för så vitt han under minst tolv år innehaft generaldirektörsbefattning, vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till ett belopp av 9,000 kronor. Enahanda pensionsbelopp tillkommer oavsett tjänstetidens längd sådan tjänsteman, därest han på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring och av denna anledning avgår från tjänsten. Skulle tjänstemannen avgå från tjänsten, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande, eller på grund därav att han till följd av sjukdom, som ej föränletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, eller skulle tjänstemannen i fråga eljest före be-

rörda tid utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning, är han berättigad att uppbära pension till belopp av 8,000 kronor (2 § 1 mom.).

I viss mån liknande bestämmelser i fråga om pension gälla ock beträffande kustbevakningsinspektör vid tullverket och depåchef vid stuteristaten. Pensionsbeloppen utgöra för kustbevakningsinspektör högst 6,000 och lägst 5,000 kronor samt för depåchef högst 5,500 och lägst 4,500 kronor. (2 § 2 mom.)

Därest tjänsteman, om vilken i 1 och 2 mom. av 2 § är fråga och som avgår från tjänsten före tolv års tjänstetid i befattningen, vid tillträddandet av sitt förordnande innehade sådan tjänst, som tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, skall han i varje fall erhålla minst det pensionsbelopp, som skolat tillkomma honom, om han, intill tiden för avgången ur tjänst, kvarstått i sin förra befattning. (2 § 3 mom.)

Nu ifrågavarande befattningshavare hava att erlægga pensionsavgift för år räknat med vissa angivna belopp, nämligen generaldirektör med 540 kronor, kustbevakningsinspektör med 360 kronor och depåchef med 330 kronor, och erläggas dessa avgifter genom avdrag å det för befattningen bestämda arvodet eller den vederbörande tjänsteman, intill dess han uppnått sextiosju år, tillkommande pensionen. (2 § 5 mom.)

Slutligen finnas beträffande här ifrågavarande tjänstemän i kungörelsen intagna vissa bestämmelser i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå m. m. (2 § 6 mom.).

I fråga om tjänstemän, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial, stadgas, att bestämmelserna i 1907 års pensionslag skola, i vad de avse rätt till pension samt skyldighet att från tjänsten avgå, för dem äga giltighet, dock med iakttagande av vissa i kungörelsen särskilt angivna föreskrifter. Detsamma stadgas ock beträffande diplomatisk och konsulär tjänsteman, som försatts i disponibilitet och som åtnjuter expektansarvode eller annan eljest med rätt till pension icke förenad avlöning av statsmedel till belopp i intetdera fallet understigande det för den av sådan tjänsteman senast innehavda ordinarie befattningen bestämda pensionsunderlaget.

De nyssnämnda särskilda föreskrifterna avse huvudsakligen pensionernas och pensionsavgifternas belopp samt tjänstårsberäkningen (3 §).

Sålunda föreskrives, att som grund för pensionsbeloppens beräkning skola tjäna följande pensionsunderlag.

För manliga tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning:

	Kronor
1:a lönegraden	7,296
2:a »	7,896
3:e »	8,496
4:e » med undantag för justitieråd och regeringsråd	8,796
Justitieråd och regeringsråd	9,000

För andra manliga tjänstemän:

	Kronor		Kronor
1:a lönegraden	1,644	5:e lönegraden	2,160
2:a »	1,716	6:e »	2,436
3:e »	1,824	7:e »	2,844
4:e »	1,920	8:e »	3,036

	Kronor		Kronor
9:e lönegraden	3,240	15:e lönegraden	5,076
10:e »	3,444	16:e »	5,724
11:e »	3,684	17:e »	6,036
12:e »	3,924	18:e »	6,360
13:e »	4,200	19:e »	6,684
14:e »	4,476	20:e »	6,996

För kvinnliga tjänstemän:

	Kronor		Kronor
1:a lönegraden	1,200	5:e lönegraden	2,136
2:a »	1,440	6:e »	2,256
3:e »	1,704	7:e »	2,676
4:e »	1,800	8:e »	3,204

Tjänsteman, om vilken nu är fråga, skall enligt bestämmelserna i kungörelsen erlägga pensionsavgift, för år räknat, med följande belopp:

För manliga tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning:

	Kronor
1:a lönegraden	438
2:a »	474
3:e »	510
4:e » med undantag för justitieråd och regeringsråd	528
Justitieråd och regeringsråd	540

För andra manliga tjänstemän:

	Kronor		Kronor
1:a lönegraden	48	11:e lönegraden	174
2:a »	51	12:e »	192
3:e »	57	13:e »	213
4:e »	63	14:e »	234
5:e »	75	15:e »	279
6:e »	90	16:e »	330
7:e »	114	17:e »	354
8:e »	129	18:e »	378
9:e »	141	19:e »	399
10:e »	156	20:e »	420

För kvinnliga tjänstemän:

	Kronor		Kronor
1:a lönegraden	63	5:e lönegraden	123
2:a »	78	6:e »	132
3:e »	93	7:e »	159
4:e »	102	8:e »	192

För överläkare av 1:a och 2:a klass vid statens hospital och asyler skola tillämpas de särskilda pensionsunderlag och pensionsavgifter, som enligt vad här ovan angivits skola gälla för manliga befattningshavare i 20:e, respektive 19:e lönegraden. (3 § h.)

I fråga om tjänstårsberäkning för befattningshavare, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial, föreskrives, att tjänstår beräknas för tid, under vilken tjänsteman efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som provas vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Såsom tjänstår må även beräknas tid, varunder diplomatisk eller konsulär tjänsteman åtnjuter expektansarvode eller annan eljest med rätt till pension icke förenad avlöning av statsmedel, för så vitt arvodets eller avlöningens belopp ej understiger pensionsunderlaget för den av honom senast innehavda ordinarie befattningen. (3 § e.)

Slutligen må erinras, att ifrågavarande kungörelse innehåller föreskrift (4 §), att den tjänsteman jämlikt avlöningsreglementet åliggande skyldigheten att underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfärdade i fråga om pension, skall jämväl innefatta skyldighet att underkasta sig sådana ändringar i pensionsrätten, som kunna varda fastställda i sammanhang med det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering.

Förutom de ändringar, som, på sätt ovan angivits, vidtagits i den civila pensionslagen i fråga om de nyreglerade verken, hava tid efter annan tillägg till och ändringar av pensionslagen ägt rum. Sålunda har i samband med arbetet för en decentralisation av regeringsärendena beslutanderätten i fråga om tilldelande av pension överflyttats från Kungl. Maj:t till generaltullstyrelsen i fråga om tjänst vid tullverket, till domänstyrelsen i fråga om tjänst vid styrelsen eller tjänst, som lyder under denna, samt i övrigt till statskontoret, som jämväl har att pröva frågor om pension till generaldirektörer vid nämnda styrelser. Beslut härom har fattats av 1918 års lagtima riksdag (skrivelse nr 183). Vidare må erinras, att, i samband med tillkomsten av nya förvaltningsgrenar eller omorganisation av gamla, olika befattningshavargrupper inordnats under den civila pensionslagen. Sålunda har t. ex. genom beslut av 1914 års senare riksdag personalen vid lots- och fyrstaten tillerkänts pensionsrätt enligt sagda lag.

Speciella föreskrifter om pensionsrätt hava meddelats för befattningshavare vid domänverket i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 323) samt för befattningshavare vid lots- och fyrstaten i kungörelse samma dag (nr 380), vilka föreskrifter i huvudsak ansluta sig till bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456).

Vid sidan av spörsmålet rörande pensionslagens omarbetning i anslutning till de vid de nyreglerade verken gällande avlöningsbestämmelserna, har under de senare åren uppkommit frågan om kvinnliga befattningshavares

*Ändringar
i 1907 års
pensions-
lag.*

*Kvinnliga
befatt-
ningsha-
vares pen-
sionering.*

ställning i pensionshänseende. Genom lagen den 22 juni 1923, nr 249, in-
nefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst
och annat allmänt uppdrag, har förklarats, att i fråga om behörighet att in-
nehava statstjänst kvinna skall med vissa undantag vara likställd med man.
Enligt de i lagen meddelade föreskrifterna om densamma tillämpning skall
emellertid lagen träda i kraft först den dag, Konungen med riksdagen be-
stämmer. Avsikten med sistnämnda föreskrift har varit den, att lagen ej
skulle träda i kraft, förrän föreskrifter om kvinnliga befattningshavares av-
löning och pensionering blivit antagna. Såsom av chefens för finansdeparte-
mentet i det föregående återgivna yttrande till statsrådsprotokollet den 13
juni 1924 framgår, har åt pensionskommittén uppdragits att avgiva yttrande
och förslag rörande de kvinnliga befattningshavarnas pensionering. Då i
samband med de utredningar, denna fråga tidigare undergått, utförlig redo-
görelse lämnats för den historiska utvecklingen av de kvinnliga befattnings-
havarnas pensionsfråga, torde kommittén i detta sammanhang allenast be-
höva hänvisa till dessa utredningar, som finnas intagna dels i ett den 27
december 1920 till statsrådet och chefen för justitiedepartementet avgivet be-
tänkande och förslag i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster, del II,
(s. 166 ff.), dels ock i 1921 års lönekommittés betänkande (s. 69 ff.).

III. Allmän motivering till kommitténs förslag.

Av den i det föregående lämnade historiska redogörelsen framgår, att frågan om en ny civil pensionslag, avsedd att ersätta 1907 års lag i ämnet, närmast vunnit aktualitet i samband med det pågående arbetet på en omreglering av de civila verkens löneförhållanden till huvudsaklig överensstämmelse med det av 1919 års lagtima riksdag för de s. k. kommunikationsverken antagna nya lönesystemet. Såsom chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet vid pensionskommitténs tillsättning den 29 juni 1921 betonat, torde den nya pensionslagen, så vitt möjligt, böra ansluta sig till den för kommunikationsverken gällande pensionslagen. Kommittén har också funnit de principer, som i sistnämnda lag kommit till uttryck och för vilka kommittén i det föregående redogjort, i väsentliga delar vara ägnade att vinna tillämpning på de civila verken i allmänhet. Kommittén vill emellertid redan här framhålla, att vissa för de civila verken egenartade förhållanden betinga betydelsefulla avvikelser från de vid kommunikationsverken genomförda pensioneringsgrunderna.

Allmänna
synpunkter.

I första hand torde härvid böra vinna beaktande den olikhet, som i själva befordringsgången gör sig gällande. Medan inom stora grupper av kommunikationsverkens personal, speciellt i de lägre graderna, befordran till ordinarie befattning i allmänhet vunnits vid förhållandevis unga år och efter en relativt kortvarig icke-ordinarie tjänstgöring, torde, såsom lärare vara allmänt känt, vid de civila verken med deras i många fall fåtaliga personalbestånd tjänstemännen genomsnittligt räknat få kvarstå i icke-ordinarie tjänst under betydligt längre tid än vid kommunikationsverken och följaktligen också ordinarie anställning tillträdas vid avsevärt högre ålder än vid sistnämnda verk. Några statistiska belägg härför kunna visserligen ej av kommittén anföras, då någon beräkning av genomsnittliga befordringsåldern vid de civila verken ej på länge offentliggjorts, och kommittén bland annat med hänsyn till de exceptionella befordringsförhållanden, som under kristiden varit rådande, och de förändringar, som i befordringshänseende kunna väntas bliva en följd av förestående indragning av ordinarie befattningar, ej heller funnit skäl att låta företaga någon dylik utredning.

Det är vidare att märka, att rekryteringsförhållandena vid de civila verken i viss omfattning gestalta sig olika mot vad fallet är vid kommunikationsverken. Sålunda är vid sistnämnda verk endast för ett relativt fåtal befattningar såsom kompetenskrav uppställd högskolutbildning, medan däremot vid många av de civila verken för det övervägande antalet tjänstemän sådan utbildning kräves. Givetvis kommer under dylika förhållanden medelåldern redan vid anställning i icke-ordinarie tjänst att vid dessa verk ligga avsevärt högre än vid kommunikationsverken. Vidare förekomma vid de civila verken vissa befattningar, beträffande vilka det för vinnande av hel pension erforderliga antalet tjänstår måst sättas förhållandevis lågt, vilket varit beroende på att vissa befattningar ansetts vara av beskaffenhet att i allmänhet kräva en längre tids verksamhet utanför statstjänsten. Medan vid kom-

munikationsverken tjänstaldern för samtliga befattningar är fixerad till 30 år, är densamma vid de civila verken lägst 10 och högst 35 år.

De olikheter, vilka sálunda i befordringshänseende råda mellan de båda grupper av verk, om vilka här är fråga, torde, såsom kommittén redan antytt, böra föranleda, att pensionssystemet vid de civila verken erhåller en i vissa avseenden annan utformning än vid kommunikationsverken. Med hänsyn till den betydelse, icke-ordinarie-tiden spelar i befordringsgången vid de förra verken, samt frånvaron åtminstone tillsvidare av skyldighet att under icke-ordinarie-tiden erlægga pensionsavgift torde det icke vara möjligt att nu frångå den för dessa gällande principen, att för bestämmande av pensionens belopp tjänstetiden i icke-ordinarie anställning tillägges samma betydelse som tjänstetiden i ordinarie befattning. Det torde med andra ord icke låta sig göra att vid de civila verken genomföra den vid kommunikationsverken tillämpade anordningen, att — med uppdelning av pensionsunderlaget i ett statspensionsunderlag, omfattande två tredjedelar, och ett avgiftspensionsunderlag, omfattande en tredjedel — bestämma pensionens belopp, i vad det avser sistnämnda del, med hänsyn allenast till antalet avgiftsår.

Vid de civila verken torde i stället, i likhet med vad hittills varit fallet, pensionsunderlaget böra erhålla en enhetlig karaktär och, i den mån fulla antalet tjänstår ej uppnås, för bestämmande av pensionens belopp reduktion i förhållande till det felande antalet tjänstår böra ske i pensionsunderlaget i dess helhet.

Om således systemet med särskild beräkning av avgiftsår och avgiftspension ej överflyttas till de civila verken, torde för dem ej heller böra upptagas den vid kommunikationsverken gällande, med nämnda system sammanhängande regeln, att avgiftsskyldigheten upphör efter utgången av de trettio avgiftsåren. Då kommittén detta oaktat ej föreslår någon sänkning av de nu vid de civila verken provisoriskt gällande pensionsavgifterna, vilka till beloppet överensstämmer med kommunikationsverkens — under förutsättning av en till trettio år begränsad inbetalningsperiod beräknade — pensionsavgifter, beror detta därpå att, såsom förut framhållits, skyldighet att erlægga pensionsavgifter vid de civila verken i allmänhet inträder senare än vid kommunikationsverken. I betraktande härav torde ett ur såväl statsverkets som tjänstemännens synpunkt mera rättvist avvägande av pensionsavgifterna vinnas genom att dels pensionsavgifterna fortfarande sättas lika, dels ock tjänstemännen förpliktas att erlægga pensionsavgifter ända till tjänstetidens slut.

Då, såsom ovan nämnts, den nya pensionslagen för de civila verken är avsedd att anslutas till det nya lönesystemet, torde ock lagens tillämpningsområde böra begränsas till de verk, för vilka lönereglering enligt detta system blivit genomförd eller framdeles kommer att genomföras. 1907 års pensionslag skulle således alltjämt bibehållas i kraft för de icke nyreglerade verken. Först när ny lönereglering genomförts för samtliga de befattningshavare, som nu lyda under sagda lag, skulle densamma helt upphöra att gälla.

Innan kommittén övergår till att närmare redogöra för de grunder, efter vilka kommitténs förslag till pensionslag utarbetats, torde kommittén först få behandla ett spörsmål, som enligt de riktlinjer för kommittéarbetet, chefen för finansdepartementet i yttrandet till statsrådsprotokollet den 13 juni 1924 lämnat, borde av kommittén till bedömande upptagas, nämligen frågan om upphörande av uppbörd och redovisning av befattningshavarnas pensionsavgifter.

I den översikt över pensionsväsendets utveckling, som ovan lämnats, har redan nämnts, att 1889 års pensionskommitté i sitt betänkande angående pensionsväsendets ordnande föreslog, att kostnaderna för tjänstemännens egen pensionering ävensom för änke- och pupillpensioneringen skulle utskiftas mellan staten och befattningshavarna på det sätt, att staten helt bestrede kostnaden för den förra pensioneringen, medan befattningshavarna själva hade att svara för kostnaderna för änke- och pupillpensioneringen.

Vederbörande departementschef uttalade vid ärendets föredragning i statsrådet den 24 februari 1899 (prop. 1899, nr 34, sid. 39 ff.) sin anslutning till en dylik anordning. Gentemot det från riksdagens sida vid några tillfällen framförda önskemålet, att befattningshavarna själva i viss omfattning skulle bidra till tjänstemannapensioneringen, erinrade departementschefen, att vid de lönerogleringar, som sedan 1870-talet verkställts, förmånen av pension på statens bekostnad tagits i betraktande vid lönebeloppens fastställande. Skulle löntagarna åläggas att i större eller mindre mån bidra till bestridande av kostnaderna för sin pensionering, skulle den härav framkallade minskningen i avlönings- och pensionsförmånerna framkalla en ingalunda oberättigad fordran på omreglering jämväl av avlöningsförmånerna.

Departementschefen yttrade vidare:

Då kostnaden för pensioneringen av dessa tjänstemän bestredes direkt av statsmedel, skulle de bidrag till egen pensionering, som man ville ålägga tjänstemännen, ingå direkt till statskassan och uppbäras antingen genom innehållning av pensionsavgiften vid avlöningsmedlens utbetalning eller ock genom anlitande av annat uppbördssätt. Det hade dock tydligen varit ett sådant mindre praktiskt tillvägagående man velat undvika genom att vid bestämmandet av avlönings- och pensionsförmånens inbördes förhållande redan ifrån början så avväga dessa förmåner, att någon dylik omgång icke skulle bli erforderlig. Ansåges nämnda förmåner för stora eller oriktigt avvägda, borde alltså rättelse härutinnan äga rum genom lämpligare åtgärd än att, så att säga, med den ena handen omedelbart återtaga en del av vad som med den andra givits.

Ett åläggande för tjänstemännen att till statsverket inbetala vissa pensionsavgifter skulle — framhöll departementschefen vidare — för statsverket allenast medföra en med ett vidlyftigt redovisningsväsende förbunden omgång, som kunde undvikas, därest, på sätt även här i Sverige måste antagas hava ägt rum, avlöningen bestämdes till det lägre belopp, vartill densamma kunde begränsas, då hänsyn icke toges till behovet för tjänstemannen att bestrida den utgiftspost, som bestode i avsättningar för framtida pension. För staten själv måste det anses likgiltigt, om löneavdraget skedde en gång för alla — vid lönerogleringen — eller om det uttoges årligen i form av innehållningar vid löneutbetalningarna. Företrädet hos den senare formen för pensionsbidragens uttagande skulle då ligga däruti, att den tjänstemannen liksom varje annan medborgare åliggande förpliktelsen att i tid sörja för sitt uppehälle på ålderdomen därigenom skulle ställas mera levande för honom, ävensom däruti att man undveke skenet av en vid jämförelse med övriga samhällsklasser obehörigt gynnad ställning för tjänstemännen, vilkas ålderdomsförsörjning staten vid en ytlig betraktelse kunde synas hava utan bidrag från deras sida övertagit. Dessa skäl förlorade dock större delen av sin vikt, därest, på sätt kommittén föreslagit, tjänstemännen förpliktades att ensamma och utan bidrag av statsverket bestrida kostnaderna för sina änkors och barns pensionering.

Det sagda gällde, yttrade departementschefen vidare, under förutsättning att de eventuella bidragen till egen pensionering skulle, på sätt exempelvis skedde i Holland, ingå direkt till statsverket och således i själva verket utgöra en skatt,

Uppbörd
och redovisning av
pensionsavgifter.
Historik.

vilken liksom andra sådana komme att utgöra bidrag till bestridande av statens utgifter i allmänhet, utan att speciellt disponeras för pensionsväsendet. Annorlunda skulle däremot förhållandet gestalta sig, om pensionsavgifterna fonderades och användes såsom tillgång för pensioneringen, i vilket fall den naturligaste och ändamålsenligaste anordningen väl bleve den, att en ny pensionskassa bildades, till vilken inginge ej mindre tjänstemännens bidrag än även ett statsanslag till erforderligt belopp, då i stället anslaget till allmänna indragningsstaten, i den mån detta användes till pensionering av civila tjänstemän, skulle bortfalla. Med en sådan anordning för de civila tjänstemännens pensionering bleve, så länge skyldigheten att bidraga till änkers och barns pensionering vore för tjänstemännen obligatorisk och någon löneförhöjning av denna anledning icke vidtoges, utan tvivel nödvändigt, att staten även bidroge till änke- och barnpensioneringen under form av statsanslag till den nya änke- och pupillkassan. Det finnes två alternativ för frågans lösning, nämligen: en utskiftning av pensioneringskostnaden sålunda, att staten ensam bestrede kostnaderna för tjänstemannapensioneringen och tjänstemännen ensamma kostnaden för änke- och barnpensioneringen eller ock bildandet av en ny pensionskassa och en ny änke- och pupillkassa för civilstaten, båda med bidrag ej mindre av tjänstemännen än av staten. Departementschefen tillstyrkte för sin del det förra, jämväl av kommittén förordade alternativet, som även därutinnan syntes hava ett givet företräde framför det senare, att man undginge tillskapandet av en ny, betydande kassa med därav följande fondbildning. Det syntes nämligen departementschefen icke önskvärt, att staten utan mera tvingande nödvändighet vidtog åtgärder, genom vilka kapital till icke obetydligt belopp droges från den allmänna rörelsen och fastlåstes i en pensionsfond.

Såsom redan blivit nämnt vann det i propositionen framlagda förslaget till pensionsfrågans lösning icke riksdagens gillande, utan hemställde riksdagen, samtidigt som den avlog förslaget till pensionslag, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om sådant ordnande av det civila pensionsväsendet, att tjänstinnehavarna lämnade bidrag även till sin egen pensionering.

Vid den utredning av pensionsfrågan, som sedermera verkställdes av 1899 års pensionskommitté, upptog kommittén ej till diskussion de av departementschefen framförda principiella invändningarna mot avgiftssystemet. Kommittén uttalade allenast den förmodan, att, därest en tjänstinnehavares avlöningsförmåner icke skulle medgiva deras minskning i den grad, som skulle bliva följden av ett godkännande av kommitténs förslag till pensionsavgifter, förhållandet skulle komma att beaktas vid den då pågående revisionen av statens tjänstinnehavares avlöningsförhållanden.

I fråga om pensionsavgifternas uppbörd och redovisning hava bestämmelser meddelats dels i pensionslagens 10 §, dels ock i kungörelsen den 11 oktober 1907 (nr 85, sid. 9) med föreskrifter om verkställighet av lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension. Bestämmelserna i fråga innehålla i korthet följande:

Pensionsavgiften erlägges av befattningshavaren för varje månad, för vilken lön åtnjutes, ävensom för månad, under vilken, på grund av tjänstledighet eller i följd av ådömd mistning av tjänsten för viss tid, lön icke uppbäres.

Uppbörd av pensionsavgifterna verkställas medelst avdrag å varje till utbetalning förfallet lönebelopp av så stor del av pensionsavgiften, som belöper å den tid, för vilken lönen utbetalas.

Åtnjuter tjänstinnehavare icke själv den med tjänsten förenade lön eller kan av annan anledning uppbörd icke äga rum på nyss angivna sätt, är befattningshavaren skyldig att inom den femtonde dagen i vardera av mars,

juni, september och december månader till redogöraren inbetala pensionsavgiften för löpande kvartal.

Vid utebliven inbetalning av pensionsavgift kan denna utan föregående dom eller utslag utmätas; och åligger det redogöraren att vidtaga de för avgiftens utbekommande nödiga åtgärder.

Redovisningen av influtna pensionsavgifter sker månadsvis eller kvartalsvis. För att redogörelsen skall ingå till den myndighet, som bäst är i tillfälle att granska redogörelsen och tillse, att vid avgifternas erläggande tillämpats de i sådant avseende i pensionslagen givna stadganden, har föreskrivits, att redovisningen skall avgivas för tjänstinnehavare vid fångvården, lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten, hospital och asyler för sinnessjuka, tullstaten och domämförvaltningen till det centrala ämbetsverk, varunder tjänstinnehavaren lyder. För övriga tjänstinnehavare, som höra under 1907 års lag, insändes redovisningen till statskontoret.

Redogörelsen skall vara avfattad enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär; och åligger det de förstnämnda centrala ämbetsverken att, omedelbart efter redogörelsens mottagande, låta granska densamma och sist inom en månad efter det redogörelsen inkommit insända de vid redogörelsen fogade avgifter till statskontoret. Skulle något avgiftsbelopp vara oguldet, skall uppgift meddelas härom ävensom upplysning om de åtgärder, som för det resterande beloppets utbekommande blivit vidtagna.

I praktiken hava ifrågavarande föreskrifter beträffande de verk, som ej disponera egna medel, tillämpats så, att verk, som ej ägt dragningsrätt på statsverkets giroräkning i riksbanken, vid rekvisition av avlöningsmedel från statskontoret anhållit, att det mot pensionsavgifter svarande beloppet måtte av statskontoret direkt omföras till den civila pensionsfonden, varvid en specifik uppgift å den varje befattningshavare påförda pensionsavgiften bifogats. Statskontoret har sålunda till verket utbetalat allenast återstående beloppet. Vid verk åter, som hava egen dragningsrätt å statsverkets giroräkning i riksbanken, verkställes ifrågavarande omföring från avlöningsanslaget till pensionsfonden direkt hos verket självt och anmälan om omföringen göres sedermera hos statskontoret.

Förslag om förändring rörande pensionsavgifternas uppbörd och redovisning väcktes i det av de s. k. centraliseringssakkunniga den 3 november 1917 avgivna betänkandet angående det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering (del II, sid. 50 ff.). De sakkunnigas förslag gick i korthet ut på att pensionsavgifterna, vilka borde omfatta avgifterna för såväl egen pensionering som familjepensionering, skulle bestämmas i lönestaten, i stället för såsom nu i vederbörande pensionslag eller pensionsreglemente. Lönestaten skulle fördenskull angiva icke blott den för tjänsten bestämda bruttolönen utan även den nettolön, som skulle utbetalas till tjänstemannen. De sakkunniga framhöllo, hurusom genom en på angivna sätt förändrad uppställning av lönestaten allt arbete bortfölle, som vållades därav, att för var gång löne-medel skulle utanordnas pensionsavgifterna skulle uträknas och kontrolleras samt inlämnas till vederbörande pensionsfond eller pensionskassa. Enligt de sakkunnigas förslag skulle i stället endast nettolönen utbetalas till befattningshavaren och pensionskostnaden skulle täckas genom ett statsanslag till den pensionsanstalt, som var avsedd att upprättas för övertagande av pensioneringen.

I ett över de sakkunnigas betänkande den 1 maj 1919 avgivet utlåtande uttalade sig 1902 års löne-regleringskommitté till förmån för ett sådant system,

dock med vissa ändringar, och framhöll såsom påtagligt, att genom pensionsavgifternas borttagande — en förändring, vilken lämpligen borde kunna bringas till stånd i samband med en kommande lönerreglering — skulle vinnas en väsentlig förenkling i pensionssystemet och därmed även en betydande kostnadsbesparing. Även statskontoret har i utlåtande den 21 juni 1919 gjort gällande en liknande uppfattning och särskilt framhållit, att det borde undersökas, huruvida icke i sammanhang med fastställande av nya lönestater all uppbörd och redovisning av pensionsavgifter skulle kunna upphöra.

Kommunikationsverkens lönekommitté yttrade rörande förevarande fråga i betänkandet angående tjänstepension åt befattningshavare vid kommunikationsverken, att, ehuru kommittén icke ville bestrida, att avskaffandet av pensionsavgifterna för egen pensionering skulle medföra en viss förenkling vid utbetalning och redovisning av avlöningsmedel, kommittén dock ansåge sig böra erinra, att i allt fall avdrag å avlöning fortfarande behövde göras för avgifter till änke- och pupillkassor, vilka avgifter på grund av sin natur väl näppeligen skulle komma att upphöra. Vad själva sakfrågan beträffade framhöll kommittén, hurusom vid avvägandet av de avlöningsbelopp, som funnos upptagna uti 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken, det förutsattes, att tjänstemännen alltjämt skulle erlägga avgifter för egen pensionering. Då härtill komme, att frågan om borttagandet av nämnda pensionsavgifter icke syntes böra lösas enbart för dessa verk utan avgöras i ett sammanhang för statsförvaltningen i dess helhet, hade kommittén icke funnit anledning att vidare ingå på detta spörsmål.

I sitt förslag till ny definitiv lönerreglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala verk, avgivet den 3 november 1920, upptog lönerregleringskommittén icke ifrågavarande spörsmål till prövning. Statskontoret, som hade att yttra sig över lönerregleringskommitténs förslag i vad det avsåg pensionsfrågorna, gjorde härvid vissa uttalanden angående omläggning av befattningshavarnas pensionsavgifter. Statskontoret anförde härvid, bland annat, att anledningen, varför lönerregleringskommittén icke alls upptagit nyssnämnda spörsmål till behandling, syntes vara den, att kommittén önskat ernå likhet och enhetlighet med vad i förevarande avseende gällde för kommunikationsverken, för vilkas befattningshavare pensionsförhållandena reglerats genom lagen den 4 juni 1920. Sedan sådan överensstämmelse vunnits, kunde den sålunda undanskjutna reformen givetvis upptagas till prövning och, om den vid närmare granskning visade sig ändamålsenlig, genomföras på en gång över hela linjen. Utan att vilja ifrågasätta ett omedelbart upptagande av detta spörsmål hade statskontoret dock icke ansett sig kunna underlåta att därå fästa uppmärksamheten, särskilt i betraktande av att reformen kunde väntas medföra en avsevärd förenkling av pensionsgrunderna och en icke obetydlig arbetsbesparing inom statsförvaltningens olika delar.

Vid lönerregleringsfrågans behandling inför Kungl. Maj:t yttrade chefen för finansdepartementet med avseende på de av lönerregleringen föranledda provisoriska pensionsbestämmelserna, bland annat, att det syntes svårt att för det dåvarande bryta med principen om pensionsavgifter beträffande vissa kategorier av statstjänare, helst det gällde provisoriska bestämmelser. Frågan om övergående till ett annat pensioneringssystem borde i varje fall upptagas till prövning rörande förvaltningen i dess helhet.

Det må nämnas, att frågan om pensionsavgifternas upphörande vid tvenne tillfällen under de senare åren inom riksdagen varit föremål för prövning,

i båda fallen till följd av väckta motioner, nämligen dels år 1920, dels år 1921. I anledning av den vid sistnämnda års riksdag i ämnet väckta motionen (nr 46 i andra kammaren) hemställde bankoutskottet (utlåtande nr 44), att riksdagen måtte besluta skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Kamrarna stannade emellertid i olika beslut och dessa beslut ansågos icke vara av beskaffenhet att kunna sammanjämkas.

Kommittén vill till en början erinra om att de nuvarande tjänstemannalönerna äro beräknade med hänsyn till tjänstemännens skyldighet att lämna bidrag till såväl sin egen pensionering som änke- och pupillpensioneringen. Då fråga nu uppstått om pensionsavgifternas borttagande, har härvid givetvis icke avsetts, att dessa avgifter skulle utan vidare avskaffas — en sådan åtgärd skulle ju i själva verket innebära, att tjänstemännen bereddes en mot pensionsavgifternas belopp svarande avlöningsförhöjning — utan meningen har allenast varit att genom förändring i pensionsavgifternas uppbörd och redovisning vinna förenkling och besparing i det kamerala administrationsarbetet.

*Kommit-
téns ytt-
rande.*

Närmast till hands ligger då att, på sätt centraliseringssakkunniga föreslagit, i själva löneplanen uppföra den »nettolön», som, efter avdrag av pensionsavgifterna från bruttolönen, blir till befattningshavaren utbetald.

Det kunde ock synas som om ett genomförande av en dylik reform nu lämpligen skulle kunna äga rum i samband med den av chefen för finansdepartementet i förut återgivna yttrande till statsrådsprotokollet den 13 juni 1924 berörda, inom departementet pågående revisionen av löneförfattningarna, en revision, som med hänsyn till det förestående ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas löneförhållanden jämväl torde komma att omfatta själva löneplanerna.

Emellertid är att märka, att den av centraliseringssakkunniga ifrågasatta anordningen hade avseende icke endast på avgifterna för egen pensionering utan även på familjepensionsavgifterna. De sakkunnigas förslag i denna del gick nämligen ut ifrån att båda dessa grenar av pensionsverksamheten skulle övertagas av en gemensam statens pensionsanstalt.

Berörda förslag till pensionsväsendets ordnande framstår visserligen för pensionskommittén såsom beaktansvärt, särskilt med hänsyn till den förenkling och enhetlighet, som förslagets genomförande säkerligen skulle medföra; men då förslaget innefattar genomgripande förändringar icke blott i tjänstemannapensioneringen i dess helhet utan även beträffande pensioneringen av änkor och barn efter befattningshavare i statstjänst, vilken senare pensionering nu handhaves av skilda för sådant ändamål upprättade kassor, vilkas pensioneringsgrunder måste vid förslagets genomförande undergå väsentliga jämkningar, lärer någon utsikt icke förefinnas till att förslaget skulle kunna inom den närmaste tiden realiseras. Kommittén har emellertid fått sig ålagt att undersöka, huruvida icke den önskvärda förenklingen av uppbörd och redovisning av pensionsavgifter lämpligen skulle kunna omfatta icke endast befattningshavarnas avgifter för egen pensionering utan ock deras avgifter för familjepensioneringen. Visserligen hade kommittén redan innan dess arbeten tills vidare nedlades med utgången av februari 1923 verkställt vissa förberedande undersökningar rörande några av berörda kassor i syfte att finna lämpliga grunder för åvägabringande av förenkling och enhetlighet bl. a. i fråga om avgifterna; men då ett rationellt ordnande av detta spörsmål, även om frågan nu inskränkes att avse endast den del, som berör avgifterna till kassorna, är synnerligen tidskrävande och därtill

kommer, att frågans lösning ytterst är beroende på hur delägarna i kassorna ställa sig till ett eventuellt förslag i ämnet, har kommittén på grund av den korta tid, inom vilken kommittén har att framlägga förslag rörande ordnandet av pensionsförhållandena för civila befattningshavare, funnit sig förhindrad att i sammanhang därmed avgiva något förslag till fullständig lösning av nu berörda spörsmål.

Även utan en fullständigt genomförd centralisering av familjepensioneringen skulle ett nettolönesystem kunna tänkas provisoriskt tillämpat, men härför skulle uppenbarligen krävas, att avgifterna fixerades till visst belopp för varje befattning och icke — såsom nu i stor omfattning sker beträffande retroaktiva och dylika avgifter — beräknas individuellt för varje befattningshavare. En dylik omläggning av grunderna för familjepensionsavgifternas beräkning kan emellertid givetvis icke genomföras, utan att medgivande därtill först inhämtas av de därav berörda kassorna. Visserligen vore det tänkbart — och denna möjlighet har ock inom kommittén varit under övervägande — att staten därvid trädde emellan och, å ena sidan, till kassorna utbetalade de i dessas reglementen bestämda, efter försäkringstekniska grunder beräknade pensionsavgifterna samt, å andra sidan, av tjänstemännens avlöning innehölle ett för de olika lönegraderna fixerat belopp, vilket skulle beräknas ungefär täcka såväl årsavgifter, som retroaktivavgifter, där sådana förekomme. En dylik anordning skulle emellertid näppeligen bereda de äldre tjänstemännen full rättvisa, alldenstund dessa, oaktat de i allmänhet torde hava erlagt sina retroaktivavgifter, i sådant fall skulle nödgas i form av höjd årsavgift delvis på nytt gälda retroaktivavgifterna. Härtill kommer att, även om sakens ordnande på antytt sätt skulle befunnits vara i och för sig av beskaffenhet att kunna förordas, nödiga beräkningar icke hunnit verkställas till klarläggande av omfattningen av de ekonomiska krav, som genom en sådan anordning skulle komma att ställas på statsverket.

Av det sagda torde framgå, att det näppeligen lär vara möjligt att i nu förevarande sammanhang bringa frågan om pensionsavgifternas avskaffande i den del densamma berör avgifterna till änke- och pupillkassorna till sin lösning. Om således tillsvidare det föreliggande spörsmålet måste begränsas till att avse endast avgifterna för tjänstemännens egen pensionering, uppstår frågan, huruvida man bör enbart för dessa avgifters del övergå till ett system med nettolöner och således i löneplanen intaga uppgift å, förutom bruttoavlöningen, även pensionsavgiften för egen pensionering samt nettolönen *eller* huruvida man icke fast hellre bör för närvarande lämpligen stanna vid att i fråga om sättet för avgifternas uppbörd och redovisning genomföra de förenklingar, som med ett bibehållande av nuvarande system för löneplanens uppställning kunna vinnas.

Förstnämnda alternativ, varigenom nettolönesystemet så att säga partiellt skulle komma till genomförande, vill kommittén för sin del ej tillstyrka. En så genomgripande omarbetning av löneplanerna, som härför skulle erfordras, synes nämligen ej lämpligen böra vidtagas enbart för det nu ifrågavarande syftemålets vinnande utan torde därmed böra anstå tills även frågan om familjepensionsavgifternas indragande kan vara mogen till avgörande, helst som en slutlig prövning av det principiellt betydelsefulla spörsmålet om »nettolönesystemets» genomförande synes böra ske först när frågan i hela dess vidd kan komma under bedömande och konsekvenserna av ett beslut härutinnan kunna överblickas bättre än som för närvarande är möjligt.

Enligt kommitténs mening bör alltså anordningen med särskilda avgifter

för egen pensionering tills vidare bibehållas och avgifterna fortfarande tillföras fonden för civila tjänst innehavares pensionering. Detta oaktat torde, såsom redan antytts, en förenkling i sättet för uppbörd och redovisning av avgifterna kunna genomföras och finner sig kommittén i sådant avseende böra föreslå, att pensionsavgifterna — i stället för att såsom för närvarande sker redovisas *månadsvis* — omföras *årsvis* från vederbörande avlöningsanslag till fonden för civila tjänst innehavares pensionering. Genom att sålunda pensionsavgifterna på en gång för hela året överföras till fonden uppstår givetvis en betydande arbetsbesparing.

Den föreslagna förändringen förutsätter, att avgifterna icke längre hänföras till befattningshavarna personligen utan till själva befattningarna och alltså utgå även för befattning, som står vakant. Att sålunda de årliga avsättningarna till fonden komma att bli något större än för närvarande, kan icke anses såsom någon olägenhet, då ju pensionsfonden härigenom sättes i stånd att bära i någon mån större del av pensionskostnaden. Om pensionsavgifternas omföring till fonden, såsom synes lämpligt, sker i början av budgetåret, kunna de även tidigare än nu för fondens räkning göras räntebärande.

Själva omföringsåtgärden torde böra verkställas av statskontoret före juli månads utgång varje år. Beräkningen av det belopp, som skall omföras, synes kunna grundas på uppgiften i vederbörande verks stat å antalet befattningshavare i de särskilda lönegraderna. Någon uppgiftsskyldighet för de olika verken skulle ej behöva ifrågakomma i andra fall än då för en viss befattningshavare på grund av omständigheter, som angivas i 16 § i kommitténs förslag till pensionslag, pensionsavgiften utgår med annat belopp än det för befattningen gällande. Sedan omföringen verkställts, bör statskontoret till de s. k. huvudförvaltningarna d. v. s. de verk, som hava eget konto i rikshuvudboken, översända meddelande om omföringen. Vid utbetalning av avlöningen har vederbörande verk sedermera att räkna med årsavlöningen minskad med den årliga pensionsavgiften. Den hittills i avlöningslistan förekommande kolumnen »avdrag för egen pensionering» torde kunna utslutas ur listan och allenast avlöningens återstående belopp däri böra redovisas.

Det torde böra omförmälas, att vid telegrafverket tillämpas ett system beträffande uppbörd och redovisning av tjänstepensionsavgifterna, som i viss mån liknar det nu skisserade. Vid detta verk sker nämligen omföringen av avgifterna till pensionsfonden centralt hos telegrafstyrelsen och upptagas icke dessa avgifter på avlöningslistorna.

En följd av det av kommittén föreslagna redovisningssättet blir, att, om en befattningshavare åtnjuter tjänstledighet med avstående av samtliga avlöningsförmåner, den honom åliggande pensionsavgiften, som i dylikt fall för närvarande erlägges av befattningshavaren kontant, kommer att i första hand bestridas av statsmedel. På vad sätt i vissa hithörande fall ersättning skall beredas statsverket för den del av pensionsavgiften, som belöper å den tid, tjänstledigheten varar, blir kommittén i tillfälle att närmare angiva under specialmotiveringen till lagförslaget.

Beträffande frågan om de kvinnliga befattningshavarnas ställning i förvarande hänseende vill kommittén nämna, att kommittén utgått ifrån att dessa, i överensstämmelse med den av kommittén i det följande förordade s. k. likalönsprincipen, få vidkännas samma pensionsavgifter som männen. Skulle åter, på sätt t. ex. 1921 års lönekommitté föreslagit, en differentiering genomföras mellan manlig och kvinnlig avlöning i samma befattning och därvid jämväl pensionsavgifterna sättas olika, synes det av kommittén för-

ordade redovisningssättet för pensionsavgifterna med vissa jämkningar i allt fall kunna tillämpas. Pensionsavgift för befattning skulle nämligen under sådan förutsättning redovisas i överensstämmelse med den vid budgetårets början befintliga personalbesättningen och för de befattningar, som vid budgetårets ingång stå vakanta, i överensstämmelse med den senaste personalbesättningen. Således skulle manlig pensionsavgift beräknas för befattning, som innehaves eller senast innehafts av man, och kvinnlig pensionsavgift för befattning, som är eller senast varit besatt med kvinna. De förskjutningar, som härutinnan eventuellt kunna inträda under årets lopp, torde icke bliva av den betydelse, att en omjustering av de redovisade pensionsavgifterna skulle behöva ifrågakomma. Då emellertid statskontoret saknar den för omföringens verkställande erforderliga kännedomen om, vilka befattningar, som innehavas eller senast innehafts av män, resp. kvinnor, skulle under nu ifrågavarande förutsättning de olika verken böra åläggas att till statskontoret före viss tid lämna uppgift härom.

Genom den av kommittén föreslagna anordningen för tjänstepensionsavgifternas uppbörd och redovisning torde de väsentligaste olägenheterna av det nuvarande uppbörds- och redovisningssystemet, vad nyss nämnda avgifter beträffar, bliva undanröjda. Redogörarna belastas ej med de månatliga avgiftsredovisningarna till statskontoret, vars räkenskapsväsen i förevarande del förenklas genom att omföringarna från respektive avlöningsanslag till pensionsfonden för varje verk sker med blott ett belopp årligen. Att jämväl riksräkenskapsverkets granskning av de olika verkens räkenskaper lättas genom det av kommittén föreslagna redovisningssättet torde vara uppenbart. I den mån det nya lönesystemet vinner vidgad tillämpning inom den civila statsförvaltningen kommer reformen givetvis att vinna ökad betydelse.

Kommittén vill emellertid i detta sammanhang betona, att kommitténs förslag i fråga om pensionsavgifternas uppbörd och redovisning ej så omedelbart sammanhänger med det av kommittén framlagda förslaget till ny civil pensionslag, att ej detta skulle låta sig med vissa mindre jämkningar genomföras, även om förstnämnda spörsmål ej samtidigt vinner sin lösning.

De kvinnliga befattningshavarnas pensionsförhållanden.

Bland de utredningsuppgifter, som kommittén enligt de lämnade direktiven fått sig anförtrodda, har kommittén att i förevarande sammanhang upptaga jämväl spörsmålet om de kvinnliga befattningshavarnas ställning i pensionshänseende. Denna fråga har, såsom redan tidigare berörts, vid tvenne skilda tillfällen under de senare åren varit föremål för ingående utredningar, nämligen dels av de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster, dels av 1921 års lönekommitté.

Sakkunniga i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster.

De sakkunniga, vilkas utredning i ärendet framlagts i ett den 27 december 1920 dagtecknat betänkande i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster, del II, utgingo ifrån att den s. k. likalönsprincipen — d. v. s. grundsatsen att lika lön bör utgå till man och kvinna i samma befattning — borde läggas till grund för de kvinnliga befattningshavarnas ställning i lönehänseende. Vad pensionsfrågan beträffar, ansågo de sakkunniga någon full likställighet mellan manliga och kvinnliga befattningshavare ej böra genomföras. Den normala pensionsåldern för kvinnorna, som för närvarande är 60 år, skulle enligt förslaget höjas till 62 år och alltså med 5 år understiga den normala pensionsåldern för män. De större kostnaderna för de kvinnliga befattningshavarnas pensionering, som vållades genom deras i jämförelse med männen lägre pensionsålder och genomsnittligt längre livslängd, skulle drabba de

kvinnliga befattningshavarna själva och av dem bestridas genom en efter försäkringstekniska grunder beräknad höjning av de för manliga befattningshavare gällande pensionsavgifterna.

En av de sakkunniga var dock av skiljaktig mening och förordade likställighet i fråga om såväl pensionsålder som pensionsavgift för män och kvinnor i samma befattning.

Jämväl 1921 års lönekommitté hyste den uppfattningen, att mellan manliga och kvinnliga befattningshavares pensionsålder en åtskillnad borde göras, men kommittén ansåg denna åtskillnad kunna begränsas till i regel 3 år. Kvinnorna skulle således i allmänhet pensioneras vid 64 år. I samband härmed föreslog kommittén, att viss skärpning borde ske i gällande föreskrifter om förtidspensionering av tjänstemän. Enligt förslaget skulle för kvinnliga befattningshavare inom lönegraderna 1—14 av den för de civila verken gällande löneplanen avdelning B och motsvarande lönegrader i löneplanerna för övriga nyreglerade verk ett visst procentuellt avdrag ske å den i löneplanen upptagna lönen. Detta avdrag var beräknat med hänsyn till vissa faktorer, som kommittén ansåg böra föranleda en lägre löneställning för kvinnorna i jämförelse med männen, däribland även statsverkets större kostnader för kvinnornas pensionering till följd av deras lägre pensionsålder och högre medellivslängd, ävensom statsverkets kostnader för pensionering av de kvinnliga tjänstemännens pupiller.

I lönegraderna från och med den 15:e ifrågasatte kommittén för kvinnornas del ej annan reduktion av den i löneplanen angivna lönen än med ett belopp, motsvarande manlig befattningshavare åliggande änke- och pupillpensionsavgift.

Pensionsunderlagen och pensionsavgifterna för de kvinnliga befattningshavarna i lönegraderna 1—14 voro enligt lönekommitténs förslag satta till lägre belopp än för män och var reduktionen i fråga verkställd med samma procenttal, som tillämpats vid lönens bestämmande, minskat med 4 eller den procent av lönen, vartill de manliga befattningshavarnas änke- och pupillpensionsavgifter i medeltal beräknades uppgå.

I de över lönekommitténs förslag avgivna yttrandena har den föreslagna höjningen av den normala kvinnliga pensionsåldern från 60 till 64 år å några håll väckt betänkligheter, medan åter å andra håll yrkats på full likställighet mellan män och kvinnor i berörda hänseende.

Bland de myndigheter, som rest invändningar mot höjningen av pensionsåldern, må nämnas följande:

Medicinalstyrelsen har erinrat om att någon nämnvärd erfarenhet om kvinnornas förmåga att efter uppnåendet av hittills gällande pensionsålder eller högst 60 år på ett tillfredsställande sätt utföra arbete i statens tjänst ej förefunnes. Försiktigheten syntes därför bjuda, att man ifråga om utsträckning av kvinnornas pensionsålder framginge med varsamhet. Under åberopande av ett den 13 januari 1919 avgivet utlåtande ifråga om de kvinnliga läkarnas pensionsålder, däri ämbetsverket förklarat sig icke kunna förorda en höjning av pensionsåldern utöver 60 år, har ämbetsverket ansett sig böra föreslå, att, i avbidan på att erfarenhet vunnits angående kvinnans lämpliga pensionsålder, densamma fastställes till 60 år, där ej lägre pensionsålder för vissa befattningar nu vore föreskriven. Ämbetsverket har härvid bragt i erinran, att jämlikt § 6 mom. b) av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension möjlighet förefunnes att, där den kvinnliga befattningshavaren befundes vid nämnda ålders uppnående äga full arbetsförmåga, låta henne kvarstå i tjänst intill fyllda 70 år. Då ett avsked med pension

1921 års
lönekom-
mitté.

Över löne-
kommit-
téns för-
slag av-
givna yt-
tranden.

innebure en minskad inkomst, torde det i allmänhet vara vederbörande befattningshavares önskan att kvarstå i tjänst, så länge hon kände sig besitta full arbetsförmåga. Denna väg att förskaffa sig erfarenhet om kvinnans lämpliga pensionsålder syntes ämbetsverket mera tillfredsställande än den motsatta av kommittén föreslagna anordningen, nämligen att fastställa en jämförelsevis hög pensionsålder och förtidspensionera dem, som före nämnda ålder finge sin arbetsförmåga nedsatt. Innan nämligen tjänstledighet på grund av nedsatt arbetsförmåga kunde ifrågakomma, torde alltid en viss längre tid föregå, under vilken nedsättningen i arbetsförmågan så småningom fortskridit, vilket givetvis måste menligt inverka på arbetet i befattningen. Därest åter kvinnans pensionsålder, i avbidan på att erfarenhet vunnas, sattes till högst 60 år, torde kunna antagas, att de kvinnliga tjänstemännen kunde bibehålla i det närmaste full arbetsförmåga, intill dess skyldighet för dem att avgå inträdde.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har ansett det knappast tillrådligt att godkänna den förhöjning av pensionsåldern, som av lönekommittén föreslagits. Det vore visserligen en fördel för den enskilde och besparing för statsverket, om en befattningshavare kunde kvarstå längre i tjänst, men detta gällde tydligen för statens del endast under den förutsättningen, att befattningshavaren vore tjänsteduglig. Det förefölle länsstyrelsen minst sagt trivelaktigt, om så kunde bli förhållandet med de stora grupper av kvinnliga befattningshavare, som komme att kvarstanna i de lägre lönegraderna. Enligt länsstyrelsens förmenande borde därför någon höjning av pensionsåldern icke äga rum, förrän ytterligare erfarenhet föreläge.

Generalpoststyrelsen har framhållit, att den föreslagna höjningen av de kvinnliga befattningshavarnas pensionsålder väckt styrelsens stora tvekan, i synnerhet som kommittén själv påvisat, att en relativt stor sjuklighet befunnits råda hos postverkets kvinnliga befattningshavare i 55—60 års åldern. Erfarenheten hade i många fall givit vid handen, att inom postverket kvinnor icke ens intill den nuvarande pensionsåldern kunde lämna ett fullt tillfredsställande arbete. Därest en sådan höjning av pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare vid de övriga kommunikationsverken ansåges tillrådlig, ville styrelsen dock ej för dylika befattningshavare vid postverket påyrka något undantag. Styrelsen hade därvid beaktat, att ett visst korrektiv mot de olägenheter, som kunde befaras uppkomma av den föreslagna höjningen av pensionsåldern, innefattades i den ifrågasatta nya bestämmelsen i 21 § 2 mom. av tjänstepensionslagen för kommunikationsverken, som stadgade skyldighet för vederbörande myndighet att vidtaga åtgärder för entledigande av tjänsteman, då anledning därtill enligt föreskrifterna i 21 § 1 mom. av samma lag föreläge.

Byggnadsstyrelsen har yttrat, att, då erfarenhet ännu saknades inom statsförvaltningen rörande pensionsberättigade kvinnors arbetsförmåga inom de lägre, mindre ansvarsfulla och krävande tjänsterna — exempelvis kansli- och kontorsbiträdestjänsterna — försiktigheten syntes bjuda, att några år avvaktades, innan pensionsåldern höjdes, icke blott för dessa utan ock för de högre tjänsterna. För vinnande av erfarenhet rörande den kvinnliga arbetskraftens uthållighet efter 60-års åldern ville dock styrelsen föreslå, att möjlighet bereddades de kvinnliga tjänstemännen att, efter vederbörlig prövning i varje särskilt fall, få kvarstå i tjänst förslagsvis i ytterligare högst fyra år eller den tidrymd, med vilken kommittén föreslagit, att pensionsåldern skulle höjas.

Järnvägsstyrelsen har ansett starka betänkligheter möta mot pensionsålderns höjande för de kvinnliga befattningshavarna utöver nuvarande 60 år. Styrelsens erfarenhet tydde nämligen på att kvinnliga befattningshavare i regel vore uttjänta vid 60 års ålder, och enligt styrelsens mening föreläge ingen orsak antaga, att enahanda förhållande icke skulle råda ifråga om kvinnor, som befordrades till högre och förty

mera krävande befattningar än de nu för kvinnor öppna. Då möjlighet till dispens i undantagsfall förefunnes, torde pensionsålderns sättande till 60 år icke heller behöva befaras föranleda avskedande vid denna ålder av till äventyrs då ännu fullt tjänstedugliga kvinnliga befattningshavare.

Vattenfallsstyrelsen har funnit anledning till tvekan föreligga, huruvida det kunde vara lämpligt att höja pensionsåldern utöver den nu stadgade åldern av 60 år. Under alla omständigheter syntes försiktigheten bjuda att för närvarande stanna vid den av de sakkunniga angående kvinnors tillträde till statstjänst föreslagna pensionsåldern av 62 år, intill dess erfarenhet vunnits om huru denna höjning komme att verka. Då det förefunnes möjlighet till dispens i undantagsfall, kunde i allt fall sådana kvinnliga befattningshavare, som vid denna ålder möjligen ännu vore fullt tjänstedugliga, fortfarande bibehållas i tjänst.

Kammarrätten har anför, att det syntes ämbetsverket, som om försiktigheten bjöde att ifråga om pensionsålderns bestämmande för kvinnliga befattningshavare stanna vid det förslag, de sakkunniga för utredning av frågan om kvinnas tillträde till statstjänst härutinnan framlagt, nämligen att den normala pensionsåldern måtte framflyttas från 60 till 62 år. Skulle erfarenheten giva vid handen, att en efter dylik grund fastställd pensionsålder vore för låg eller för hög, kunde sådant tillse vidare korrigeras, i förra fallet genom tillämpning av den i pensionslagarna intagna bestämmelsen om rätt för Konungen eller vederbörande myndighet att låta med avsked anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövades kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, och i senare fallet genom den av kommittén ifrågasatta förtidspensioneringen av sådana tjänstemän, vilkas arbetsförmåga i allt för hög grad försvagats.

Generaltullstyrelsen har uttalat, att det med hänsyn till de växlande och osäkra resultaten av de i ämnet verkställda utredningarna syntes vara tillrådligt att uppskjuta avgörandet av frågan om höjning av pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare intill dess kvinnor i de högre åldersklasserna haft tillfälle att i större utsträckning än hittills i statstjänsten pröva sina krafter.

För den händelse att dylikt uppskov ej ansåges böra ske, behövde det visserligen enligt styrelsens mening icke anses uteslutet, att en stegring av berörda pensionsålder skulle kunna ske utan kännbar olägenhet för statstjänsten, men det syntes styrelsen dock angeläget, att en sådan stegring företoges med den allra största varsamhet. I enlighet härmed kunde styrelsen för närvarande endast med tvekan tillstyrka den i regel icke oväsentliga höjning i kvinnors pensionsålder, som innefattades i lönekommitténs förslag om en normal åtskillnad mellan mäns och kvinnors pensionsålder av tre år.

Kontrollstyrelsen har ställt sig tveksam inför spörsmålet, huruvida skäl förefunnes, att bestämma pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare så hög, som av kommittén blivit föreslaget. Då mera krävande befattningar inom statsförvaltningen tidigare icke innehafts av kvinnor och bestämda erfarenheter sålunda saknades, huru denna pensionsålder borde avvägas, hade det syntes ämbetsverket, som om det borde få anstå med vidtagande av någon väsentligare höjning av kvinnlig befattningshavares pensionsålder.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala har under erinran, att konsistoriet tidigare förordnat en pensionsålder av 60 år för kvinnlig innehavare av lärarämbete vid universitetet, meddelat, att konsistoriet icke utan att ytterligare erfarenheter inhämtats ansett sig böra tillstyrka en förhöjning av kvinnlig befattningshavares pensionsålder utöver vad sålunda tidigare förordats.

Kommerskollegium har ifråga om pensionsförhållandena för kvinnlig befattningshavare ansett sig böra bestämt uttala sig för bibehållande i regel av den nuvarande tidpunkten för pensioneringen av kvinna, nämligen 60-års ålder, enär en-

ligt ämbetsverkets förmenande tillräcklig erfarenhet för ett slutgiltigt bedömande av detta spörsmål ännu icke föreläge och det i varje fall icke vore tillrådligt att nu företaga någon höjning av pensionsåldern.

Patent- och registreringsverket har förklarat, att ämbetsverket ställde sig mycket tveksamt till kommitténs förslag att höja den normala pensionsåldern för kvinnor från 60 till 64 år. Ehuru åtskilligt talade för att den nuvarande pensionsåldern kunde höjas, saknades dock erforderligt material för säkert bedömande av de båda könens ställning till varandra i pensionshänseende och vid tvekan mellan ett högre och ett lägre tal vore det uppenbarligen i tjänstens intresse att välja det lägre. Möjlighet förefunnes alltid, att, där sådant vore förenligt med samma intresse, låta vederbörande efter uppnådd pensionsålder kvarstå i tjänst.

Uttalanden till förmån för genomförande av lika pensionsålder mellan män och kvinnor hava gjorts av följande myndigheter:

Fångvårdsstyrelsen har, under hänvisning till sin principiella ståndpunkt om full likställighet mellan manlig och kvinnlig befattningshavare beträffande såväl rättigheter som skyldigheter, såsom sin mening uttalat, att kvinna icke borde tillerkännas rätt till tidigare pension än man.

Socialstyrelsen har uttalat den uppfattningen, att den erfarenhet i ämnet, som föreläge från såväl in- som utlandet, sammanställd med de utredningar och uttalanden av medicinska och andra auktoriteter, som kommittén kunnat stödja sig på, syntes lämna tillräckliga skäl för att redan nu, i samband med genomförandet i övrigt av kvinnans fulla likställighet med mannen beträffande innehavandet av statstjänst, låta denna likställighet jämväl avse pensionsåldern. Däremot syntes det styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida ej en större differentiering ifråga om pensionsåldern än nu vore fallet borde genomföras för olika slag av befattningar, varvid särskilt torde vara lämpligt taga under överbäggande en tidigare pensionsålder än 67 år för mera mekaniskt arbete, såsom maskinskrivning o. dyl., varmed kvinnor för närvarande i allmänhet sysselsattes. Med hänsyn härtill och till frågans tveksamma läge i övrigt ansåge sig styrelsen kunna tillstyrka kommitténs förslag att gå fram försöksvis och sålunda tillsvidare fastställa kvinnornas pensionsålder till 64 år.

I samband härmed har styrelsen livligt förordat det system av förtidspensionering, som lönekommittén föreslagit, och som enligt ämbetsverkets mening måhända skulle kunna göras än mera effektivt.

Därjämte vore det enligt styrelsens förmenande ändamålsenligt, såväl ur tjänstemännens som statsförvaltningens synpunkt, om den gamla bestämmelsen återupplivades, enligt vilken befattningshavare, som så önskade, kunde frivilligt avgå från sin befattning vid en tidigare tidpunkt än pensionsåldern (t. ex. vid 60 år) mot vederbörligen reducerad pension.

Överståthållarämbetet i Stockholm har uttalat, att den redan beslutade likställigheten mellan man och kvinna syntes tala för att densamma bleve genomförd jämväl ifråga om pensionsåldern. Att kvinnliga befattningshavare kunde genom läkarbetyg förskaffa sig ledighet i större omfattning än männen och på så sätt under samma år åstadkomma för statsverket större kostnader än männen, kunde förebyggas genom en tvångsvis genomförd förtidspensionering, en pensionering, som då naturligen borde drabba kvinnor och män lika. Med den åsikt överståthållarämbetet hyste, att pensionsåldern borde vara lika för de båda könen, bortfölle också det skäl, som kommittén anført för lägre lön för kvinnorna på den grund, att dessa genom den lägre pensionsåldern skulle komma att under färre antal år än männen intjäna den del av pensionen, som bekostades av staten.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har anført, att någon olägenhet av att redan från

början bestämma lika pensionsålder för män och kvinnor icke kunde befaras, då ju pensionslagen i händelse av inträffad otjänstbarhet medgäve avgång från tjänst före uppnådd pensionsålder. Därest erfarenheten komme att giva vid handen, att kvinnorna i större utsträckning än männen bleve nödsakade att begagna nämnda utväg, kunde en ändring med lätthet vidtagas.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har förklarat sig, i följd av den uppfattning, länsstyrelsen hyste ifråga om likställighet i avlöningshänseende mellan manlig och kvinnlig befattningshavare, böra förorda likställighet jämväl ifråga om pensionsförhållanden, och har länsstyrelsen därför avstyrkt kommitténs förslag i sistberörda hänseende.

Mynt- och justeringsverket har yttrat, att det förefölle, som om kommitterade icke anført tillräckligt bärande skäl för att sätta kvinnornas pensionsålder lägre än männens.

Statistiska centralbyrån har icke genom den av kommittén verkställda utredningen angående mäns och kvinnors arbetsduglighet inom de högre åldrarna funnit sådana skäl vara förebragta, som beträffande de kvinnliga tjänstemännens pensionsålder motiverade ett avsteg från den uppställda likställighetsprincipen, varför centralbyrån ansett sig böra förorda, att pensionsåldern sattes lika för man och kvinna. Icke heller har ämbetsverket funnit tillräckliga skäl tala för den lägre pensionsålder i jämförelse med övriga kvinnliga tjänstemän, som av kommittén föreslagits för bl. a. skrivbiträden och kontorsbiträden. Olikheten i arbetets beskaffenhet mellan kvinnliga tjänstemän av nu nämnda och högre grader syntes icke i allmänhet vara sådan, som kommittén föreställt sig.

Riksräkenskapsverket har anført, att, då inga bärande skäl blivit anförda för att sätta kvinnornas pensionsålder lägre än männens, ämbetsverket föresloge samma ålder, således i regel 67 år, för båda könen. Tiden syntes emellertid vara inne att taga under överbägande, huvuvida icke pensionsåldern borde — åtminstone under vissa förutsättningar — över lag höjas till sjuttio år, vilket särskilt vad kvinnorna beträffade med hänsyn till deras större livslängd knappast behöfde väcka betänkligheter.

Stuteriöverstyrelsen har ansett sig böra hävda den uppfattningen, att någon åtskillnad i pensionsåldern mellan manliga och kvinnliga befattningshavare icke borde förefinnas.

Domänstyrelsen har anført, att den åsikt, styrelsen hyste om lika lön för lika arbete könen emellan, konsekvent ledde till kravet på lika pensionsbestämmelser för män och kvinnor. Då förslaget vore grundat på principen om olikhet ifråga om manliga och kvinnliga statstjänare, nödgades ämbetsverket, i likhet med vad som skett beträffande kommitténs förslag till avlöningsbestämmelser, avstyrka dess förslag jämväl i nu förevarande avseende.

Lönenämnden för riksdagens verk har uttalat, att nämnden funne det principiellt riktigt, att likställighet infördes mellan man och kvinna, så att samma pensionsålder bleve gällande för båda. Därvid borde dock i enlighet med kommitténs förslag införas bestämmelser i syfte att kunna tidigare än nu vore möjligt pensionera befattningshavare — man eller kvinna — som på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga funnes vara förhindrad att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden.

Av övriga över 1921 års lönekommittés förslag hörda myndigheter hava, i den mån de i förevarande fråga uttalat någon mera bestämd uppfattning, följande biträtt eller ej haft någon erinran mot kommittéförslaget, nämligen:

länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, telegrafstyrelsen, statskontoret, riksbibliotekarien, skol-

överstyrelsen, kanslersämbetet för rikets universitet, styrelsen för tekniska högskolan, lantmäteristytrelsen, styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt, försäkringsinspektionen, fullmäktige i riksgäldskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och kommunikationsverkens lönenämnd.

Det må i detta sammanhang nämnas, att inom statskontoret reservationsvis framförts önskemålet om lika pensionsålder för män och kvinnor, varvid framhållits, att lönekommittén icke anfört några bärande skäl för att sätta kvinnornas pensionsålder lägre än männens.

I en till finansdepartementet i anledning av kommitténs betänkande ingiven skrift har styrelsen för Föreningen kvinnor i statens tjänst framhållit, att styrelsen erkände den förbättring av kvinnornas pensionsförhållanden, som den av kommittén föreslagna höjningen av pensionsåldern skulle medföra. Vidare har styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet i en likaledes till finansdepartementet ingiven skrift i förevarande fråga anfört, att kommitténs förslag att minska skillnaden mellan mäns och kvinnors pensionsålder till tre år borde betecknas som ett steg i rätt riktning. Enligt förbundets mening hade övertygande skäl aldrig kunnat förebringas för kvinnas behov av tidigare avgång ur tjänsten. Likvisst kunde ingen starkare invändning resas emot att genom en preliminär höjning sådan som den nu föreslagna tillfälle till ökad erfarenhet bereddes, innan steget till för män och kvinnor lika pensionsålder togs togs fullt ut.

Kom-
mitténs
yttrande.

Det pensionskommittén i förevarande avseende lämnade uppdraget gäller allenast spörsmålet rörande den ställning i pensionshänseende, som de kvinnliga befattningshavarna böra intaga. Frågan om deras löneställning, vilken frågas lösning givetvis är av grundläggande betydelse för pensionsfrågans bedömande, utgör, såsom departementschefen erinrat, föremål för beredning inom finansdepartementet, i syfte att proposition i ämnet må kunna framläggas vid 1925 års riksdag.

Då, enligt vad kommittén inhämtat, ärendets utredning inom departementet ännu ej avslutats, har kommittén, som för egen del i lönefrågan ansluter sig till den s. k. likalönsprincipen d. v. s. principen att lika lön skall utgå till man och kvinna i samma befattning, vid utarbetande av sitt förslag till ordnande av de kvinnliga befattningshavarnas pensionering utgått ifrån att nämnda grundsats kommer till genomförande. Under sådan förutsättning vill kommittén förorda, att jämväl i avseende å *pensionsunderlag* likställighet genomföres mellan manliga och kvinnliga innehavare av samma befattning. Skulle däremot, på sätt t. ex. 1921 års lönekommitté föreslagit, en viss differentiering införas mellan manlig och kvinnlig avlöning, torde åtskillnad för manliga och kvinnliga befattningshavare böra genomföras även i fråga om pensionsunderlagens belopp.

Vad *pensionsålderns* bestämmande för de kvinnliga befattningshavarna angår, må erinras om att i den diskussion, som tidigare förts i frågan, såsom förnämsta skäl emot likställighet mellan män och kvinnor i förevarande hänseende framhållits, att den kvinnliga arbetskraften vid äldre år ej ägde samma uthållighet som den manliga, och det har betonats, att man endast med största varsamhet borde utjämna den differentiering i avseende å manliga och kvinnliga tjänstinnehavares pensionsålder, som för närvarande är rådande.

Beträffande sistnämnda synpunkt vill kommittén — under hänvisning till vad 1921 års lönekommitté därom anfört i sitt betänkande (sid. 69 ff.) — här endast i korthet erinra om att den utveckling, som småningom lett fram till sagda differentiering, näppeligen torde få anses giva vid handen, att behovet av en lägre pensionsålder för kvinnor än för män blivit genom erfarenhetens vittnesbörd styrkt. Ifrågavarande differentiering har nämligen kommit till genomförande utan att — såvitt numera kan bedömas — någon grundligare utredning av spörsmålet skett.

De i statstjänst anställda kvinnorna voro i äldre tid i pensionshänseende likställda med männen. Såväl vid telegrafverket och statens järnvägar, som ock inom skolväsendet var pensionsåldern densamma för män som för kvinnor. Tanken att vidtaga en åtskillnad härvidlag synes först hava uppkommit på sistnämnda område och speciellt i fråga om en lärargrupp — nämligen småskolläraernas — vilken vid ifrågavarande tid d. v. s. på 1880-talet i många fall torde hava levat under förhållanden, som särskilt för de kvinnliga befattningshavarna måste hava varit synnerligen betungande. Sedan uppslaget till en differentiering sålunda givits, kom densamma snart nog till genomförande även för andra lärargrupper, nämligen genom beslut av 1892 års riksdag för lärarna vid de s. k. mindre läroverken och i samband med 1904 års läroverksreform även för lärare vid statssamskolor, ämneslärare vid folkskoleseminarierna samt lärarna vid högre lärarinneseminariet, för att slutligen genom 1907 års pensionslag vinna en mera generell giltighet. Samtidigt kom nämnda princip till genomförande även vid telegrafverket, medan densamma vid statens järnvägar infördes först genom 1910 års pensionslag. Vad speciellt angår bestämmandet av de kvinnliga befattningshavarnas pensionsålder i samband med genomförande av 1907 års pensionslag, hade — såsom lönekommittén erinrat — något förslag om olika pensionsålder för man och kvinna ej upptagits i det till grund för propositionen liggande kommittébetänkandet och ej heller hade något yrkande härutinnan framställts av de i ämnet hörda myndigheterna. Den lägre pensionsåldern för kvinnorna motiverades av föredragande departementschefen allenast med det uttalandet, att erfarenheten ådagalagt, att minskning i arbetskraft inträdde för kvinnor i allmänhet tidigare än för män.

Det må i detta sammanhang påpekas, att den åsikt om den kvinnliga arbetskraften, åt vilken departementschefen sålunda gav uttryck, torde hava överensstämt med den vid ifrågavarande tid allmänt rådande uppfattningen, vilken ansågs vinna stöd i vissa under 1890-talet i Tyskland verkställda sjukstatistiska beräkningar. Genom dessa ansågs nämligen ådagalagt, att i alla åldrar sjukligheten hos kvinnorna vore avsevärt större än hos männen. Emellertid har denna åsikt genom sedermera verkställda undersökningar väsentligen korrigerats. Det har — såsom lönekommittén i sitt betänkande (sid. 87 ff.) framhållit — genom den inom den s. k. Leipzigerkassan verkställda sjukstatistiska utredningen ådagalagts, att den större sjukligheten hos kvinnorna i förhållande till männen hänför sig till åldersklasserna mellan 15 och 55 år, medan kvinnornas sjuklighet efter sistnämnda åldersgräns ej oväsentligt understiger männens. Sålunda uppgingo sjukdagarna enligt nämnda utredning per år och individ i åldersgrupperna 50—69 år till följande antal, nämligen för:

	50—54	55—59	60—64	65—69
Man	14.56	17.05	20.69	27.60
Kvinna	14.90	14.86	16.32	23.73

Resultat i samma riktning uppvisar även en i de österrikiska arbetarsjuk-kassorna verkställd undersökning samt en för socialförsäkringskommittén utarbetad svensk sjukstatistik. Även den av lönekommittén verkställda sjukstatistiska undersökningen med material huvudsakligen från de centrala verken och kommunikationsverken, synes, såsom kommittén framhåller, tyda på att kvinnornas hälsotillstånd under perioden 55—60 år — vilken på grund av kvinnornas nuvarande pensionsålder är den sista, för vilken en verklig jämförelse kunnat göras — åtminstone ej försämrats i högre grad än männens. Detta antagande synes också hava erhållit en viss bekräftelse genom de uttalanden i frågan från de medicinska fakulteterna, som lönekommittén inhämtat. Av dessa uttalanden framgår nämligen, att några genom medicinsk forskning vunna exakta resultat, som kunna äga betydelse vid bedömande av ifrågavarande spörsmål, icke föreligga. Sålunda har t. ex. karolinska institutets lärarkollegium — efter erinran, att sjukstatistiken utvisade, att kvinnornas morbiditet efter 50-års åldern bleve något lägre än männens — framhållit, att beträffande de olika könen arbetsduglighet, »vitalitet», särskilt också i statstjänsten, ingen omständighet funnes, som talade för kvinnornas underlägsenhet efter nämnda tid. I fråga om tiden för pensionering funnes inga medicinska skäl av statistisk natur, som talade för nödvändigheten av tidigare pensionering av kvinnor än av män.

En faktor, som vid frågans avgörande ej torde böra lämnas obeaktad, är det förhållande, att kvinnornas medellivslängd ej oväsentligt överstiger männens. Vid den normala pensionsåldern, 60 år, utgör den återstående medellivslängden, enligt statistiska centralbyråns livslängds- och dödlighets-tabeller för årtiondet 1901—1910, beräknad för samtliga städer

för män	14.40 år
» kvinnor.....	17.07 »

Statistiska centralbyrån har också i sitt yttrande över betänkandet i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster under hänvisning till dessa siffror yttrat, att det måste ännu anses outrett, huruvida denna kvinnornas högre vitalitet motvägdes av en högre invaliditet eller, om ej snarare den gängse seden att bestämma en tidigare pensionsålder för kvinnorna endast vore att tillskriva en sedan gammalt inrotad föreställning, som icke motsvarades av verkligheten.

Rörande kvinnornas invaliditet har lönekommittén gjort en utredning med ledning av tillgänglig invaliditetsstatistik men funnit, att erforderligt material för ett säkert bedömande av de båda könen ställning i detta hänseende ej kan anses för närvarande föreligga.

Då pensionskommittén gått att bedöma det föreliggande spörsmålet, har utgångspunkten härvidlag givetvis varit den av kommittén omfattade likställighetsprincipen. Beredes kvinna tillträde till statens tjänster under i övrigt lika villkor med man, bör staten, om ej avgörande hinder möta, taga den kvinnliga befattningshavarens arbetskraft i anspråk i fullt ut samma utsträckning som sker för den manliga befattningshavarens del. Liksom den förra i fråga om den dagliga tjänstgöringstiden och i fråga om rätt till semester m. m. bör vara underkastad enahanda villkor, som gälla för en man i samma befattning, bör också den tid, under vilken befattningshavaren har att kvarstå i sin tjänst, innan rätt till avgång med pension beredes, ej tillmätas kortare för en kvinnlig än för en manlig tjänstinnehavare. Visserligen behövde staten finansiellt sett ej bliva lidande, även om en genom-

gående lägre pensionsålder fastställdes för kvinnorna, ty genom förhöjda pensionsavgifter kunde staten efter försäkringstekniskt beräknade grunder bereda sig ersättning för den härigenom vållade förlusten. Kommittén anser emellertid, att en dylik utväg ej bör tillgripas, därest de olägenheter, som ur tjänstens synpunkt må kunna befaras till följd av den ifrågasatta utsträckningen av den kvinnliga pensionsåldern, kunna på lämpligt sätt undanröjas. Ett verksamt korrektiv mot att en befattningshavare kvarstår i sin befattning, oaktat vederbörande på grund av nedsatt arbetsförmåga ej förmår på ett tillfredsställande sätt sköta sina tjänståligganden, kan enligt kommitténs mening vinnas genom en skärpning av gällande bestämmelser om skyldighet för befattningshavare att av anledning, varom här är fråga, i förtid avgå från sin tjänst. Kommittén framlägger också i det följande förslag härutinnan, och anser kommittén, att, under förutsättning att föreskrifter i nämnda hänseende komma till genomförande, betänkligheter ej böra möta mot en höjning av den normala kvinnliga pensionsåldern till 67 år eller samma ålder, som utgör den nu för manliga befattningshavare i allmänhet gällande pensionsåldern.

Såsom i några av de över lönekommitténs förslag avgivna yttrandena påpekats är det tänkbart, att, även om kvinnornas pensionsålder sattes lägre än männens, kvinnornas arbetskraft i allt fall i största möjliga utsträckning utnyttjades även efter pensionsålderns inträde, nämligen genom att de kvinnliga befattningshavare, som ägde erforderlig arbetsförmåga, liksom nu stundom sker tillätes kvarstå i tjänsten. En dylik lösning synes emellertid kommittén mindre tilltalande. Den höjning av de kvinnliga pensionsavgifterna i jämförelse med männens, som vid en lägre pensionsålder för kvinnorna torde få anses ofrånkomlig, skulle i så fall drabba hela kåren av kvinnliga tjänstemän och således även de befattningshavare, som med vederbörligt tillstånd kvarstode i sina befattningar, tills de uppnått den manliga pensionsåldern. Enligt kommitténs förslag komma i stället de män och kvinnor, som vid äldre år ej längre äga förmåga att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, att förtidspensioneras, varigenom således den bristande arbetsduglighetens följder, i den händelse fulla antalet tjänstår ej uppnåtts, få bäras individuellt genom avkortning i pensionen.

Kommitténs förslag rörande de kvinnliga befattningshavarnas pensionsålder är avsett att komma till genomförande vid de nyreglerade verken.

Vid de oreglerade verken skulle de nuvarande kvinnliga befattningshavarna i avvaktan på den nya löneregleringens genomförande tillsvidare bibehållas vid den gällande pensionsåldern. Skulle, sedan behörighetslagen trätt i kraft, kvinna utnännas till sådan befattning vid icke nyreglerat verk, som förut endast kunnat besättas med man, bör den kvinnliga befattningshavaren i pensionshänseende vara underkastad de bestämmelser, som i samband med den nya löneregleringen komma att meddelas. Kommittén har utarbetat ett förslag till kungörelse i ämnet, som kommittén i det följande framlägger.

Under förutsättning, att pensionsålder och pensionsunderlag bliva lika för män och kvinnor, finner kommittén ej skäl föreslå någon skiljaktighet dem emellan i avseende å *pensionsavgifterna*. Den faktor, som vid i övrigt lika förhållanden fördyrar kvinnornas pensionering i jämförelse med männens, nämligen den högre kvinnliga medellivslängden, torde kunna uppvägas på annat sätt än genom en höjning för kvinnornas del av ifrågavarande avgifter. Kommittén syftar här på de kvinnliga befattningshavarnas ställning till

pupillpensioneringen. Enligt lönekommitténs förslag härutinnan skulle vad beträffar de lönegrader, där likalönsprincipen skulle tillämpas, d. v. s. lönegraderna från och med den 15:e i de civila verkens och kommunikationsverkens löneplaner, en kvinnlig befattningshavare å lönen vidkännas ett avdrag, motsvarande de avgifter, som manlig innehavare av befattningen skolat erlägga till vederbörande änke- och pupillkassa. I gengäld skulle staten enligt förslaget övertaga pensioneringen av de kvinnliga befattningshavarnas pupiller.

Pensionskommittén vill för egen del förorda en sådan anordning, blott att en dylik avgiftsplikt för kvinnorna med hänsyn till kommitténs uppfattning i lönefrågan bör utsträckas att äga tillämplighet även i de lägre lönegraderna. Då pensionering av de kvinnliga tjänstemännens pupiller förhållandevis sällan torde komma i fråga, lärer det avdrag, som för pupillpensioneringen skulle komma att ske å kvinnornas avlöning, förslå till täckande av — förutom kostnaderna för ifrågavarande pensionering — även den genom kvinnornas högre medellivslängd vållade ökningen av statens pensioneringskostnader. Något skäl att av sistnämnda anledning höja pensionsavgifterna för kvinnorna synes således ej föreligga.

IV. Specialmotivering.

1. Förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag).

Föreskrifterna om pension för ordinarie befattningshavare såväl vid de civila verken i allmänhet som vid kommunikationsverken äro för närvarande av civillags natur. Kommittén anser någon ändring härutinnan ej böra vidtagas vad beträffar de nya pensionsbestämmelser, till vilka kommittén framlägger förslag. Rubriken.

Från rubriken till kommunikationsverkens pensionslag har kommittén i rubriken till föreliggande förslag upptagit beteckningen »tjänstepension» såsom utmärkande den pension, som tjänstemannen själv får åtnjuta, i motsats till änke- och pupillpensionen.

1 §.

Såsom redan i den allmänna motiveringen framhållits, är den nya pensionslagen avsedd att vinna tillämpning å de verk inom den allmänna civilförvaltningen, vid vilka ny lönereglering är genomförd eller kommer att genomföras. Lagen är således avsedd att i första hand tillämpas å befattningshavarna vid de verk, för vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) är gällande. Emellertid bör även personalen vid lots- och fyrstaten, som lyder under ett särskilt avlöningsreglemente av den 9 juni 1922 (nr 379), i pensionshänseende höra under den nya lagen. Skulle framdeles särskilt avlöningsreglemente i anslutning till det nya lönesystemet bliva gällande för någon annan gren av den civila statsförvaltningen — t. ex. för den statliga lärarpersonalen — böra även de under ett dylikt reglemente lydande ordinarie befattningshavarna inordnas under samma lag.

Vad beträffar domänverkets ställning i pensionshänseende må nämnas, att verkets befattningshavare för närvarande äro underkastade den civila pensionslagen samt vissa i anslutning till den genomförda nya löneregleringen — vilken tillsvidare dock äger allenast provisorisk giltighet — utfärdade, särskilda pensionsbestämmelser (kungörelse den 15 juni 1922, nr 323). Intill dess definitiv lönereglering kommer till genomförande vid domänverket, torde det enligt kommitténs mening ej vara lämpligt, att förevarande pensionslag blir gällande för domänverkets tjänstemän, utan torde nuvarande pensionsföreskrifter böra tillsvidare förbliva i kraft för nämnda personal.

Då det nu gällt, att i 1 § angiva lagens ovan berörda tillämplighetsområde, har kommittén ej funnit lämpligt att i lagtexten åberopa de särskilda, av Konung och riksdag för nyreglerade verk fastställda avlöningsreglementena, utan har det synts kommittén enklast och ändamålsenligast att i 1 § hänvisa till en såsom bilaga till lagen fogad förteckning över de befattningar, för

I kap.
1 §.

vilka lagen skall bliva tillämplig (pensionstjänsteförteckningen). I den mån ny lönereglering kommer att genomföras för ytterligare verk och alltså lagens tillämplighetsområde utsträcker, behöver då ändring ej ske i själva lagen utan allenast i nyssnämnda förteckning.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att sådan befattningshavare vid nyreglerat verk, som kvarstår på gammal lönestat, i pensionshänseende givetvis kommer att lyda under de förut gällande bestämmelserna. På grund av den anordning för pensionsavgifternas omföring, som kommittén föreslår, kommer för den befattning, en dylik tjänsteman innehar, att till pensionsfonden överföras ett emot den nyreglerade pensionsavgiften svarande belopp. På tjänstemannens avlöning skall däremot allenast den gamla pensionsavgiften avdragas. Då den senare i allmänhet torde vara lägre än den förra, kommer således pensionsfonden i regel att tillgodoföras ett något större belopp än som strängt taget vederbort. Någon olägenhet torde emellertid härmed näppeligen vara förenad.

I pensionstjänsteförteckningen, som kommittén ansett böra uppställas efter mönster av den vid det civila avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, hava för varje befattning angivits för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlag och pensionsavgift ävensom pensionsålder och tjänstålder för hel pension.

2 §.

2 §. I förevarande paragraf har med vissa formella jämkningar upptagits de i 9 § av 1907 års pensionslag och 2 § av kommunikationsverkens pensionslag meddelade stadgandena om förlust av pensionsrätt i vissa fall. I ordet tjänstefel har sammanfattats allt sådant förfarande i tjänsten, som enligt de särskilda verkens instruktioner kan föranleda till skiljande från tjänsten i administrativ ordning.

3 §.

3 § 1 mom. Denna paragraf har sin motsvarighet i 10 § och vissa delar av 11 § i den civila samt i 3 § av kommunikationsverkens pensionslag. Föreskrifterna hava i lagförslaget erhållit en från sistnämnda stadgande avvikande avfattning, enär, såsom tidigare närmare motiverats, enligt kommitténs förslag pensionsavgifterna skola vid början av budgetåret omföras från vederbörande avlöningsanslag till den civila pensionsfonden. De närmare föreskrifterna, huru härvid skall förfaras, torde böra meddelas av Konungen.

Pensionsavgifterna för befattningshavare vid nyreglerade verk, i den mån de här äro i fråga, äro nu fastställda för personal lydande under det allmänna civila avlöningsreglementet i kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456) samt för personal vid lots- och fyrstaten i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 380). Såsom kommittén redan i motiveringen till 1 § nämnt, skulle uppgift å pensionsavgiften för varje befattning meddelas i pensionstjänsteförteckningen. I fråga om pensionsavgifternas belopp föreslår kommittén ej annan ändring än att pensionsavgiften för justitieråd och regeringsråd — på grund av en av kommittén i det följande föreslagen höjning av pensionsunderlaget från 9,000 kronor till 9,996 kronor — ökas från nuvarande 540 kronor till 600 kronor.

I regel utgår enligt kommitténs förslag pensionsavgift med det belopp, som i tjänsteförteckningen anges för den befattning, tjänstemannen innehar. Är emellertid fall för handen, varom i 16 § förmåles, d. v. s. tjänstemannen

har förflyttats till befattning med lägre pensionsunderlag eller hans befattning har flyttats till lönegrad med lägre pensionsunderlag, skall — enär tjänstemannen enligt sagda paragraf bibehållas vid det förutvarande högre pensionsunderlaget — pensionsavgiften jämväl utgå med ett mot detta högre pensionsunderlag svarande belopp.

Andra momentet av 3 § har sin motsvarighet i första och sista stycket 3 § 2 mom. i 11 § av den civila pensionslagen. Det är avsett, att samtliga pensionsavgifter — således även de, som utgå för chefs- m. fl. befattningar, vilkas innehavare förordnas på viss tid — skola tillföras pensionsfonden, från vilken jämväl i därför stadgad omfattning pensioner till dessa tjänstemän enligt förslaget skola bestridas. Kommittén anser en dylik anordning, vilken för övrigt redan vid kommunikationsverken kommit i tillämpning, bättre motsvara kravet på likformighet i pensionsväsendet än den för närvarande rådande ordningen, enligt vilken pension till nämnda tjänstemän bestrides från allmänna indragningsstaten och pensionsavgifterna under befattningshavarens tjänstetid innehållas å vederbörande avlöningsanslag.

Om, såsom kommittén föreslår, pensionsavgiften förskottsvis för budget- 3 § 3 mom. året utgår från avlöningsanslaget, förutsättes, att innehavaren av befattningen under hela det löpande budgetåret kommer att bibehållas vid sin rätt till avlöning. Blir så ej förhållandet — om befattningshavaren t. ex. dömes till mistning av lönen under viss tid — bör han, i likhet med vad för närvarande sker, inbetala den på samma tid belöpande delen av pensionsavgiften. Har ledighet beviljats befattningshavare under sådana förhållanden, att hela avlöningen skall avstå, bör likaledes den på tjänstledighetstiden belöpande delen av pensionsavgiften erläggas. Det sålunda inbetalda beloppet bör tillföras det anslag eller de medel, från vilka pensionsavgifterna utgått. De närmare föreskrifterna härom torde böra meddelas av Konungen i en särskild tillämpningsförfattning, och framlägger kommittén i det följande förslag härtill.

4 §.

Enligt 13 § i den civila pensionslagen sökes pension enligt samma lag i regel hos statskontoret. För tjänst vid tullverket sökes emellertid pension hos generaltullstyrelsen; och domänstyrelsen prövar frågan om pension för tjänst vid domänstyrelsen ävensom tjänst, som lyder under denna. Vidare är stadgat, att beträffande tjänstinnehavare, som, oaktat skyldighet för honom inträtt att avgå från tjänsten, ej söker avsked, pensionsfrågan avgöres av Konungen. 4 §.

Dessa föreskrifter, som erhöles sin nuvarande avfattning genom beslut vid 1918 års lagtima riksdag, har kommittén i stort sett bibehållit oförändrade. Då emellertid lagen ej är avsedd att för närvarande vinna tillämpning å domänverket, har föreskrift beträffande prövning av pensionsfrågor rörande detta verk ej i förslaget upptagits. Vidare har kommittén funnit lämpligt, att uttrycklig föreskrift meddelas, att frågan om tjänstepension till i 12 § omnämnda tjänstemän prövas av Konungen.

5 §.

I 1 och 2 mom. av förevarande paragraf hava upptagits föreskrifter dels 5 § 1 och om den myndighet, till vilken ansökning om tjänstepension skall ingivas, 2 mom. dels ock om de handlingar, som skola åtfölja pensionsansökningen.

Gällande föreskrifter i berörda hänseenden äro meddelade i 6 och 8 §§ i kungörelsen den 11 oktober 1907 med föreskrifter om verkställighet av den civila pensionslagen. Det har synts kommittén lämpligt, att ifrågavarande bestämmelser upptagas i själva pensionslagen. Bland de handlingar, som enligt 8 § i förenämnda kungörelse skola åtfölja pensionsansökningen, nämnes även utdrag av den i 1 § 2 mom. av kungörelsen omförmälda s. k. pensionsliggare. Motsvarighet till denna bestämmelse saknas i kommitténs förslag, alldenstund kommittén med hänsyn till den föreslagna omläggningen av sättet för uppbörden av pensionsavgifterna anser, att förändret av dylik liggare ej längre skall åligga ämbetsverken. Enligt 2 mom. punkt b) i förslaget skall sökanden förutom styrkt tjänsteförteckning även ingiva styrkt uppgift å av honom åtnjuten tjänstledighet utöver semester och därmed jämförlig ledighet. Med sistnämnda uttryck avses sådan tjänstfrihet, som i stället för semester kan beredas vissa tjänstemän exempelvis vid yrkesinspektionen, stuteristaten och lotsverket. De av kommittén i övrigt i stadgandenas avfattning vidtagna ändringarna torde ej kräva närmare motivering.

5 § 3 mom. I mom. 3 av förevarande paragraf har kommittén infört en föreskrift, att ansökning av tjänsteman om avsked ej må beviljas, innan sökandes rätt till pension, där sådan fråga förekommer, blivit i vederbörlig ordning avgjord. Motsvarighet till detta stadgande är nu meddelad i kungörelse den 8 oktober 1918 (nr 779).

5 § 4 mom. Enligt 7 § av verkställighetskungörelsen till den civila pensionslagen åligger det vederbörande verk, att, om sådana omständigheter föreligga, att någon underlydande befattningshavare enligt föreskrifterna i pensionslagen synes vara skyldig att avgå från tjänsten, men han ej själv gör ansökan om avsked, anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t och därvid tillika avgiva yttrande rörande den pension, som synes böra tillkomma tjänstinnehavaren. I samband med att vissa andra föreskrifter ur nämnda kungörelse nu överflyttas till pensionslagen, torde även förevarande stadgande böra inrymmas i lagen, en åtgärd, som för övrigt även av 1921 års lönekommitté i dess betänkande (sid. 215) förordats.

Enligt 5 § i kommunikationsverkens pensionslag skall, då pension beviljas, pensionsbrev utfärdas. Motsvarighet till denna föreskrift finnes ej i den civila pensionslagen. Den av vederbörande myndighet meddelade expedition om beviljad pension torde här i viss mån kunna sägas ersätta pensionsbrevet. Kommittén har icke funnit någon föreskrift om utfärdande av pensionsbrev erforderlig för de verk, å vilken den nya lagen skulle vinna tillämpning. Med hänsyn till sättet för pensionernas utbetalning, som sker genom postverket, torde något behov av särskilt pensionsbrev numera ej förefinnas. Skulle emellertid för vinnande av likformighet i denna del mellan kommunikationsverken och de nyreglerade civila verken det anses önskvärt, att anordningen med pensionsbrev infördes jämväl vid sistnämnda verk, torde föreskrift härom lämpligen kunna meddelas i ett nytt moment under denna paragraf.

6 §.

6 § 1 mom. Kommittén har redan i det föregående varit i tillfälle att nämna, att i förslaget till pensionstjänsteförteckning intagits jämväl uppgift å pensionsunderlagets storlek för olika befattningar.

Förändring i avseende å pensionsunderlagens nuvarande belopp ifrågasättes av kommittén endast för innehavare av justitieråds- och regeringsrådsämbeten.

Före 1921 års löne- och pensionsreglering tillämpades å dessa befattningshavare den civila pensionslagens bestämmelser, utom beträffande pensionsunderlagets belopp. Medan detta enligt nämnda lag uppgick till högst 6,000 kronor (för bland andra generaldirektörer och presidenter), voro justitieråden och regeringsråden berättigade till pension av 8,000 kronor (kungl. brev den 28 juni 1907, bih. nr 54, sid. 2 och kungörelse den 26 maj 1909, bih. nr 49), vilket pensionsbelopp vad justitieråden beträffar varit gällande alltsedan 1874.

Pensions-
underlag
för ju-
stitieråd
och rege-
ringsråd.

Enligt 1902 års löneregleringskommittés förslag (bet. LXII, sid. 117 ff.) till pensionsförhållandenas provisoriska ordnande i samband med löneregleringen skulle justitieråden och regeringsråden, som av kommittén placerats i lönegraden A 4, erhålla pension med 8,796 kronor. Detta belopp översteg med allenast 300 kronor det belopp, vartill pensionsunderlaget enligt kommitténs förslag skulle uppgå i närmast lägre lönegrad, nämligen lönegraden A 3, till vilken hänförts presidenter samt generaldirektörer, tillsatta genom fullmakt.

I sitt yttrande över löneregleringskommitténs förslag i pensionsfrågan hemställde statskontoret, att en särskild bestämmelse måtte meddelas i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgift för justitieråd och regeringsråd och att deras pensionsförmån i avseende å beloppet åtminstone icke måtte sättas lägre än vad som enligt förslaget skulle tillkomma generaldirektör, tillsatt genom förordnande, eller 9,000 kronor. Statskontoret anförde som skäl härför bland annat, att avlönings- och pensionsförhållandena för justitieråden, med vilka regeringsråden i allt vore likställda, alltid betraktats såsom icke stående i direkt samband med frågan om avlöning och pension för andra befattningshavare i statens tjänst. Anledningarna härtill vore att finna icke blott i deras ämbetens ställning och betydelse, utan även i den omständigheten, att för dem gällde särskilda bestämmelser och avlöningsvillkor, som utgjorde absolut hinder såväl mot förening med annan statsbefattning som ock mot åtnjutande av något som helst uppdrag såsom styrelseledamot eller tjänsteman i bolag, verk, förening eller inrättning, som dreve bank- eller försäkringsrörelse eller vars verksamhet eljest hade huvudsakligen ekonomiskt syfte, varjämte det förhållandet, att deras ämbeten, i olikhet med andra statens befattningar, icke kunde upprätthållas av vikarie, gjorde dem på helt annat sätt än övriga befattningshavare bundna av sin ämbetsutövning.

Det må nämnas, att vid behandling av frågan om den nya löneregleringens genomförande för justitierådens del anmärkning gjordes även mot den av löneregleringskommittén föreslagna placeringen av justitieråden och regeringsråden i lönegraden A 4. Vid ärendets föredragning i statsrådet framhöll nämligen dåvarande chefen för finansdepartementet, att han vore tveksam, huruvida den för sagda befattningshavare föreslagna avlöningen — 18,000 kronor — i förhållande till avlöningen för andra högre ämbetsmän vore ur alla synpunkter lämpligt avvägd, samt med hänsyn därtill, att ifrågavarande tjänstinnehavare vore underkastade en strängare regel än andra tjänstemän i fråga om möjligheten att med sina tjänster förena enskilda befattningar, funnit den föreslagna avlöningen möjligen för knapp. Frågan härom borde bliva föremål för förnyat överbäggande.

I sin skrivelse angående löneregleringen (nr 55) förklarade sig 1921 års riksdag dela denna uppfattning om önskvärdheten av förnyat övervägande av frågan. Justitieråd och regeringsråd, vilka dittills intagit en i förhållande till övriga statens befattningshavare markerad särställning, hade enligt riksdagens mening blivit, procentuellt sett, mindre tillgodosedda än andra tjänstemän i chefsställning. Då riksdagen emellertid bifallit förslaget, uttalade riksdagen tillika, att en slutlig prövning av denna fråga med större säkerhet låte sig göra i samband med den definitiva regleringen av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden.

Under återopande av detta uttalande framhöll chefen för finansdepartementet vid föredragning i statsrådet av frågan om provisoriska pensionsbestämmelser för befattningshavare vid nyreglerade verk (prop. 1921, nr 276 sid. 24 ff.), att han för sin del funnit justitierådens särställning i pensionshänseende böra bibehållas. I betraktande av ifrågavarande bestämmelser provisoriska karaktär hade departementschefen ansett sig icke böra gå längre än statskontoret ifrågasatt eller att för justitieråd och regeringsråd pensionsunderlaget bestämdes till 9,000 kronor och pensionsavgiften till 540 kronor. Om ifrågavarande befattningshavare skulle bibehållas vid en särställning, motsvarande vad som dittills varit förhållandet, erfordrades visserligen, att åt dem bereddades en väsentligt fördelaktigare ställning i pensionshänseende än den, som återgivna förslag innebure. Pensionsfrågan syntes emellertid böra i samband med den definitiva regleringen av pensionsförhållandena och den slutliga prövningen av justitierådens och regeringsrådets lönefråga upptagas till förnyat övervägande.

Med hänsyn till vad sålunda i ärendet förekommit har pensionskommittén ansett sig böra i förevarande sammanhang till prövning upptaga frågan om det pensionsunderlag, som bör bestämmas för justitieråd och regeringsråd; och har kommittén därvid funnit sig böra föreslå, att pensionsunderlagets belopp måtte — oavsett den löneställning, som kan komma att tillerkännas dessa befattningshavare — bestämmas till 9,996 kronor, vilket belopp med ungefär 1,000 kronor överstiger pensionsunderlaget för generaldirektör, tillsatt genom förordnande, och med 1,500 kronor pensionsunderlaget för generaldirektör, tillsatt genom fullmakt. Med en sådan höjning av pensionsunderlaget för justitieråden och regeringsråden kommer i allt fall skillnaden i pensionsunderlag vid jämförelse med generaldirektörer, tillsatta genom fullmakt, att bli mindre än den, som förefanns före 1921 års lönereglering.

Det för viss befattningshavare gällande pensionsunderlaget kan undantagsvis vara ett annat än det i pensionstjänsteförteckningen för hans tjänst angivna. Enligt 16 § bibehålles nämligen befattningshavare, som förflyttats till befattning med lägre pensionsunderlag eller vars befattning nedflyttats i lönegrad, vid det för honom tidigare gällande högre pensionsunderlaget. Det är på dessa fall det i förevarande moment intagna förbehållet »där ej annorlunda i denna lag är stadgat» närmast syftar.

6 § 2 mom. I 2 mom. av denna paragraf har upptagits en bestämmelse, att av tjänstepensions belopp två tredjedelar anses utgöra statspension och en tredjedel avgiftspension. Motsvarighet till denna föreskrift återfinnes i 14 § 2 mom. i kommunikationsverkens pensionslag, där fråga är om på viss tid förordnade tjänstemän. För konstituerade tjänstemän har däremot i samma lags 26 § meddelats andra grunder för ifrågavarande fördelning av tjänstepen-

sionen. Såsom tidigare nämnts reduceras nämligen för dessa tjänstemän vid avkortning av pensionen statspensionsdelen och avgiftspensionsdelen var och en för sig. Reduktionen av sistnämnda pensionsdel sker därvid med hänsyn till det antal år, under vilka befattningshavaren erlagt pensionsavgift (s. k. avgiftsår). Då för hel avgiftspension fordras 30 avgiftsår, efter vilken tid pensionsavgift i regel ej erlägges, avräknas för varje felande avgiftsår $\frac{1}{30}$ av avgiftspensionsunderlagets belopp.

Kommittén har på skäl, som i det föregående utvecklats, funnit sig böra föreslå att för skyldigheten att erlägga pensionsavgifter ej stadgas någon tidsbegränsning samt att vid avkortning av pension pensionsunderlaget betraktas som en enhet. I likhet med vad för närvarande är fallet skall således enligt kommitténs förslag reduktionen ske i förhållande till det felande antalet tjänstår utan avseende på den omfattning, i vilken under samma tid pensionsavgift erlagts.

Då kommittén i allt fall funnit sig böra fördela tjänstepensionen i statspension och avgiftspension, har detta skett av samma skäl, som föranlett, att vid kommunikationsverken en dylik uppdelning verkställes även i fråga om de förordnade tjänstemännens pension, oaktat för dessa vid pensionsbeloppets bestämmande hänsyn ej toges till antalet avgiftsår. Med de bestämmelser, kommittén i det följande framlägger för reduktion av pension i händelse av förening på samma hand av flera pensioner eller av pension och lön, vinnas nämligen vid bestämmelsernas avfattning vissa fördelar, därest tjänstepensionen är uppdelad i en statspensionsdel och en avgiftspensionsdel, på samma gång benämningen avgiftspension giver en antydning om grunden till att denna del av pensionen behandlas på särskilt sätt.

7 §.

Första stycket i denna paragraf upptager samma föreskrift, som för de nyreglerade civila verken finns intagen i 3 § d) av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) och motsvarande stadgande i kungörelsen för lots- och fyrstaten den 15 juni 1922 (nr 380), punkt c.

Vad i andra stycket av förevarande paragraf stadgas om utbetalning av pension månadsvis i efterskott är gällande för kommunikationsverkens del (pensionslagen § 6) och en mera generell föreskrift av samma innehåll har i enlighet med därom vid 1922 års riksdag fattat beslut meddelats i kungörelsen den 10 mars 1922 (nr 121).

8 §.

Enligt 6 § i kommunikationsverkens pensionslag sker utbetalning av pension från det verk, tjänstemannen vid avgången tillhörde.

För de civila verken bör, i likhet med vad nu gäller, föreskrivas, att pensionen utbetalas av statskontoret, för så vitt icke pensionen skall utgå av medel, som för ändamålet stå till särskilt verks förfogande — såsom exempelvis är fallet med tullmedel, patent- och registreringsavgifter m. m. — i vilket fall utbetalningen verkställs av detta verk.

Föreskrifter angående de medel, från vilka pensionerna utgå, äro för närvarande meddelade i kungörelse den 17 december 1914 (nr 449). Kommittén framlägger i det följande (sid. 123) förslag till föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt civila tjänstepensionslagen beviljas, skola utgå.

7 §.

8 §.

9 §.

9 §.

I den civila pensionslagens 11 §, som innehåller vissa föreskrifter om den civila pensionsfonden, stadgas bland annat, att från fonden bestrides så stor del av kostnaden för beredande av pension enligt samma lag, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes motsvara fondens tillgångar och de stadgade pensionsavgifternas storlek. Ifrågavarande beräkning skall verkställas minst en gång vart femte år.

Med återgivna stadgande sammanhänger en i kungörelsen den 17 december 1914 (nr 449) meddelad föreskrift, att de medel, den fond eller det anslag, från vilka pensioner enligt den civila pensionslagen utbetalts, skall beredas gottgörelse från den civila pensionsfonden. Beloppet av gottgörelsen skall svara mot fondens — efter den fördelningsgrund, som av Kungl. Maj:t blivit eller kan bli fastställd — uträknade andel i pensionsutgifterna.

Kommunikationsverkens pensionslag har i 8 § upptagit en föreskrift likartad med den, som återfinnes i 11 § av den civila pensionslagen.

Den av kommittén i 9 § föreslagna formuleringen, att gottgörelse från pensionsfonden skall utgå med så stor del av pensionskostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes kunna av fonden gäldas, avser att på ett exaktare sätt, än i gällande lagtext skett, angiva grunderna för ifrågavarande beräkning. Vid denna måste nämligen hänsyn tagas även till andra faktorer än dem, som för närvarande finnas i lagen uttryckligen nämnda.

Kommittén föreslår vidare, att ifrågavarande beräkning måtte ske minst en gång vart tionde år och ej såsom för närvarande minst vart femte år. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att de faktorer, som öva inverkan på beräkningarna, undergå förhållandevis obetydliga förändringar även under längre perioder, vartill kommer, att beräkningarna i fråga draga synnerligen avsevärda kostnader. För övrigt möjliggör den föreslagna formuleringen, att dylik beräkning, när omständigheterna det påkalla, kan ske även med kortare tids mellanrum.

10 och 11 §§.

10 och
11 §§.

1907 års pensionslag står, såsom tidigare nämnts, principiellt på den ståndpunkten, att pensionen utgör den enda form, i vilken tjänstemannen får tillgodonjuta vederlag för behörigen erlagda pensionsavgifter. Avgår tjänstemannen från sin befattning före pensionsåldern, beredes honom i regel ej någon ersättning för det bidrag till pensionsfonden, som genom avgifterna lämnats. Blott i det fall, att tjänstemannen övergår till annan statstjänst och med inträdet i denna är förenad skyldighet att för vinnande av pensionsrätt erlagga retroaktivavgift, är tjänstemannen berättigad att återbekomma erlagda pensionsavgifter, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår (12 §).

Enligt kommunikationsverkens pensionslag gäller däremot, att tjänsteman, som avgår från tjänsten utan pensionsrätt, är berättigad att erhålla gottgörelse för erlagda pensionsavgifter. Denna gottgörelse utgår för tjänsteman, som ej övergår till annan ordinarie befattning utan upphör att innehava ordinarie anställning i statens tjänst, i form av pension från allmänna pensionsförsäkringsfonden, till vilken kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifterna överföres (12 §). Är åter fråga om övergång till befattning vid annat verk, skall en överflyttning av pensionsavgifternas kapitalvärde äga rum, dels i det fall, som i den civila pensionslagens 12 § åsyftas, nämligen då med inträdet i den nya befattningen är förenad skyldighet att erlagga

retroaktivavgift (11 §), *dels ock* i det fall att tjänstemannen övergår till annat kommunikationsverk (10 § första stycket) eller ock till annat statens verk, beträffande vilket föreskrift meddelats, att överföring av pensionsavgifter skall äga rum vid övergång från nämnda verk till befattning, å vilken kommunikationsverkens pensionslag äger tillämpning (10 § andra stycket).

Vid avfattningen av lagförslaget 10 § har kommittén sökt att i ett enda stadgande sammanfatta de i kommunikationsverkens pensionslags 10 § andra stycket och 11 § behandlade fall. Därjämte har kommittén haft att taga hänsyn till den ändrade anordningen för pensionsavgifternas uppbärande, som kommittén i det föregående föreslagit och som föranlett, att såväl 10 § som även 11 § i förslaget, vilken senare paragraf i övrigt nära ansluter sig till 12 § i kommunikationsverkens pensionslag, erhållit en från motsvarande stadganden i nämnda lag något avvikande formulering.

Det har icke synts kommittén erforderligt, att i 10 § i förslaget stadgas en begränsning motsvarande den, som för de i 11 § av kommunikationsverkens pensionslag avsedda fall finnes föreskriven, nämligen att en överflyttning av kapitalvärdet skall ske endast i händelse retroaktivavgift utgår i den nya befattningen.

Kommittén har avfattat förslaget under förutsättning, att i fråga om de kvinnliga befattningshavarna likalönsprincipen kommer till genomförande. Skulle så ej bliva förhållandet utan en differentiering mellan manlig och kvinnlig avlöning komma till stånd, föranledes härav en viss jämkning i de nu förevarande stadgandenas avfattning.

Av föreskriften i 11 § av lagförslaget föranledes bl. a. en ändring i § 5 mom. 2 i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 957) angående anordnande av den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen. Kommittén framlägger i det följande (sid. 131) förslag till kungörelse rörande berörda ändring.

12 §.

Föreskrifterna om tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom förordnande på viss tid, äro meddelade för kommunikationsverkens del i 2 kap. 13—16 §§ i den för dessa verk gällande pensionslagen samt, vad beträffar de nyreglerade civila verken, i 2 § av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456; ändrad genom kungörelser den 30 juni 1922, nr 388, och den 1 juni 1923, nr 168).

De i 1 och 2 mom. av sistnämnda paragraf intagna stadgandena har kommittén med vissa jämkningar överflyttat till 12 § i lagförslaget. Då det i samband med ny lönereglering kan förekomma, att befattning, som tidigare tillsatts genom fullmakt, hänföres till den kategori av befattningar, vilka tillsätts genom förordnande på viss tid, torde böra anmärkas, att det redan i nu gällande stadgande förekommande uttrycket »innehaft generaldirektörsbefattning» torde böra givas den tolkning, att i den erforderliga tjänstetiden får inräknas jämväl den tid, befattningshavaren före nyregleringen innehaft ifrågavarande tjänst med fullmakt.

För närvarande bestrides pensionen till här ifrågavarande tjänstemän från allmänna indragningsstaten. Av skäl, som i det föregående (sid. 47) anförts, skola emellertid enligt kommitténs förslag pensionerna framdeles, på sätt som sker för övriga tjänstemän, utgå från det anslag eller de medel, från vilka pension till annan befattningshavare vid samma verk bestrides.

2 kap.

12 §.

13 §.

- 13 §. I 3 mom. av 2 § av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456; ändrad genom kungörelse den 30 juni 1922, nr 388) stadgas, att, därest sådan tjänsteman, som i 1 och 2 mom. av samma paragraf avses och som avgår från tjänsten före tolv års tjänstetid i befattningen, vid tillträddandet av sitt förordnande innehade sådan tjänst, som tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, han i varje fall skall erhålla minst det pensionsbelopp, som skolat tillkomma honom, om han intill tiden för avgången ur tjänst kvarstått i sin förra befattning.

En föreskrift av enahanda innehåll har kommittén intagit i 13 § av lagförslaget.

14 §.

- 14 §. Enligt 2 § 5 mom. i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456; senaste lydelse i kungörelsen den 1 juni 1923, nr 168) skall pensionsavgift av de på viss tid förordnade tjänstemännen utgöras, intill dess vederbörande uppnått 67 år; och skall avgiften, så länge befattningshavaren kvarstår i tjänst, avdragas å arvudet och, om pensionering skett före uppnående av nämnda ålder, å pensionen.

Skyldigheten för ifrågavarande tjänstemän att erlägga pensionsavgift under tjänstetiden är i lagförslaget reglerad genom stadgandet i 3 § 1 mom., vilket äger tillämpning jämväl på dessa befattningshavare.

Däremot måste förpliktelsen att efter pensioneringen fortsätta avgiftsinbetalningen, till dess pensionstagaren uppnått 67 år, fastslås genom en specialföreskrift, och har kommittén i förevarande paragraf intagit bestämmelse härom. Då ifrågavarande befattningshavares pensionsavgifter under tjänstetiden, på sätt förut nämnts, enligt förslaget skulle tillgodoföras den civila pensionsfonden, torde detsamma böra äga rum jämväl i fråga om de pensionsavgifter, som under pensioneringstiden skola utgöras.

15 §.

- 15 §. Föreskrifter om skyldighet att avgå från befattning äro för de tjänstemän, som här äro i fråga, meddelade under 6 mom. i 2 § av förberörda kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456; senaste lydelse i kungörelse den 1 juni 1923, nr 168). Dessa föreskrifter har kommittén överflyttat till 15 § i lagförslaget.

16 §.

- 3 kap. Generella föreskrifter rörande tjänstepensionsunderlag äro av kommittén
16 §. meddelade i lagförslagets 6 §, som beträffande pensionsunderlagets belopp hänvisar till pensionstjänsteförteckningen. Emellertid är, såsom redan vid motiveringen till 6 § nämnts, det i förteckningen för befattningen angivna pensionsunderlaget ej alltid det för befattningens innehavare gällande. Har befattningshavaren utan något sitt förvållande förflyttats till befattning med lägre pensionsunderlag, bör han, som enligt avlöningsreglementet äger åtnjuta lön enligt den lönegrad han vid förflyttningen tillhörde, uppenbarligen ej lida minskning i den honom tillförsäkrade pensionsförmånen. Han skall med andra ord bibehållas vid det tjänstepensionsunderlag, som vid förflyttningen var för honom gällande. Vad nu sagts bör äga motsvarande tillämpning, därest befattningen nedflyttas i lönegrad.

I förevarande paragraf har kommittén lämnat bestämmelser i berörda hänseenden, vartill motsvarighet förefinnes i stadgandena i kommunikationsverkens pensionslag 18 § 1 och 3 mom. Då kommittén föreslår andra grunder för

bestämmande av avgiftspension och statspension, än som förutsättas för tillämpning av det i 2 mom. av sistnämnda paragraf givna stadgandet om pensionsunderlagets bestämmande vid förflyttning, har kommittén icke i lagförslaget upptagit någon motsvarighet härtill. Kommittén har vidare — alltjämt i överensstämmelse med kommunikationsverkens pensionslags 18 § 1 och 3 mom. — föreslagit, att befattningshavare, som sålunda tillförsäkrats ett högre pensionsunderlag än det för hans befattning gällande, har att vidkännas de mot detta högre pensionsunderlag svarande pensionsavgifter.

17 §.

I det föregående har kommittén redan varit i tillfälle att nämna, att enligt kommitténs förslag pensionstjänsteförteckningen, är avsedd att innehålla jämväl uppgift å den för befattningen stadgade pensionsålder d. v. s. den levnadsålder, vars uppnående utgör förutsättning för att komma i åtnjutande av ålderspension.

17 §.

Kommittén har, i likhet med vad som skett i kommunikationsverkens pensionslags 19 §, i förevarande paragraf meddelat en hänvisning till denna förteckning, varjämte föreskrift lämnats om den tidpunkt, vid vilken pensionsåldern inträder. Kommittén har härvid upptagit den för kommunikationsverken gällande regeln, att pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken ifrågavarande levnadsålder uppnås. Härigenom möjliggöres den anordningen, att ombyte å tjänst i anledning av befattningshavares pensionering kan äga rum vid månadsskifte, vilket ur flera synpunkter måste anses önskvärt.

18 §.

Den civila pensionslagens bestämmelser om tjänstårsberäkning äro inrymda i lagens 17 §. Såsom tjänstår för rätt till pension räknas icke endast den tid, under vilken tjänstemannen innehaft ordinarie befattning, utan även tid, varunder han haft extra ordinarie anställning eller förordnande. För att tjänstetiden skall få räknas som tjänstår fordras i regel, att befattningshavaren tjänstgjort i befattningen. Från tjänstetiden avräknas således den tid, befattningshavaren varit tjänstledig, dock har med tjänstgöring likställt tjänstledighet för fullgörande av offentligt uppdrag ävensom tjänstledighet för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits för egen utbildning. Vidare har tjänstledighet, som beviljats av vissa anledningar, tillagts samma värde för tjänstårsberäkningen som tjänstgöring, nämligen ledighet, som utgjorts av semester eller föranletts av sjukdom eller erfordrats för fullgörande av värnplikt. För att ej befattningshavare, som saknar rätt till semester, skall vid tjänstårsberäkningen bliva för ogynnsamt ställd, har beträffande dylik befattningshavare medgivits, att för en tid av högst en och en halv månad årligen, varunder åtnjutits ledighet för hälsans vårdande eller för enskilda angelägenheter, avdrag vid tjänstårsberäkningen ej må ske.

18 §
1 mom.

I kommunikationsverkens pensionslag (20 § första stycket) hava bestämmelserna om tjänstårsberäkningen erhållit en från stadgandena i 1907 års pensionslag i vissa hänseenden avvikande avfattning. Sålunda har i anslutning till föreskrifterna i kommunikationsverkens avlöningsreglemente beträffande uppflyttning i löneklass tjänstårsberäkning medgivits för tid, under vilken tjänsteman, efter fyllda aderton år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som myndigheten prövar vara därmed jämförlig. Därjämte har även delägarskap i kassa för pensionering av icke-ordinarie personal tillagts samma värde som innehav

av ordinarie eller extra ordinarie befattning. Föreskriften om avräkning från tjänstetiden av tid, varunder tjänstledighet åtnjutits, har begränsats till att avse de ledigheter, som omfattat minst 15 dagar i följd. Vidare har med tjänstledighet på grund av sjukdom likställts även tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten, och har tjänstårsberäkningen för fullgörande av värnplikt utsträckt att gälla även annan militär tjänstgöring.

I samband med 1921 års löne- och pensionsreglering blevo genom kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) § 3, punkt e) de för kommunikationsverken gällande grundsatserna i fråga om tjänstårsberäkningen överförda på de nyreglerade civila verken med undantag för bestämmelsen om delägar-skap i vissa kassor, då motsvarighet till dylika kassor saknas vid de civila verken.

De sålunda redan nu för dessa verk gällande föreskrifterna har kommittén utan ändring upptagit i lagförslagets 18 § 1 mom. Det har inom kommittén varit under överbärande, om ej åt tjänstårsbestämmelserna borde givas en sådan avfattning, att de kunde lämna säkrare vägledning än de hittillsvarande i fråga om tillgodoräknande av viss icke-ordinarie tid, t. ex. aspiranttjänstgöring o. d. Kommittén har emellertid med hänsyn till de vid de särskilda verken och under olika tider rådande vitt skiljaktiga förhållandena funnit det åtminstone för närvarande icke möjligt att närmare än som hittills skett angiva grunderna för tjänstårsberäkningen utan torde den omfattning, i vilken icke-ordinarie tjänstgöring får tillgodoräknas såsom tjänstår, fortfarande böra bliva beroende på prövning i det särskilda fallet.

18 §
2 mom.

I 20 § 1 mom. andra stycket av kommunikationsverkens pensionslag hava regler rörande tjänstårsberäkning meddelats för det fall, att *enskilt företag* övertagits av staten. I så fall får tjänsteman, som vid övertagandet övergått till statstjänst, såvida ej Konungen annorledes bestämmer, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension efter prövning av vederbörande verkstyre tillgodoräkna jämväl tid, varunder han innehaft fast anställning vid nämnda företag.

Föreskrift i berörda hänseende, vartill motsvarighet ej upptogs i 1921 års pensionskungörelse för de civila verken, har av kommittén införts i ett 2 mom. av förevarande paragraf.

18 §
3 mom.

I paragrafens 3 mom. har kommittén meddelat bestämmelser rörande tillgodoräknande såsom tjänstår av tid, varunder befattningshavare *utom statens tjänst* utfört arbete av allmännyttig beskaffenhet.

Frågan om en dylik utvidgning av rätten till tjänstårsberäkning har tidigare varit föremål för utredning. I ett den 29 maj 1920 av 1902 års löneregringskommitté avgivet utlåtande har löneregringskommittén framlagt förslag till sådan ändring av 17 § av den civila pensionslagen, att vid tjänstårsberäkning, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, finge tillgodoräknas tjänstinnehavarens två tredjedelar av den tid han utom statens tjänst utfört »arbete, som ur det allmännas synpunkt må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han haft att utföra å den befattning, från vilken avgången sker.»

Utlåtandet har överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt kommittén lämnade uppdrag.

Löneregringskommittén har i fråga om ärendets tidigare behandling erinrat, att spörsmålet om rätt för statstjänare att för ålderstillägg och i pensionshänse-

ende få tillgodoräkna sig verksamhet annorstädes än i statstjänst närmast vunnit aktualitet i samband med den löne- och pensionsreglering, som vid 1918 års lagtima riksdag genomfördes för lärarkåren. I anledning av ett yttrande av chefen för ecklesiastikdepartementet i det vid proposition nr 260 angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter fogade statsrådsprotokoll förklarade nämnda riksdag (skrivelse nr 394) sig dela departementschefens uppfattning om önskvärdheten av att en utredning komme till stånd, huruvida och i vilken omfattning och under vilka förutsättningar statstjänsteman vid tjänstårsberäkning borde i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet annorledes än i statstjänst.

Löneregleringskommittén har vidare erinrat, hurusom frågan om rätt att såsom tjänstår för erhållande av pension få tillgodoräkna sig annan tjänstgöring eller verksamhet, än som nu i allmänhet vore i sådant hänseende medgivet, utgjorde en av grundtankarna i det förslag om det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering m. m., som den 3 november 1917 avgivits av särskilda sakkunniga. I det av dessa sakkunniga utarbetade »Förslag till bestämmelser angående statens tjänstemannapensionering», Kap. I, Allmänna bestämmelser, hade 7 § 2 mom. följande lydelse:

»Vid beräkning av genast börjande pension skola tjänstår tillgodoräknas tjänstinnehavaren även för tid, under vilken han tidigare innehaft annan med pensionsrätt förenad tjänst. Och i de för tjänsten gällande särskilda pensionsbestämmelserna kan stadgas, att vid sådan beräkning tjänstår skola tillgodoräknas tjänstinnehavare jämväl för tid, under vilken han, utan att samtidigt innehava med pensionsrätt förenad tjänst, haft viss anställning, som icke är förenad med pensionsrätt.»

Såsom motivering för detta förslag, i vad det avsåge tillgodoräknande av tid, under vilken annan med pensionsrätt förenad tjänst innehafts, anförde — enligt vad löneregleringskommittén vidare erinrat — de sakkunniga (sid. 45): De nya bestämmelserna innebure, att den, som tidigare haft annan med pensionsrätt förenad tjänst än den, från vilken avgång skedde med rätt till genast börjande pension, alltid skulle hava samma pensionsrätt, som om han under hela sin tjänstetid haft sistnämnda tjänst. De tjänstår, som han intjänat i den tidigare tjänsten och som han varit berättigad räkna sig till godo för erhållande av pension i den tjänsten, om han kvarstannat i denna, skulle han alltså äga att räkna sig till godo för erhållande av genast börjande pension för den andra tjänsten. Denna princip gällde enligt äldre bestämmelser, om båda tjänsterna vore statstjänster eller båda vore delaktiga i endera av vissa pensionsinrättningar. Men vid övergång t. ex. från statstjänst till annan tjänst eller tvärtom förlorade tjänstinnehavaren däremot i regel enligt de äldre bestämmelserna all den pensionsrätt, han intjänat i den förra tjänsten, och räknade inga tjänstår för denna. Då pension vore att anse som en uppskjuten lön för i tjänsten fullgjort arbete, innebure denna indragning av den i en tjänst intjänade pensionsrätten en orättvisa, som kunde förklaras, då pensionsväsendet vore uppdelat på skilda kassor, som var för sig bildade ekonomiska enheter, men som borde undanröjas, när pensionsväsendet centraliserades i en enda anstalt.

Löneregleringskommittén har ytterligare påpekat, hurusom den grundsats, som av de sakkunniga sålunda förordats, i viss utsträckning vunnit tillämpning enligt reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. (nr 878, §§ 22 och 45).

Därest den anordning — framhåller löneregleringskommittén vidare — som i förevarande avseende ifrågasatts av centraliseringssakkunniga, komme att bli allmänt genomförd, skulle det spörsmål, som föreläge till kommitténs handläggning,

nämligen frågan om rätt för statstjänsteman att i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet annorledes än i statstjänst, hava därmed vunnit sin lösning. Nämda sakkunnigas förslag hade emellertid i olika hänseenden mött erinringar, och det vore knappast att förvänta, att detsamma inom den närmaste tiden skulle komma till utförande. Vid sådant förhållande hade löneregeringskommittén ansett sig böra taga under övervägande, huruvida någon åtgärd i förevarande syfte skulle kunna vidtagas, innan en mera ingripande omläggning, på sätt av de sakkunniga planlagts, kunde bringas till verkställighet.

Därest i den civila pensionslagen skulle införas ett stadgande av ovan antydd innebörd, borde detsamma i anslutning till vad löneregeringskommittén föreslagit angående tillgodoräkande av dylik verksamhet för beräkning av ålderstillägg begränsas till att avse allenast sådan verksamhet, som ur det allmännas synpunkt kunde anses likvärdig med eller av högre värde än den, som vederbörande befattningshavare hade att utföra å den befattning, från vilken avgången skedde. Prövningsrätten härvidlag borde förbehållas Kungl. Maj:t.

Löneregeringskommittén hade icke förbisett, att ett dylikt stadgande skulle så till vida avvika från vad som för det dåvarande vore gällande rörande tillgodoräkande i pensionshänseende av verksamhet i statens tjänst, att i sistnämnda fall kunde komma i betraktande icke blott tid, under vilken vederbörande innehaft annan statstjänst än den, från vilken avgången skedde, utan även tid, varunder han i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande. Något krav på den föregående tjänstgöringens likvärdighet med tjänstgöringen å den befattning, från vilken avgången skedde, vore sålunda här icke uppställt. Att giva det stadgande, som nu till äventyrs kunde böra meddelas angående rätt att tillgodoräkna även verksamhet utom statens tjänst, en dylik mera vidsträckt avfattning syntes dock kommittén ej tillrådligt, helst som det gällde att införa en på detta område helt ny princip. Naturligt vore emellertid, att fall kunde förekomma, å vilka den ifrågasatta allmänna regeln ej skulle äga tillämpning, men som likväl vore sådana, att ett tillgodoräkande av annan verksamhet än i statens tjänst kunde med fog ifrågasättas; dessa fall borde givetvis göras till föremål för särskild prövning.

Därnäst gällde det att avgöra, huruvida sådan utom statens tjänst förlagd verksamhet, som kunde anses likvärdig med eller av högre värde än tjänstgöringen å den befattning, från vilken avgången ägde rum, skulle i sin helhet eller endast delvis få tillgodoräknas vederbörande i det hänseende, varom fråga vore. Härvid borde uppmärksammas, att för dylik verksamhet utom statens tjänst några pensionsavgifter icke kunde hava influtit till vederbörande pensionsfond. Då man hade att utgå från att i stort sett en statens befattningshavare genom egna avgifter bestrede ungefär en tredjedel av sin pensionering, under det att återstående två tredjedelar bekostades av statsverket, ville det synas kommittén rimligt, att av den tid, varunder befattningshavare utom statens tjänst utövat verksamhet, som kunde anses likvärdig med eller av högre värde än tjänstgöringen å den befattning, från vilken avgången ägde rum, allenast två tredjedelar finge komma i betraktande vid tjänstårsberäkning för erhållande av pension.

Såsom löneregeringskommittén påpekat, torde vid bestämmande av den omfattning, i vilken tjänsteman må i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet utom statens tjänst, avseende böra fästas vid den utsträckning, i vilken dylikt tillgodoräkande medgivits för intjänande av ålderstillägg. Sedan löneregeringskommitténs ifrågavarande betänkande avgivits, har för de nyreglerade civila verken bestämmelse i sistnämnda hänseende meddelats, nämligen i 11 § 2 mom. av det för dessa verk gällande avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451; senaste lydelse 1922, nr 367). Här har stadgats,

att befattningshavare för placering i löneklass må efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall helt eller delvis tillgodoräknas den tid han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å befattningen.

Närmast i anslutning till återgivna bestämmelse har pensionskommittén affattat 3 mom. av förevarande paragraf i lagförslaget. I likhet med löne-regleringskommittén har pensionskommittén funnit, att befattningshavaren i pensionshänseende ej bör få tillgodoräkna sig mera än intill två tredjedelar av den tid, han utövat den verksamhet, varom här är fråga.

Däremot har pensionskommittén ej ansett skäl att upptaga den av löne-regleringskommittén föreslagna begränsningen, att det arbete, befattningshavare utfört utom statens tjänst, skall vara likvärdigt med eller av högre värde än det, han haft att utföra å den befattning, från vilken avgång sker.

Ett tillgodoräknande av arbete utom statens tjänst synes pensionskommittén böra medgivas även i det fall, att ifrågavarande arbete visserligen ej är likvärdigt med det, befattningshavaren utfört å den sista befattning han innehått, men väl likvärdigt med det å en tidigare innehavd lägre befattning utförda arbetet. Med den av löne-regleringskommittén föreslagna begränsningen skulle nämligen befordran till högre befattning rent av kunna medföra en sådan försämring i rätten att räkna tjänstår, att befattningshavare till följd av befordran kunde komma att lida minskning i det pensionsbelopp, som han skulle åtnjutit efter avsked från den före befordran innehavda befattningen.

Då det ej sällan torde vara förenat med avsevärda svårigheter att först vid den tidpunkt, då befattningshavaren avgår från tjänsten, bedöma i vad mån han må såsom tjänstår få tillgodoräkna sig tid, varunder han utom statens tjänst utfört arbete, synes det pensionskommittén önskligt, att, där så utan olägenhet kan ske, denna fråga upptages till prövning redan vid befattningshavarens anställande i statstjänst.

I 4 mom. av 18 § har kommittén med viss formell jämkning upptagit stadgandet i sista stycket av 17 § i 1907 års civila pensionslag.

18 § 4
mom.

19 §.

I den civila pensionslagen hava stadganden om *rätt* att komma i åtnjutande av pension intagits i 5 § samt i 6 § lämnats föreskrifter om *skyldighet* för befattningshavaren att avgå från tjänsten. På enahanda sätt är kommunikationsverkens pensionslag uppställd, där bestämmelser i berörda hänseenden meddelats i 21, resp. 22 §.

19 §.

Det må anmärkas, att 1921 års lönekommitté beträffande själva den formella dispositionen av här ifrågavarande stadganden föreslagit en omkastning i ordningsföljden, så att föreskrifterna om *skyldighet* att avgå från tjänsten skulle föregå stadgandena om *rätt* för befattningshavaren att avgå. Pensionskommittén har vid uppgörande av sitt förslag iakttagit den av löne-kommittén föreslagna ordningen, som syntes sakligt och formellt motiverad, och har kommittén därför upptagit bestämmelser i det förra hänseendet i 19 § samt i det senare hänseendet i 20 §.

I de enligt den civila pensionslagen nu gällande bestämmelserna rörande skyldighet för befattningshavare att på grund av uppnådd *pensionsålder* avgå från tjänsten göres en åtskillnad mellan innehavare av domarämbeten och andra befattningshavare.

För de förra gäller ovillkorlig avgångsplikt dels vid fyllda sjuttio levnadsår, dels ock vid uppnådda sextiosju levnads- och trettiofem tjänstår, därest befattningshavaren under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen. Kommittén föreslår (1 mom. a) och c)) den komplettering av anledningarna till avgångsskyldighet, att bland dem upptagits även vanförhet, lyte och nedsatt arbetsförmåga, varjämte den stadgade förutsättningen beträffande trettiofem tjänstår uteslutits. Det lär nämligen ej kunna anses obilligt, att innehavare av dylikt ämbete, därest förutsättningarna för avgångsskyldighet i övrigt föreligga, kan i likhet med andra befattningshavare få vidkännas avkortning i pensionen, helst sjukpensionens minimum — såsom kommittén senare föreslår — även i detta fall skulle bestämmas till i regel sjuttiofem procent av hel pension.

För andra befattningshavare än domare föreligger enligt den civila pensionslagen avgångsplikt vid uppnående av den i 5 § av lagen stadgade levnadsåldern. Emellertid äger Konungen eller, om viss ämbetsmyndighet äger att avskeda från befattningen, denna myndighet att låta anstå med avskedandet, »därest och så länge tjänstinnehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna», dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år.

Förutom en mindre redaktionell jämkning, betingad av vad kommittén föreslår rörande pensionsålderns bestämmande, har kommittén givit motsvarande stadgande i kommitténs förslag (2 mom. a)) den ändrade avfattningen, att tillstånd till kvarstående i tjänst må intill utgången av den månad, under vilken befattningshavaren fyller sjuttio år, medgivas, »därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst». Genom denna ändrade formulering har kommittén avsett att bereda ökad möjlighet att i tjänsten behålla befattningshavare, som på ett tillfredsställande sätt kunna förrätta sina tjänstäligganden. I detta sammanhang må nämnas, att såväl i Norge som Danmark den normala manliga pensionsåldern, eller den ålder, vid vilken befattningshavaren är skyldig att avgå, utgör sjuttio år, en åldersgräns, som på sin tid var föreslagen även för Sveriges del av 1889 års pensionskommitté.

För det fall, att en tjänstemans oförmåga att behörigen sköta sin befattning har sin grund i *olycksfall* i tjänsten, har för skyldigheten att avgå i den civila pensionslagen uppställts det villkor, att olycksfallet skall finnas för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring, och i kommunikationsverkens pensionslag, att olycksfallet för framtiden medfört oförmåga för befattningshavaren att behörigen sköta befattningen, vartill i sistnämnda pensionslag lagts, att befattningshavaren ej heller av vederbörande styrelse prövats kunna lämpligen tjänstgöra i annan befattning vid verket.

Kommittén har avfattat sitt förslag till bestämmelser i ämnet (1 mom. b) och 2 mom. b)) i nära överensstämmelse med ordalagen i kommunikationsverkens pensionslag.

I förbigående har kommittén redan tidigare nämnt, att skäl ansetts föreligga att skärpa den civila pensionslagens föreskrifter om förtidspensionering av befattningshavare i anledning av genom *sjukdom* eller dylikt vållad oförmåga att behörigen fullgöra tjänstäliggandena.

Vad då till en början angår befattningshavares skyldighet att av sådan anledning utan avseende på levnadsålder avgå från tjänsten, må nämnas, att den civila pensionslagen (6 § c)) i denna del ålägger befattningshavaren dylik skyldighet allenast, därest han under fem på varandra följande år i följd av

sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och han tillika finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

Kommunikationsverkens pensionslag har ej uppställt krav på någon längre sammanhängande sjuktid, utan begränsat sig till fordran, att den framtida arbetsförmågan skall vara styrkt, varjämte lagen förutom sjukdom, vanförhet och lyte även upptagit nedsatt arbetsförmåga såsom skäl till entledigande. Å andra sidan är vid kommunikationsverken avgångsskyldigheten i så måtto mera inskränkt än vid de civila verken, som dylik skyldighet ej föreligger, om ej befattningshavaren är pensionsberättigad, vilket bland annat innebär, att befattningshavaren skall hava uppnått minst tio tjänstår. Tjänstemannen är således före uppnående av denna tjänstålder — även om hans framtida arbetsförmåga skulle anses styrkt — ej skyldig att lämna befattningen.

Även vid de civila verken finnes för erhållande av pension på grund av sjukdom o. d. uppställt krav på tio tjänstår (7 § i den civila pensionslagen), men denna tioårsgräns har här avseende endast å pensionsrätten, ej på avgångsskyldigheten. Uppnår befattningshavaren icke det för pensionsrätt stadgade minimum av tio tjänstår, är han på grund av stadgandets ordalydelse under de i 6 § c) angivna förutsättningarna skyldig att lämna tjänsten utan att erhålla någon pension.

Rörande tillkomsten av dessa bestämmelser har 1921 års lönekommitté i sitt betänkande (sid. 213) anfört följande:

En undersökning av förarbetena till lagen gäve vid handen, att en dylik verkan av bestämmelsen icke torde varit avsedd. I det förslag till lag angående civila tjänst innehavarens rätt till pension, som utarbetades av 1899 års pensionskommitté, hade nämligen fordran på tio tjänstår för rätt till avkortad pension uppställts allenast i fråga om avgång vid uppnådd pensionsålder (6 § a) och b)). Därest befattningshavaren avgick tidigare på grund av sjukdom eller olycksfall i tjänsten (6 § c) eller d)), skulle pension utgå, i förra fallet med avkortat belopp i förhållande till tjänstårens antal och i senare fallet med hela beloppet av pensionsunderlaget. Vid den omarbetning av lagförslaget, som föregick dess framläggande för riksdagen, erhöll ifrågavarande stadgande i huvudsak sin gällande lydelse. Att döma av vederbörande departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet den 12 januari 1907 åsyftade den i paragrafens avfattning vidtagna ändringen att tillmötesgå ett av statskontoret uttalat önskemål om införande av en minimigräns för sjukpension motsvarande tre fjärdedelar av det för den avgångspliktiga tjänst innehavaren gällande pensionsunderlag. Att för erhållande av sjukpension uppställa krav på minst tio tjänstår syntes ej hava varit av departementschefen avsett.

Lönekommittén föreslog, att den civila pensionslagen måtte ändras därhän, att i densamma i huvudsak upptoges de i kommunikationsverkens pensionslag stadgade förutsättningarna för avgångsskyldighet, med undantag av kravet på tio tjänstår. Skyldighet att avgå från tjänsten skulle således enligt kommitténs förslag inträda, därest befattningshavaren till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller eljest nedsatt arbetsförmåga funnes för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin befattning. Vidare föreslog lönekommittén, att rätt till pension skulle tillkomma den, som av nämnda anledning bleve entledigad, även om han ej innehade tio tjänstår.

För egen del har pensionskommittén funnit sig böra i huvudsak biträda lönekommitténs förslag, dock med den ändring att jämväl vid de civila verken skulle gälla det för kommunikationsverken stadgade förbehåll, att

befattningshavaren av vederbörande styrelse prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket.

Vad beträffar det av lönekommittén berörda spörsmålet om tioårig tjänst-ålder, har kommittén ej funnit skäl att för de civila verken upptaga den vid kommunikationsverken gällande regeln, att skyldighet att avgå från tjänst, därest befattningshavarens framtida arbetsförmåga i anledning av sjukdom, vanförhet, lyte o. d. är styrkt, först inträder sedan befattningshavaren uppnått tio tjänstår. Det måste givetvis ur statsverkets synpunkt vara förmånligare, att befattningshavaren beredes sjukpension med i regel sjuttiofem procent av det för honom gällande pensionsunderlaget, än att han, intill nämnda tjänstålder uppnåts, får kvarstå i tjänst med allenast den minskning i avlöningen, vartill tjänstledighetsavdraget föranleder. Och emot en befattningshavare, som under mindre än tio år innehaft statstjänst, kan det givetvis ej vara obilligt, om han under de förutsättningar, som för avgångsskyldighet på grund av sjukdom o. d. stadgats, nödgas avgå med den förhållandevis gynnsamma pensionsrätt, som sålunda skulle bliva en dylik befattningshavare tillförsäkrad. Kommitténs förslag till bestämmelser i ämnet återfinnas under punkterna c) i 1 och 2 mom.

Tillämpningen av nämnda föreskrifter om tvångspensionering förutsätter, att befattningshavarens *framtida* arbetsförmåga är styrkt. Såsom lönekommittén i sitt betänkande (sid. 214 ff.) framhållit, kan det emellertid ifrågasättas, om ej anledning finnes att för de högre åldrarna uppgiva detta krav och således möjliggöra tvångspensionering, även om denna förutsättning ej är för handen. Redan den nuvarande civila pensionslagen har i fråga om vissa tjänster upptagit en föreskrift i detta hänseende. I sista stycket av 6 § stadgas nämligen, att Konungen skall äga att på framställning av vederbörande myndighet förklara befattningshavare skyldig att avgå från tjänsten, om denne till följd av sjukdom eller minskad arbetsförmåga befinnes urståndssatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, dock under förutsättning, att befattningshavaren uppnått en levnadsålder, som med högst två år understiger den för hans befattning stadgade pensionsåldern.

Motsvarighet till denna föreskrift saknas för kommunikationsverkens del. Lönekommittén har emellertid föreslagit, att ett stadgande av ifrågavarande innebörd skulle meddelas i den civila pensionslagen, och har kommittén givit bestämmelsen den utformningen, att avgångsskyldigheten skulle inträda för tjänstinnehavare, där han efter att hava uppnått en levnadsålder, som med fem år eller mindre understiger den för rätt till hel pension stadgade, till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller eljest nedsatt arbetsförmåga, i annat fall än på grund av olycksfall i tjänsten, under de sista två kalenderåren varit och fortfarande finnes vara oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin befattning.

Även pensionskommittén har funnit ett stadgande i berörda hänseende vara påkallat, speciellt med hänsyn till svårigheten att vinna den för tvångspensionering i förut omnämnda fall erforderliga bevisningen om framtida arbetsförmåga. I den av lönekommittén föreslagna avfattningen har pensionskommittén förutom några redaktionella jämkningar vidtagit den ändring, att kravet, att den bristande arbetsförmågan skall hava gjort sig gällande under de sista två kalenderåren — vartill motsvarighet saknas i nuvarande lag och som vid tillämpningen kan bereda vissa svårigheter — utesluts ur förslaget. Vidare har pensionskommittén ansett, att frågan om avgångsskyldighet skall, i likhet med vad för närvarande är fallet, hänskjutas till

Kungl. Maj:ts bedömande, varigenom fördelen av en likformig tillämpning vinnes. Föreskrifterna hava intagits i ett särskilt 3 mom. under förevarande paragraf i förslaget.

Kommittén har i det föregående ej närmare berört den ställning, innehavare av *domarämbete* intaga i förevarande hänseenden. Såsom 1921 års lönekommitté påpekat (betänkande sid. 215), torde den i sista stycket av 6 § av den civila pensionslagen innehållna föreskriften om skyldighet att avgå ej vara tillämplig å dessa befattningshavare. Däremot lärers för dem gälla såväl de under punkterna c) (sjukdom m. m.) som d) (olycksfall) av samma paragraf givna föreskrifterna om avgångsskyldighet. Lönekommittén föreslog, att domarnas ställning i ifrågavarande avseende skulle lämnas helt oberörd av de föreslagna skärpningarna i avgångsplikten och hade lönekommittén med tillämpning allenast på domare bibehållit den i nuvarande punkten c) intagna avgångsanledningen.

Ej heller pensionskommittén finner den i 3 mom. av förslaget lämnade föreskriften om tvångspensionering böra vinna tillämpning å innehavare av *domarämbete*. Vad åter angår de i förslagets 1 mom. under punkt c) behandlade fall (pensionering i anledning av sjukdom m. m.) synas de i viss mån strängare föreskrifter om avgångsplikt, som kommittén här ovan förordat, vara av beskaffenhet att i huvudsak kunna och böra vinna tillämpning jämväl på *domarämbetenas* innehavare.

20 §.

Föreskrifterna i denna paragraf äro, på sätt förut nämnts, knutna till de i 19 § stadgade grunderna för befattningshavares skyldighet att från tjänsten avgå. Några andra sakliga ändringar i vad för närvarande gäller i berörda hänseende, än som betingas av vad i 19 § föreslagits, innefattas ej i kommitténs förslag under förevarande paragraf.

20 §.

21 §.

Bestämmelserna i denna paragraf utgöra motsvarighet till föreskrifterna i 4 § av den civila pensionslagen och 23 § av kommunikationsverkens pensionslag. Då enligt kommitténs förslag något särskiljande av avgiftsår och tjänstår ej förekommer, tages vid beräkningen av pensionens belopp hänsyn allenast till antalet tjänstår. Bestämmelsen om medeltalsberäkning i händelse befordran skett under de sista tre åren före avgången, har kommittén i anslutning till motsvarande föreskrift i den civila pensionslagen ansett erforderligt att förtydliga därhän, att denna beräkning har avseende på de *högsta* pensionsunderlag, vilka under *vart och ett* av de senast förflutna tre åren före avgången varit för befattningshavaren gällande. Vid dylik medeltalsberäkning inträffar nämligen i regel, att två pensionsunderlag under något av åren varit för befattningshavaren gällande, i vilket fall för ifrågavarande år det högsta pensionsunderlaget skall tagas i beräkning.

21 §.

Vid jämförelse med bestämmelserna i 1907 års pensionslag är för övrigt att märka, att, genom vad kommittén — i anslutning till vad som vid kommunikationsverken redan är gällande — nu föreslår, den tidsperiod medeltalsberäkningen omfattar nedsättes från fem till tre år samt att vid beräkning av tjänstår hänsyn även tages till fjärdedelar av tjänstår.

22—24 §§.

Dessa paragrafer, som med jämkningar i vissa delar överensstämma med 22—24 §§. 24, 25 och 27 §§ i kommunikationsverkens pensionslag, torde ej kräva närmare motivering.

I fråga om 23 § 2 mom. av kommitténs förslag må dock nämnas, att kommittén genom tillägg av orden »med det för honom gällande pensionsunderlaget» avsett att utmärka, att pensionstagare givetvis icke är berättigad att komma i åtnjutande av den höjning i pension, som må hava blivit bestämd för tjänsten i samband med en efter hans avgång från befattningen genomförd ny löne-reglering. Den åldersgräns, vilken vid den i stadgandet avsedda beräkningen skall tagas i betraktande, är för domare 70 år och för annan tjänsteman pensionsåldern.

25 §.

4 kap. Lagförslagets 25 § behandlar det fall, att tjänstepension enligt den civila
25 §. tjänstepensionslagen förenas med lön eller ock med annan pension, vare sig sistnämnda pension utgår enligt samma lag eller på grund av andra stadganden.

Motsvarande föreskrifter finnas i 16 § av 1907 års pensionslag och 29 § av kommunikationsverkens pensionslag.

Då den praktiska tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser i stor omfattning berör den militära pensioneringen, torde vid föreskrifternas avfattning särskild hänsyn härtill få tagas; och vill kommittén därför inledningsvis lämna en kort översikt över hithörande förhållanden.

Historik. Pensioneringen av arméns befäl och underbefäl handhades i äldre tid helt av arméns pensionskassa. Genom beslut av 1856—1858 års riksdag erhöll kassan statsbidrag, varvid dock såsom villkor uppställdes viss begränsning i rätten att med pension från kassan förena lön eller annan pension för statstjänst. I överensstämmelse med riksdagens beslut intogs i kassans reglemente den föreskriften, att sådan pensionsberättigad delägare i kassan, som erhöle civil eller annan tjänst med avlöning på rikets stat eller ock uppfördes på allmänna indragningsstaten eller på annat sätt av staten pensionerades, icke skulle vara berättigad, att, så länge han innehade sådana avlönings- eller pensionsförmåner, som uppginge till 3,000 rdr rmt, åtnjuta den honom från arméns pensionskassa tillkommande pension.

Denna bestämmelse föranledde alltså, att, om pensionstagare i kassan för annan tjänst uppbär t. ex. 2,900 kronor i lön eller pension, han bibehölls vid oavkortad pension från kassan, medan, därest lönen eller pensionen uppgick till minst 3,000 kronor, han förlorade hela kassapensionen.

För de beställningshavare, som äro berättigade enbart till *kassapension*, äro ifrågavarande bestämmelser alltför gällande (reglemente för arméns pensionskassa den 26 februari 1904, nr 9, § 54 mom. 2).

Emellertid har enligt beslut av 1877 års riksdag vid sidan om kassapensionen tillkommit s. k. *fyllnadspension*, som bekostas helt av statsmedel. Ursprungligen stadgades absolut förbud mot förening av fyllnadspension med lön eller pension av andra allmänna medel (cirkulär den 22 juni 1877, nr 22, § 9). Redan genom beslut av påföljande års riksdag inskränktes emellertid förbudet till de fall, då pensionstagaren tillträdde lön, med vilken pensionsrätt enligt de för fyllnadspension gällande grunder var förenad. I fråga om förening av fyllnadspension med annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som vore anvisade för arméns pensionering, stadgades däremot, att pensionstagaren i sammanlagda beloppet av kassapension och fyllnadspension skulle lida en minskning, motsvarande $\frac{2}{5}$ av vad han från annat håll finge uppbära. Det belopp, varmed hans militära pensionsförmåner sålunda reducerades, skulle i första hand avgå på

fyllnadspensionen och, i den mån avdraget överstege denna, föranleda minskning i kassapensionen (cirkulär den 29 november 1878, nr 47, sid. 2 och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av arméns pensionskassa den 20 juni 1879, nr 41, § 63).

De bestämmelser rörande förening av pension med lön eller med annan pension, som inflöto i 1907 års civila pensionslag (16 §), voro, såsom i förarbetena till lagen framhålles, avsedda att tillförsäkra tjänst innehavare, som behörigen erlagt sina pensionsavgifter, rätt att få uppbära den mot samma avgifter svarande andel av pensionsbeloppet, vilken andel enligt den för pensionsavgifterna gällande genomsnittsberäkningen kunde antagas uppgå till omkring en tredjedel av pensionsbeloppet (1899 års kommittés betänkande, sid. 57).

Fullt konsekvent har 1907 års lag emellertid genomfört denna princip endast i ett fall, nämligen vid kombination av tvenne pensioner enligt samma lag. Då utgår enligt punkt 2 i 16 § det högre av pensionsbeloppen eller, om båda äro lika, ettdera oavkortat och av den andra pensionen en tredjedel. I de fall åter, då pension enligt 1907 års lag förenas med lön eller med pension för statstjänst, varå nämnda lag saknar tillämpning (punkt 1 och 3 i 16 §), skall visserligen vid sidan om lönen eller sistnämnda pension utgå minst en tredjedel av pensionen enligt 1907 års lag, men i det fall, att lönen eller den andra pensionen understiger återstående $\frac{2}{3}$ -delar av pensionen enligt nämnda lag, utgår av sistnämnda pension — utöver förberörda tredjedel — allenast så mycket som erfordras för att pensionstagaren sammanlagt i lön och pension eller i pensioner kommer i åtnjutande av det enligt 1907 års lag honom tillförsäkrade pensionsbeloppet. Om alltså en befattningshavare för en tjänst skulle äga uppbära en pension å 5,600 kronor enligt civila pensionslagen men samtidigt för en tidigare innehavd befattning, som ej faller under nämnda lag, åtnjuter i pension 2,700 kronor, blir han berättigad till en sammanlagd pension av allenast 5,600 kronor. De avgiftsinbetalningar han till äventyrs kan hava verkställt i den senare befattningen komma honom således icke i någon mån till godo i form av förhöjd pension. Skulle beloppet å 2,700 kronor i stället utgöra lön för en tjänst, som pensionstagaren allfort innehar, kommer enligt lagens reduktionsregler sammanlagda beloppet av lön å den senare och pension å den förra tjänsten ej heller att överstiga 5,600 kronor. I själva verket utför han således arbetet i den tjänst, han fortfarande bekläder, utan att någon ersättning beredes honom utöver det pensionsbelopp, vartill han i varje fall varit berättigad. Är emellertid den senare befattningen ävenledes förenad med pensionsrätt enligt 1907 års lag, kommer han, sedan han med pension avgått även från denna tjänst, att i pension för båda tjänsterna sammanlagt uppbära ett större belopp än som tillgodokommit honom under den tid, då han ännu kvarstod i den ena befattningen. Enligt punkt 2 i 16 § uppgår nämligen pensionen å båda tjänsterna — om pensionen å sistnämnda befattning utan avkortning utgör 1,800 kronor — till $5,600 + 600 = 6,200$ kronor.

Vid utarbetande av förevarande del av 1907 års lag synes något särskilt avseende icke hava fästs vid föreskrifterna om reduktion av militära pensioner vid förening av dylik pension med icke-militär pension. Följden blev alltså, att en militär pensionstagare, som för en civil befattning blev berättigad till pension enligt 1907 års lag, fick sina pensionsförmåner på två håll minskade, nämligen dels den civila pensionen med i regel $\frac{2}{3}$, dels den militära pensionen med $\frac{2}{5}$ av vad han i civil pension fick uppbära. Obiligheten av dylik dubbel reduktion föranledde även, att redan vid 1908 års

riksdag beslut fattades, att den för den militära fyllnadspensionen föreskrivna minskningen ej skulle inträda, om den andra pensionen utginge enligt 1907 års lag. Föreskrift härom utfärdades i kungörelse den 8 juli 1908 (nr 70, sid. 4).

Genom beslut av samma års riksdag företogs även en mildring i de i 16 § den civila pensionslagen stadgade reduktionsgrunderna. Till samma paragraf fogades nämligen en ytterligare 4:e punkt, vari stadgades, att, därest med tillämpning av de förut i paragrafen givna bestämmelserna sammanlagda beloppet av lönen och pensionen eller av pensionerna understeg 3,000 kronor, avdrag å pensionsbeloppet skulle äga rum endast i den mån som erfordrades för att pensionen tillsammans med lönen eller den andra pensionen icke skulle överstiga 3,000 kronor.

Den i nu berörda lagändring innefattade principen att 3,000 kronor är ett minimibelopp för förening av pension med lön eller pension, under vilket belopp reduktion ej får äga rum, fick enligt beslut av 1909 års riksdag tillämpning även beträffande det militära pensionsväsendet, nämligen i fråga om förening av fyllnadspension och kassapension med lön eller annan pension än sådan, som utgick enligt bestämmelserna i 1907 års lag (kungörelse den 6 augusti 1909, nr 115, sid. 2).

Nu gällande föreskrifter rörande förening av kassapension eller fyllnadspension med lön eller annan pension äro intagna

dels i § 54 mom. 1 och 2 av reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904, nr 9, som lyder:

1. För den, som är berättigad till pension från arméns pensionskassa och till fyllnadspension enligt kungl. brevet den 22 juni 1877, men åtnjuter annan lön på rikets stat än sådan, som medför delaktighet i kassan, eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall av pensionen från arméns pensionskassa innehållas så mycket som, utöver fyllnadspensionen, erfordras för att låta honom i sammanräknade beloppet av kassapensionen och fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar av vad han sålunda från annat håll uppbär.

2. Pensionsberättigad delägare i arméns pensionskassa, vilken icke är berättigad till fyllnadspension enligt förbemälda kungl. brev samt erhåller civil eller annan tjänst med avlöning på rikets stat, eller ock uppföres på allmänna indragningsstaten, eller på annat sätt av staten pensioneras, vare icke berättigad att, så länge han innehar sådana avlönings- eller pensionsförmåner, som uppgå till tretusen kronor, åtnjuta den honom från arméns pensionskassa tillkommande pension.

dels ock i punkt 9 i de genom cirkuläret den 22 juni 1877 fastställda grunderna för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar, som enligt kungörelse den 6 augusti 1909 (nr 115, sid. 2) lyder sålunda:

Pensionstagare, som tillträder lön, varmed pensionsrätt enligt dessa grunder är förenad, får icke uppbära fyllnadspension.

Den, som åtnjuter annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall i fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar av vad han sålunda från annat håll uppbär; dock att, därest vad han med tillämpning härav skulle i pension från arméns pensionskassa och fyllnadspension uppbära tillsammans med lönen eller den andra pensionen understiger tretusen kronor, avdrag å fyllnadspensionen skall äga rum endast i den mån, som erfordras för att sammanlagda beloppet icke må över-

stiga tretusen kronor; skolande, i fall den andra pensionen utgår enligt de i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder, minskning i fyllnadspensionen icke äga rum.

Enligt de för marinens personal i motsvarande hänseende meddelade bestämmelserna gäller, att den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som äro anvisade för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, icke är berättigad till fyllnadspension utom för det fall, att pension av andra allmänna medel åtnjutes enligt de i den civila pensionslagen stadgade grunder.

I det av den s. k. militära pensionskommittén i betänkande den 31 maj 1912 framlagda förslaget till lag angående militära och civilmilitära tjänst innehavares rätt till pension hade i 16 § upptagits föreskrifter rörande förening av militär och civil pension m. m., vilka föreskrifter voro avfattade i överensstämmelse med 1909 års kungörelse, dock med den olikhet i formellt hänseende, som betingades av att enligt förslaget skillnaden mellan fyllnadspension och kassapension skulle bortfalla.

Frågan om minskning av pension i fall av förening av pension med lön eller annan pension upptogs även av de s. k. centraliseringssakkunniga, som i sitt den 3 november 1917 avgivna betänkande, del II (sid. 46) yttrade, att de sakkunniga i överensstämmelse med sin uppfattning, att pensionen utgjorde en uppskjuten lön för fullgjort arbete, föresloge, att den i den civila pensionslagen intagna föreskriften om minskning av pension i dylikt fall måtte borttagas.

Kommunikationsverkens pensionslag har i 29 § meddelat föreskrifter rörande minskning av pensionen enligt nämnda lag i händelse av förening mellan dylik pension och lön eller annan pension, vilka föreskrifter i sak nära ansluta sig till den civila pensionslagens bestämmelser, ehuru i formellt avseende vissa skiljaktigheter förefinnas, huvudsakligen beroende på den i kommunikationsverkens pensionslag genomförda åtskillnaden mellan avgiftspension och statspension.

Till kommittén har för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommittén lämnade uppdraget överlämnats en den 12 november 1918 dagtecknad framställning till Kungl. Maj:t från arméns fullmäktige, vari hemställes, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att stadgandet i punkt 9 i 1877 års grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl, sådan denna lyder i kungörelsen den 6 augusti 1909, ävensom § 54 mom. 1 och 2 i reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904 måtte upphävas.

Till stöd för sin framställning hänvisa fullmäktige till vad centraliserings-sakkunniga yttrat rörande pensionens egenskap att utgöra en uppskjuten lön för fullgjort arbete och sålunda böra åtnjutas oavkortad. Fullmäktige framhålla vidare, att det låge i statens intresse att ej genom onödiga reduktioner minska redan förut knappt tilltagna löneförmåner och sålunda avskräcka arméns reservbefäl från att söka statstjänst. För att utröna, vilka kostnader som skulle drabba arméns pensionskassa och statsverket, om inga pensionsavdrag ägde rum, hade fullmäktige låtit verkställa en utredning, av vilken framginge, att antalet pensionstagare i arméns pensionskassa, vilka vid ifrågasvarande tid (november 1918) på grund av stadgandet i kassans reglemente § 54 mom. 1 finge vidkännas pensionsavdrag för andra inkomster av statsmedel, utgjorde 28, för vilka avdraget sammanlagt uppginge till 1,110 kronor i kassapension och 20,810 kronor i fyllnadspension, eller tillhopa 21,920 kronor.

Inkomna
framställ-
ningar.

Vidare hava i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 oktober 1918 vissa pensionerade officerare hemställt, att Kungl. Maj:t ville föranstalta därom, att bestämmelserna i § 54 mom. 1 och 2 av reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904 måtte utgå.

Över sistnämnda framställning har inhämtats yttrande från arméns pensionskassa, som i ett den 18 december 1918 avgivet utlåtande förklarar sig instämma uti vad arméns fullmäktige i förenämnda skrivelse anført, och har direktionen tillstyrkt bifall till den i framställningen den 1 oktober 1918 av vissa pensionerade officerare gjorda hemställan. Direktionen har därjämte föreslagit, att jämväl § 16 mom. 3 i den civila pensionslagen måtte ändras, i syfte att intjänad pension finge åtnjutas oavkortad.

Sedan båda berörda framställningar remitterats till statskontoret för avgivande av yttrande, har statskontoret i utlåtande den 12 februari 1920 i huvudsak anført följande.

I sitt över centraliseringssakkunnigas betänkande avgivna utlåtande av den 21 juni 1919 hade statskontoret ifrågasatt, huruvida centraliseringssakkunnigas principiella ståndpunkt beträffande pensionen såsom en uppskjuten lön för fullgjort arbete vore fullt hållbar, och hade statskontoret därvid framhållit, att pensionen snarare vore att betrakta såsom en fortsatt avlöning, som tillförsäkrades tjänst-innehavaren, om han kvarstode i tjänst till den ålder, som staten enligt gällande bestämmelser i varje fall begärde, alltså en löneförmån åt den uttjante, som överflyttades på indragningsstat. Statskontoret hade emellertid tillika förklarat, att även med statskontorets sålunda uttalade uppfattning av pensionens innebörd intet syntes vara att erinra mot borttagandet av den reduktion av pensionsbelopp, som nu vore stadgad i fråga om förenande av pension för en tjänst med lön eller pension för annan tjänst; varvid statskontoret emellertid tillagt, att pensionernas sammanlagda belopp dock icke syntes böra få överstiga det pensionsmaximibelopp, som kunde vardas bestämt.

Statskontorets sålunda tidigare gjorda uttalande ville ämbetsverket nu återropa, under erinran, att de sakkunnigas i nämnda betänkande framlagda förslag icke ännu synts hava varit föremål för slutligt bedömande och i allt fall icke i nu förevarande del lett till ändring av de i flertalet gällande pensioneringsgrunder för statens tjänstinnehavare meddelade bestämmelser om reduktion av pensionsbelopp vid förening med lön eller pension för annan tjänst, att tvärtom dylika reduktionsbestämmelser upptagits jämväl i de nya pensioneringsgrunder, som av 1919 års lagtima riksdag godkänts att gälla för delägare i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Dylika reduktionsföreskrifter saknades ej heller i det av kommunikationsverkens lönekommitté framlagda förslaget till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Under sådana förhållanden och ehuru olägenheterna av ifrågavarande reduktionsbestämmelser måhända kunde anses skarpast framträda beträffande militära pensionstagare, vilka i stor utsträckning särskilt såsom gymnastiklärare vid statsläroverk jämte militärpension innehade lön eller pension för annan statstjänst, ville det synas, som om frågan om upphävande av eller modifikation i de uti militära pensioneringsgrunderna förefintliga reduktionsföreskrifter icke lämpligen kunde lösas fristående, utan måste behandlas i sammanhang med frågan om bibehållande av motsvarande bestämmelser i andra pensionsförfattningar. Härtill komme det sedan länge erkända förhållandet, att de militära pensioneringsgrunderna vore i behov av en fullständig omarbetning, vartill förslag visserligen framlagts såväl av den militära pensionskommittén i dess betänkande av den 31 maj 1912 som i före-

nämnda sakkunnigas betänkande av den 3 november 1917 men ännu icke lett till något resultat. Statskontoret, som föreställde sig, att det knappast kunde vara lämpligt, att under förevarande omständigheter ändra blott denna detalj i arméns pensioneringsgrunder, hölle före att, sedan en undersökning och utredning företagits i fråga om upphävande eller ändring av nu gällande reduktionsbestämmelser i allmänhet, det resultat, vartill denna utredning ledde, borde komma till tillämpning i den lag om rätt till pension för militära tjänst innehavare, varav behov allt starkare framträdde och vartill definitivt förslag syntes vara att förvänta efter nu pågående lönerreglering för sådana tjänst innehavare.

Statskontoret hemställde alltså för sin del att framställningarna icke för det dåvarande måtte till annan åtgärd föranleda än att en utredning verkställdes till utrönande, huruvida och i vilken omfattning gällande bestämmelser om reduktion av pension för en tjänst vid förening med lön eller pension för annan tjänst kunde anses böra upphävas eller ändras.

Sedermera hava arméns fullmäktige i framställning till Konungen den 10 november 1923, hemställt, att Kungl. Maj:t snarast möjligt ville vidtaga sådana åtgärder, att bestämmelserna i § 54 mom. 1 och 2 i reglementet för arméns pensionskassa ävensom motsvarande bestämmelser i punkt 9 av pensioneringsgrunderna för arméns befäl och underbefäl med vederlikar komme att upphävas.

Fullmäktige hava i skrivelsen framhållit önskvärdheten av att de gällande avdragsbestämmelserna, mot vilkas borttagande varken statskontoret eller centraliseringssakkunniga syntes hava haft något att i princip invända, snarast möjligt måtte avskaffas. En av fullmäktige verkställd utredning angående antalet pensionstagare i arméns pensionskassa, för vilka pensionsavdrag ägde rum på grund av bestämmelserna i § 54 mom. 1 och 2 av kassans reglemente, utvisade, att för det dåvarande (november 1923) 23 pensionstagare finge vidkännas avdrag med ett sammanlagt årligt belopp av 25,425 kronor, därav i kassapension 870 kronor och i fyllnadspension 24,555 kronor.

Jämväl denna framställning har remitterats till statskontoret, som i ett den 13 mars 1924 dagtecknat utlåtande, under åberopande i huvudsak vad ämbetsverket yttrat i ovan återgivna utlåtande den 12 februari 1920, anförde följande:

Fullmäktige syntes förmena, att de överklagade olägenheterna skulle försvinna genom upphävande av de angivna bestämmelserna i reglementet för arméns pensionskassa och i pensioneringsgrunderna för armén. Dessa bestämmelser berörde emellertid endast en del av ett vida mer omfattande spörsmål. För de ganska många militära pensionstagare, som samtidigt innehade lön eller pension såsom gymnastiklärare vid allmänt läroverk, skulle föreliggande förslag visserligen medföra att, så länge den militära pensionen förenades med lönen såsom gymnastiklärare, båda förmånerna finge utgå oavkortade, men skulle däremot icke i någon mån inverka på ställningen, efter det den militära pensionstagaren avgått med pension såsom gymnastiklärare, med påföljd att det bleve så mycket mera kännbart, att den civila pensionen underginge en väsentlig reduktion. En verklig lösning av spörsmålet kunde därför icke ske genom de av fullmäktige nu föreslagna ändringarna; och då denna fråga i sin helhet hörde till den grupp av spörsmål, vilkas utredande uppdragits åt 1921 års pensionskommitté föreställde sig statskontoret — ehuru kommitténs arbeten sedan mer än ett år tillbaka legat nere — att förevarande spörsmål icke gärna kunde till avgörande upptagas, innan utredningen slutförts.

Kommit-
téns
yttrande.

För egen del har pensionskommittén funnit den till grund för hithörande bestämmelser i 1907 års lag liggande principen, att pensionstagaren vid förening av pension med lön eller annan pension tillförsäkras rätt att uppbära den mot pensionsavgifterna svarande delen av pensionen, böra upptagas även i den nya pensionslagen. Nämda del av pensionen — enligt kommitténs förslag benämnd »avgiftspension» och bestämd till en tredjedel av tjänstepensionens hela belopp (6 § 2 mom.) — skulle således i varje fall utgå.

Vid den närmare utformningen av denna princip har emellertid kommittén funnit angeläget att undanröja vissa bristfälligheter, vilka enligt vad ovan påvisats vidlåda föreskrifterna i fråga i 1907 års lag. Sålunda har kommittén funnit skäligt föreslå, att för det fall, att vid kombination av tjänstepension och lön, den senares belopp understiger tjänstepensionens, utöver avgiftspensionen skall utgå så stort belopp av statspensionen, att pension och lön tillsammans motsvara summan av tjänstepensionen och en tredjedel av lönen.

I överensstämmelse med denna beräkningsgrund bör därjämte vid förening av tjänstepension enligt den nya lagen med pension för befattning, å vilken lagen icke äger tillämpning, stadgas att, utöver avgiftspensionen, i förekommande fall, må uppbäras så stort belopp av statspensionen, som må erfordras för att tjänstepensionen enligt den nya lagen jämte vad av den andra pensionen vid sådan förening får åtnjutas motsvarar sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre eller, om båda pensionerna äro lika, den ena av dem ökad med en tredjedel.

Den av kommittén i sistberörda hänseende föreslagna regeln, att den större pensionen skall utgå oavkortad och därjämte en tredjedel av den mindre pensionen, har för övrigt i några fall på grund av särskild framställning av Kungl. Maj:t varit föremål för prövning av riksdagen och även vunnit dess godkännande (se bl. a. prop. nr 85, p. 12 vid 1924 års riksdag och riksdagens skrivelse nr 108: V, p. 1). Det är kommitténs avsikt, att i det förslag till militär pensionslag, vars utarbetande uppdragits åt kommittén, giva föreskrifterna rörande förening av militär och civil pension en sådan avfattning, att överensstämmelse vinnes med de principer, på vilka kommitténs förslag i förevarande del är byggt. Emellertid har kommittén — för tillmötesgående redan nu av de framställda yrkandena på gynnsammare ställning i pensionshänseende särskilt för de gymnastiklärare vid läroverk, som tillika uppbära militär pension — ansett de av kommittén föreslagna nya reglerna om förening av pension med lön eller annan pension böra komma till genomförande även i 1907 års civila pensionslag, och framlägger kommittén förslag till ändrad lydelse av 16 § i nämnda lag.

26 §. Motsvarighet till 26 § i lagförslaget finnes i den civila pensionslagens 7 § 4 stycket, samt i 30 § av kommunikationsverkens pensionslag.

Bestämmelserna i lagförslaget innebära, att minskning skall ske av tjänstepension, då pensionstagare äger uppbära pension från allmänna pensionsförsäkringsfonden på grund av överföring till denna fond av pensionsavgifters kapitalvärde jämlikt föreskrift i 11 § av lagförslaget eller motsvarande stadgande i kommunikationsverkens pensionslag eller i reglemente för kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal. I stället för att direkt hänvisa till de författningar, i vilka ifrågavarande föreskrifter äro intagna, har kommittén givit stadgandet en mera generell avfattning, vilket ur flera synpunkter torde vara lämpligt. Det må anmärkas, att kommittén med uttrycket »pensionen från pensionsförsäkringsfonden» endast av-

sett sådan pension, som härleder sig från här omförmäld inbetalning till fonden. Har befattningshavaren gjort frivillig inbetalning till samma fond, bör givetvis den honom på sådan grund tillkommande pensionen ej tagas i beräkning vid den reduktion, varom här är fråga. Vid utfärdande av pensionsbrev å pension från pensionsförsäkringfonden synes lämpligt, att pensionsbeloppen från ifrågavarande olika slag av inbetalningar angivas vart för sig.

Vad kommittén i denna paragraf föreslagit torde påkalla ändring i 1907 års civila pensionslag, kommunikationsverkens pensionslag samt nyssnämnda reglementen, till vilka ändringar kommittén har utarbetat förslag.

Kommittén vill i detta sammanhang erinra om att fråga blivit väckt rörande ändring av de ordinarie statstjänstemännens ställning till folkpensioneringen. Från pensionsstyrelsen har nämligen tidigare varit ifrågasatt, att för dessa tjänstemän, vilka nu enligt stadgandet i 5 § a) i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring ej äro delaktiga av den obligatoriska folkpensioneringen, skulle — i likhet med vad som stadgats för delägare i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. — bliva gällande vanlig avgiftsplikt till den allmänna pensionsförsäkringen. Å andra sidan skulle — likaledes i överensstämmelse med föreskrifterna för nämnda delägare — befattningshavares tjänstepensionsavgifter och tjänstepension minskas med belopp, som beräknades motsvara hans pensionsavgift, resp. pension enligt pensionsförsäkringslagen.

Emellertid har styrelsen för nämnda pensionsanstalt i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1922 hemställt, att vissa ändringar måtte ske i anstaltens reglemente, huvudsakligen i syfte att ovanberörda bestämmelser, vilka medfört avsevärda praktiska olägenheter, måtte bliva upphävd. Då från pensionskommittén yttrande infordrats rörande denna framställning och kommittén således senare torde bliva i tillfälle att angiva sin uppfattning i frågan, har kommittén ej funnit anledning att i förevarande sammanhang närmare ingå på berörda spörsmål.

27 §.

Föreskrifterna i 27 § äro med några mindre redaktionella ändringar av samma lydelse som 31 § i kommunikationsverkens pensionslag. 27 §.

28 §.

Stadgandet har sin motsvarighet i 15 § av den civila pensionslagen och 32 § av kommunikationsverkens pensionslag. För närvarande är prövningsrätten angående utbetalning av preskriberat pensionsbelopp, vad de civila verken beträffar, förbehållen Kungl. Maj:t. Vid kommunikationsverken tillkommer avgörandet i liknande fall verkets styrelse. Kommittén har funnit lämpligt föreslå, att ifrågavarande prövningsrätt för de verk, som skulle lyda under den nya pensionslagen, överflyttas till statskontoret. 28 §.

29 §.

- 5 kap. I anledning av en till 1911 års riksdag avlåten proposition (nr 125) med-
 29 §. gav riksdagen (skrivelse nr 10, p. 11), att, om justitieråd eller regeringsråd
 avgått eller avgår från sitt ämbete för fullgörande av något av Kungl. Maj:t
 meddelat uppdrag, varmed rätt till pension ej är förenad, men för vilket
 ersättning av statsmedel utgår, Kungl. Maj:t må äga förordna, att vad i fråga
 om justitieråds- eller regeringsrådsämbete är stadgat angående rätt för inne-
 havaren att erhålla pension av statsmedel mot uppfyllande av de för denna
 rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i avseende å berörda uppdrag,
 så länge den från sådant ämbete avgångne uppdraget innehar. Kommittén
 har funnit lämpligt, att i lagen lämnas en uttrycklig föreskrift, att det är
 denna lags bestämmelser, som i sådant fall skola komma i tillämpning.

30 §.

- 30 §. Innehållet i 30 § är hämtat från 3 § 2 stycket samt 3 stycket punkt e)
 i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456).

31 §.

- 31 §. Första delen av 31 § är med någon mindre jämkning likalydande med
 33 § i kommunikationsverkens pensionslag. Då enligt det av kommittén
 förordade systemet för pensionsavgifternas uppbörd och redovisning dylik
 avgift omföres för befattning som sådan, måste särskild bestämmelse med-
 delas rörande pensionsavgift för tjänst, vars innehavare genom sådant Kungl.
 Maj:ts beslut, varom här är fråga, är undantagen från lagens tillämpning.

32 §.

- 32 §. Förevarande paragraf är likalydande med kommunikationsverkens pen-
 sionslags 42 §.

Över-
gångs-
bestäm-
melser.

Föreskrifter motsvarande stadgandena i 39 och 40 §§ av kommunikations-
 verkens pensionslag har kommittén upptagit under punkterna 1 och 2 i över-
 gångsbestämmelserna till lagen.

I 3 punkten av dessa bestämmelser har kommittén meddelat föreskrift
 rörande den ställning i pensionshänseende, som bör tillkomma befattnings-
 havare, som utan att ändring sker beträffande innehavande lönegrad för-
 flyttas från en befattning, varå den nya lagen skulle äga tillämpning, till
 befattning, som lyder under de för oreglerade verk gällande pensionsbestäm-
 melserna.

Det må i detta sammanhang nämnas, att i 41 § av kommunikationsverkens
 pensionslag finnes intaget ett stadgande om skyldighet för befattningshavare
 med pensionsrätt enligt nämnda lag att vara underkastad de ändringar i
 pensionsrätten, som kunna varda fastställda i sammanhang med det stats-
 understödda pensionsväsendets centralisering. För de nyreglerade verken är
 en liknande föreskrift intagen i 4 § av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456).
 Då en dylik föreskrift numera knappast lär vara erforderlig, har kom-
 mittén ej i lagförslaget upptagit någon motsvarighet till berörda bestämmelser.

2. Förslag till pensionstjänsteförteckning.

Såsom i specialmotiveringen till 1 § meddelats (sid. 45), har kommittén ansett lämpligt att intaga uppgifterna rörande pensionsunderlagens och pensionsavgifternas belopp liksom även rörande pensionsålder och för hel pension erforderligt antal tjänstår i en särskild förteckning, benämnd pensionstjänsteförteckning, avsedd att såsom bilaga fogas till den civila tjänstepensionslagen.

Vidkommande pensionsunderlag och pensionsavgifter för de särskilda befattningarna, å vilka lagförslaget skulle äga tillämpning, har, såsom kommittén förut haft tillfälle framhålla (sid. 46 och 49), någon ändring i allmänhet icke förutsatts skola vidtagas i de belopp, som härutinnan för närvarande äro provisoriskt gällande. I pensionstjänsteförteckningen hava alltså för varje särskild befattning upptagits nu gällande pensionsunderlag och pensionsavgift. Allenast i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgift för justitieråd och regeringsråd har kommittén föreslagit viss ändring och får kommittén i sådant hänseende hänvisa till den å sid. 50 anförda motiveringen.

Emellertid har kommittén vid upprättande av förslaget till pensionstjänsteförteckning haft att taga hänsyn till den omständigheten, att frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden, såsom redan omförmålt, är föremål för beredning inom vederbörande departement och att förslag i ärendet är att förvänta till 1925 års riksdag. Då de pensionsunderlag, som efter behörighetslagens ikraftträdande böra gälla för de nu för kvinnor reserverade befattningarna, liksom ock de pensionsavgifter, som böra utgå för sådana befattningar, givetvis äro betingade av de löneförmåner, som kunna varda med dessa befattningar förenade, har kommittén ansett sig icke böra i förteckningen upptaga något förslag till pensionsunderlag och pensionsavgifter för dylika befattningar, utan torde komplettering av förteckningen härutinnan böra ske i samband med utarbetande av proposition angående de kvinnliga befattningshavarnas löneförhållanden.

I detta sammanhang har kommittén ansett sig böra erinra om att Kungl. Maj:t uppdragit åt allmänna civilförvaltningens lönenämnd att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om uppflyttning i lönegrad av, bl. a., vissa tjänstemän inom den förutvarande andra normalgraden, vilka vid genomförande från och med den 1 januari 1922 av ny definitiv löne reglering för statsdepartement m. fl. civila verk hänfördes till 15:e lönegraden, avd. B av den i avlöningsreglementet intagna löneplanen. I detta ärende har lönenämnden avgivit särskilda utlåtanden den 9 november 1923 och den 27 september 1924, innefattande förslag om uppflyttning i högre lönegrad av vissa dylika tjänster inom ett flertal ämbetsverk.

Ett bifall till de förslag i fråga om uppflyttning av vissa förutvarande andraderadstjänstemän, som lönenämnden sålunda avgivit, föranleder givetvis ändringar i de för dessa befattningar nu gällande pensionsunderlag och pensionsavgifter. Då emellertid ifrågavarande löneärende ännu befinner sig på utredningens stadium, har kommittén vid pensionstjänsteförteckningens upprättande icke ansett sig böra taga hänsyn till de av lönenämnden framställda förslagen, utan torde jämväl de av denna lönefråga eventuellt föranledda ändringar i förteckningen böra verkställas inom finansdepartementet.

Pensions-
underlag
och pen-
sions-
avgifter.

**Pensions-
ålder och
tjänstår.**

Beträffande pensionsålder för befattningshavare, å vilka civila tjänstepensionslagen skulle äga tillämpning, har kommittén vid pensionstjänsteförteckningens upprättande utgått från den nu för manliga befattningar gällande huvudregeln, att rätt att komma i åtnjutande av pension inträder vid fyllda 67 levnadsår. På skäl, som av kommittén angivits å sid. 40 ff., har samma pensionsålder såsom regel ock upptagits för de i förteckningen uppförda kvinnliga tjänsterna.

Jämväl i fråga om antalet tjänstår har kommittén följt det i 1907 års lag föreskrivna allmänna villkoret, att tjänsteman skall för att komma i åtnjutande av hel pension kunna räkna minst 35 tjänstår. Kommittén har härvid icke förbisett, att för de befattningshavare, å vilka kommunikationsverkens pensionslag är tillämplig, en lägre tjänstårssiffra i detta hänseende är stadgad än som gäller för tjänstemän vid den allmänna civilförvaltningen, nämligen allenast 30 tjänstår. Någon anledning att frångå den nu för den allmänna civilförvaltningens del gällande regeln om minst 35 tjänstår, har kommittén dock icke ansett föreligga. För befattningshavare vid den allmänna civilförvaltningen är den nu gällande pensionsåldern i regel högre än den, som i allmänhet gäller för kommunikationsverkens personal, vadan de förra torde vid pensionsålderns inträde merendels kunna räkna det föreskrivna antalet 35 tjänstår. Härtill kommer, att särskilda undantag från regeln om 35 tjänstår finnas redan i 1907 års pensionslag stadgade för ett betydande antal grupper befattningshavare, för vilka sådana undantag befunnits vara av särskilda anledningar påkallade. Och då kommittén föreslår, att ifrågavarande undantag skola gälla även enligt den civila tjänstepensionslagen och kommittén i några fall även ifrågasatt nya, torde enligt kommitténs förmenande bestämmelserna om den för hel pension erforderliga tjänståldern beträffande befattningshavarna vid den allmänna civilförvaltningen få anses lämpligt avvägd.

Kommittén torde här nedan få lämna en översikt över de i förslaget till pensionstjänsteförteckning upptagna befattningar, för vilka enligt bestämmelserna i 1907 års pensionslag en lägre pensionsålder och ett lägre antal tjänstår äro stadgade än vad som i sådant hänseende gäller såsom allmänt villkor för rätt att komma i åtnjutande av hel pension. Enligt 5 § av ifrågavarande lag inträder rätt att åtnjuta hel pension

vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår: för kvinnlig befattningshavare, tillhörande sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka;

vid sextio levnads- och tjugu tjänstår: för yrkesinspektris och kvinnlig assistent inom yrkesinspektionen;

vid sextio levnads- och trettio tjänstår: för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, lotsförman och lots samt manlig befattningshavare, tillhörande sjukvårdspersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka;

vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår: för fyringenjör och verkmästare vid lotsstyrelsen, å lotsverkets ångfartyg anställd befälhavare och maskinist, å fyrskepp anställd fyrmästare, fyrvaktare och fyrbiträde ävensom distriktsfyrmästare, manlig befattningshavare, tillhörande ekonomipersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka, manlig tjänstinnehavare vid tullverkets kust- och gränsbevakning, tillhörande någon av 1—8 lönegraderna i avd. B av den i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) intagna löneplanen ävensom gränstullmästare samt beridare vid hingstdepå;

vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår: för yrkesinspektör och manlig assistent inom yrkesinspektionen ävensom för underinspektör, sprängämnesinspektör, inspektör över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, chefen för statens provningsanstalt samt avdelningschef och förste avdelningsingenjör vid anstalten;

vid sextiofem levnads- och trettiotre tjänstår: för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka;

vid sextiofem levnads- och trettiotvå tjänstår: för manlig bevakningspersonal vid fängvårdsanstalterna och statens tvångsarbetsanstalter, uppsyningsman, maskinist, förste förman och förman vid statens uppfostringsanstalt å Bona, lotskapten, lotslöjtnant, överlots, å fast fyr eller gasstation anställd fyrmästare, fyrvaktare och fyrbiträde, manlig tjänstinnehavare vid tullverkets lokalförvaltning, tillhörande någon av 1—8 lönegraderna i avd. B av den i nyss omförmälda reglemente intagna löneplanen, med undantag av tullkontorist, statsgeolog, följande befattningshavare vid rikets allmänna kartverk, nämligen observator, statsgeodet, statskartograf, manlig ritare och gravör, samt vid sjökarteverket förste aktuarie, aktuarie, kartograf, manlig ritare och gravör;

vid sextiosju levnads- och tio tjänstår såsom chef för lantbruksstyrelsen: för chefen för nämnda styrelse; samt

vid sextiosju levnads- och tjugufem tjänstår: för lantbruksinspektoren vid statens uppfostringsanstalt å Bona, ledamöterna å skolöverstyrelsens yrkeskolavdelning samt byråchefen för lantbruksärenden i lantbruksstyrelsen.

De enstaka jämkningar beträffande pensionsåldern och för hel pension erforderligt antal tjänstår, kommittén ansett sig böra föreslå, hava i allmänhet föranletts av till kommittén överlämnade framställningar eller av eljest gjorda yrkanden eller ock, vad beträffar vissa i förteckningen förekommande kvinnliga befattningar, betingats av de förslag i fråga om kvinnliga befattningshavares pensionsförhållanden i allmänhet, som kommittén i detta betänkande framlägger.

Enligt den i det föregående antydda huvudregeln skulle för kvinnlig befattningshavare den normala pensionsåldern bliva densamma som för manlig befattningshavare eller 67 levnads- och 35 tjänstår.

I ett fall har dock kommittén ansett ett mera allmänt undantag från denna regel böra stadgas. Detta undantag avser de hos ämbetsverken anställda kvinnliga skriv- och kontorsbiträdena, för vilka med hänsyn till arten av de dem åliggande göromålen, särskilt maskinskrivning, en lägre pensions- och tjänstålder synes böra föreskrivas. Beträffande ifrågavarande befattningshavare har 1921 års lönekommitté föreslagit en pensionsålder av 60 år för skrivbiträde och 62 år för kontorsbiträde. För sin del får kommittén föreslå, att pensions- och tjänståldern för såväl skrivbiträde som kontorsbiträde sättes till 63 levnads- och 33 tjänstår. Att såsom riksbibliotekarien ifrågasatt jämväl för kanslibiträde bestämma en lägre pensions- och tjänstålder än den normala synes kommittén däremot icke böra ifrågakomma.

Beträffande befattningen såsom justitieråd, för vilken pensionsåldern för närvarande är bestämd till 67 levnadsår och det för hel pension erforderliga antalet tjänstår till 35, har fråga uppstått, huruvida icke en nedsättning av antalet tjänstår borde ske. Kommittén har ansett goda skäl föreligga för en sådan nedsättning. Tillträde till justitierådsämbete torde nämligen merendels ske vid relativt hög ålder; därest innehavare av sådant ämbete

*Högsta
domstolen
och rege-
ringsrät-
ten.*

icke kan räkna tjänstår i statens tjänst före tillträddandet av sitt ämbete, lär han därför i regel vid pensionsålderns inträde icke nått den tjänst-ålder, som berättigar till hel pension. Vid upprepade tillfällen har det emellertid visat sig önskvärt att för dessa krävande tjänster förvärva framtående förmågor utanför statstjänsten. För att icke försvåra en dylik rekrytering synes åtgärd böra vidtagas för beredande även i dylika fall av ett tillfredsställande pensionsbelopp. Kommittén har därför för sin del ansett sig böra föreslå, att det för hel pension erforderliga antalet tjänstår måtte vad angår justitieråd bestämmas till 25. Då i viss mån liknande synpunkter kunna anläggas jämväl i fråga om rekrytering av regeringsrådsämbete och då justitieråd och regeringsråd hittills varit likställda i pensionshänseende, har kommittén ansett berörda nedsättning i tjänståldern även böra avse regeringsrådsbefattning.

*Fång-
vårdssta-
ten samt
statens
uppfost-
ringsan-
stalt å
Bona.*

För den manliga personal vid fångvårdsstaten och statens uppfostningsanstalt å Bona, som icke är att hänföra till bevakningspersonal, är pensionsåldern nu i regel fastställd till den normala eller 67 levnadsår och tjänståldern för hel pension till 35 år. Ett undantag härifrån utgör, bl. a., lantbruksinspektorsbefattningen vid Bona, för vilken antalet tjänstår är bestämt till 25. Däremot har ett sådant undantag hittills icke förekommit i fråga om en för centralfängelset i Mariestad avsedd assistentbefattning av 2:a klass (jordbruksassistent), med vilken äro förenade liknande tjänstställganden som med befattningen såsom lantbruksinspektör å Bona och vilken liksom denna torde rekryteras utanför statstjänsten. Kommittén har ansett det riktigast, att för jordbruksassistentbefattningen i förteckningen upptages samma antal tjänstår, som redan gäller i fråga om nyss omförmälda lantbruksinspektors-tjänst.

I sitt över 1921 års lönekommittés betänkande avgivna utlåtande har fångvårdsstyrelsen ifrågasatt lämpligheten av att pensionsåldern för lärarinna vid fångvården (kvinnlige assistent) sattes till sextiofyra år eller högre än för kvinnlig ämneslärarinna vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarierna, för vilken pensionsåldern enligt lönekommitténs förslag skulle utgöra sextiotvå år. Pensionskommittén, som haft nämnda fråga under övervägande, har på grund av sin principiella ståndpunkt i fråga om kvinnliga befattningshavares pensionsålder icke funnit tillräckliga skäl föreligga att för ovannämnda assistent upptaga lägre antal levnads- och tjänstår än för manliga assistenter, av vilka vissa jämväl hava undervisnings-skyldighet.

Även i fråga om vid fångvårdsanstalterna anställd första vaktfru och vaktfru vill kommittén för sin del föreslå samma pensionsålder som för den manliga bevakningspersonalen. Kommitténs förslag i detta hänseende innebär alltså, att pensions- och tjänståldern för den kvinnliga bevakningspersonalen höjes från 60 levnads- och 30 tjänstår till 65 levnads- och 35 tjänstår. Med första vaktfru torde i förevarande hänseende böra jämnställas den vid Bona anställda husmodern.

*Yrkes-
inspektio-
nen.*

Vid genomförande från och med den 1 juli 1923 av ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid yrkesinspektionen blevo såväl yrkesinspektrisen som de kvinnliga assistenterna vid yrkesinspektionen satta på övergångsstat i avvaktan på den utredning i fråga om ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas lönefråga, som igångsatts. Denna provisoriska anordning äger fortfarande bestånd.

Då kommittén förutsätter, att jämväl spörsmålet om den kvinnliga personalens vid yrkesinspektionen löneförhållanden vinner sin slutliga lösning i samband med avgörandet av de kvinnliga befattningshavarnas lönefråga i dess helhet, har kommittén hänfört befattningarna yrkesinspektris och kvinnlig assistent vid yrkesinspektionen till de tjänster, å vilka den civila tjänstepensionslagen skulle äga tillämpning. Någon anledning att härvid bestämma pensionsåldern och antalet tjänstår för ifrågavarande kvinnliga befattningshavare lägre än för motsvarande manliga tjänstemän lär enligt kommitténs förmenande icke föreligga. Den nu för yrkesinspektris och kvinnlig assistent inom yrkesinspektionen gällande bestämmelsen om 60 levnadsår och 20 tjänstår för rätt att åtnjuta hel pension har sålunda i pensionstjänsteförteckningen ändrats till 65 resp. 25 år.

På skäl, som kommittén anfört i fråga om befattningen såsom jordbruksassistent vid fångvårdsstaten, har kommittén i pensionstjänsteförteckningen för motsvarande befattning vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö upptagit antalet tjänstår till 25.

*Statens
tvångsar-
betsan-
stalter.*

Det har inom kommittén tagits under övervägande, huruvida behov kunde anses föreligga att vidtaga en nedsättning i antalet tjänstår för chefsbefattningarna vid pensionsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, vilka ämbeten vid inrättandet av ifrågavarande ämbetsverk besattes med personer utom statstjänstemännens led. Då det emellertid får anses osäkert, huruvida för framtiden behov av dylik rekrytering föreligger, och, vad angår de nuvarande innehavarna av ifrågavarande befattningar, frågan om omfattningen av deras pensionsrätt lär, om så anses erforderligt, kunna göras till föremål för särskild prövning, har kommittén ansett sig icke böra föreslå någon ändring i den för dessa befattningar nu gällande normala tjänstårssiffran.

*Riksför-
säkrings-
anstalten.
Pensions-
styrelsen.*

I en till Kungl. Maj:t den 13 juni 1924 ingiven framställning, vilken överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av förevarande uppdrag, har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådan ändring av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, att medicinalråd måtte komma i åtnjutande av hel pension vid 67 levnads- och 22 tjänstår.

*Medicinal-
styrelsen.*

Såsom stöd för sin framställning har styrelsen anfört bl. a. följande:

Det syntes för en ändamålsenlig rekrytering av medicinalrådstjänsterna vara erforderligt, att rekryteringsområdet ej inskränktes till de läkare, som från början ägnat sig åt statens tjänst, utan utsträcktes jämväl till de läkare, som ägnat sig åt annan läkarverksamhet, särskilt sådan verksamhet i landstings eller kommuners tjänst. Möjligheten att rekrytera medicinalrådstjänsterna från sistnämnda delar av läkarkåren — avsevärt försvårad redan därigenom, att avlöningsförmånerna för ifrågavarande läkare i allmänhet ställde sig betydligt fördelaktigare än för medicinalråd — inskränktes emellertid ytterligare genom det förhållandet, att ifrågavarande läkare enligt nu gällande bestämmelser i regel kunde påräkna allenast en betydligt avkortad pension, därest de åtog sig medicinalrådstjänst. Det vore därför ur rekryteringssynpunkt synnerligen önskligt, att åtminstone det hinder för medicinalrådstjänsternas behöriga rekrytering undanröjdes, som låge i nu berörda svårighet för vederbörande att vinna rätt till hel pension. Vad sålunda av styrelsen anförts med avseende på de läkartekniskt utbildade medicinalråden gällde i tillämpliga delar även för den veterinära medicinal-

rådstjänsten, vilken ofta syntes komma att liksom hittills rekryteras från viktigare kommunala veterinärtjänster.

Över denna framställning har statskontoret den 10 juli 1924 avgivit utlåtande och därvid till en början erinrat om att för en del befattningshavare, vilka beräknades tillträda statstjänst vid så hög ålder, att de på grund härav vid avgången från tjänst icke kunde väntas i regel innehava 35 för pension beräkneliga tjänstår eller ock vore skyldiga att avgå vid avsevärt tidigare levnadsålder än 67 år, det ansetts skäligt fastställa lägre antal tjänstår för erhållande av hel pension. Medicinalråden torde i allmänhet rekryteras vad anginge cheferna för medicinal- och hälsovårdsbyråerna från provinsialläkarkåren, chefen för allmänna byrån bland de å landstings eller kommuners sjukhus anställda läkarna, chefen för hospitalsbyrån bland läkarna å statens hospital och asyler samt chefen för veterinärbyrån bland länsveterinärerna eller kommunalt anställda veterinärer. Medicinalråden kunde därför, med undantag av chefen för hospitalsbyrån, sägas rekryteras från i kommunal tjänst anställda läkare eller ock bland grupper av statsanställda läkare, vilka i allmänhet först vid relativt hög ålder erhöles statsanställning. På grund härav ville det synas statskontoret, som om för medicinalråden med avseende å rätten att komma i åtnjutande av hel pension en lägre tjänstålder borde fastställas än vad som i allmänhet gällde för befattningshavare i statens tjänst samt att denna lämpligen kunde bestämmas till 25 tjänstår.

De skäl, som sålunda anförts för en lägre tjänstålder för medicinalråd, finner kommittén övertygande. Enligt vad kommittén inhämtat rörande de nu i tjänst varande medicinalråden, lär åtminstone det övervägande antalet av dem vid pensionsålderns inträde icke hava intjänat det för hel pension erforderliga antalet tjänstår. Med hänsyn härtill och då det synes kommittén önskvärt, att pensionsbestämmelserna icke lägga hinder i vägen för bästa möjliga rekrytering av nu ifrågavarande tjänster, föreslår kommittén, att tjänståldern för medicinalråd sättes till 25 år. Behov av ytterligare sänkning av antalet för hel pension erforderliga tjänstår torde däremot enligt kommitténs förmenande näppeligen föreligga.

*Hospitals-
staten.*

I fråga om den vid statens hospital och asyler anställda sjukvårdspersonalen är för närvarande fastställd en pensions- och tjänstålder, vad angår kvinnlig personal, av 55 levnads- och 25 tjänstår och, beträffande manlig personal, av 60 levnads- och 30 tjänstår. För den kvinnliga ekonomipersonalen gäller samma pensions- och tjänstålder som för den kvinnliga sjukvårdspersonalen, under det att för den manliga ekonomipersonalen pensions- och tjänståldern är bestämd till resp. 62 och 30 år.

Kommittén har tagit i övervägande, huruvida med hänsyn till den föreslagna höjningen av pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare i allmänhet en häremot svarande höjning skulle kunna företagas jämväl beträffande den kvinnliga sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler.

Beträffande frågan om den pensions- och tjänstålder, som borde gälla för sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, anförde på sin tid de sakkunniga för utredning angående personalens vid statens anstalter för sinnessjuka uppförande på ordinarie stat m. m. (betänkande den 29 september 1913), att de sakkunniga ansett, att på grund av det synnerligen utslitande sjukvårdsarbetet de i 1907 års pensionslag förefintliga

bestämmelserna angående pensionsåldern icke borde äga tillämpning rörande nämnda personal, utan syntes ändring därutinnan bliva nödvändig. De av medicinalstyrelsen därom utfärdade och då tillämpade bestämmelserna ansågo de sakkunniga vara väl avvägda och svarande mot billighetens krav. Enligt de sakkunnigas förslag borde pensionsåldern inträda för uppsyningsmän och förestånderskor vid 60 resp. 55 levnadsår samt 30 resp. 25 tjänstår, för skötarpersonal vid 55 levnads- och 25 tjänstår samt för sköterskepersonal vid 53 levnads- och 25 tjänstår. För övriga manliga befattningshavare skulle pensionsåldern föreligga vid 62 levnads- och 30 tjänstår samt för övriga kvinnliga befattningshavare vid 55 levnads- och 25 tjänstår. Även för dem, som icke direkt deltog i sjukvårdsarbetet, syntes det de sakkunniga, som om denna minskning i pensionsåldern vore behöfvig, enär ej heller dessa befattningshavare undginge beröringen med patienterna, varförutom anstaltslivets enformighet helt säkert så småningom inverkade ned sättande på arbetsförmågan och nödvändiggjorde en tidigare avgång från tjänsten än från liknande befattning i allmänna livet.

I sitt betänkande angående reglering av avlöningsförhållandena m. m. för personalen vid statens hospital och asyler (bet. LVII) erinrade 1902 års löne-regleringskommitté, hurusom den lägsta levnadsåldern för rätt till hel pension utgjorde enligt gällande pensionslag för kvinna 55 år och för man 60 år. Ett godkännande av de sakkunnigas förslag skulle alltså innebära en sänkning av den lägsta åldersgränsen med 2 år för vissa kvinnor och ända till och med 5 år för vissa män. Även om det dessa befattningshavare åliggande arbetet måste, såsom de sakkunniga framhållit, anses synnerligen utslitande, ansågo kommittén dock med skäl kunna erinras, att enahanda förhållanden nog även gällde beträffande andra befattningshavare, för vilka i pensionslagen ovannämnda lägsta levnadsålder fastställts.

Det syntes därför löne regleringskommittén icke erforderligt att för befattningshavare tillhörande den nu ifrågavarande hospitalspersonalen bestämma pensionsåldern lägre än den enligt pensionslagen lägsta. I fråga om levnadsåldern syntes alltså böra för pensionsrätt fordras 55 år för kvinnlig befattningshavare, tillhörande vare sig sjukvårds- eller ekonomipersonalen, 60 år för manlig befattningshavare, tillhörande sjukvården, och 62 år för manlig befattningshavare, tillhörande ekonomipersonalen. I anslutning härtill ansågo kommittén tjänståldern för skötarpersonal böra höjas med 5 år eller således till 30 år. I övrigt syntes de sakkunnigas förslag angående tjänstålder böra vinna godkännande.

Löne regleringskommitténs förslag i nu förevarande hänseende upptogs i den proposition rörande reglering av avlöningsförhållanden m. m. för personal vid statens hospital och asyler (nr 409), som förelades 1918 års riksdag; och fann riksdagen, som biföll propositionen, icke anledning till erinran i förevarande punkt (riksdagens skrivelse nr 414).

I en till Kungl. Maj:t den 11 november 1918 ingiven framställning har medicinalstyrelsen hemställt om sådan ändring av 5 § i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension måtte för befattningshavare, tillhörande sjukvårdspersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka, inträda: för manlig skötarpersonal vid 55 levnads- och 25 tjänstår och för kvinnlig skötarpersonal vid 53 levnads- och 25 tjänstår.

Sedermera har frågan om löneförhållandena för personalen vid statens hospital och asyler varit föremål för ny utredning av 1902 års löne regleringskommitté i och för överförande av denna personal till det nya avlönings-

reglementet (bet. LXV). I detta betänkande anförde löneregleringskommittén, att kommittén icke ansåge det böra ifrågakomma, att, såsom från personalhåll ifrågasatts, vidtagna åtgärd för ytterligare nedsättning av pensionsåldern för nämnda personal. Något förslag om sänkning av pensionsåldern upptogs ej heller av Kungl. Maj:t i den proposition (nr 146), som förelades 1922 års riksdag.

Frågan om pensionsåldern för sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler har jämväl upptagits till behandling av 1921 års lönekommitté. Beträffande den kvinnliga sjukvårdspersonalen vid hospitalen har kommittén anført, att de skäl, som föranlett pensionsålderns bestämmande för denna till 55 år, fortfarande torde äga oförminskad giltighet, och borde för dessa befattningshavare pensionsåldern därför bibehållas oförändrad vid 55 år. Annorlunda syntes däremot enligt lönekommitténs förmenande förhållandena ställa sig i fråga om den kvinnliga ekonomipersonalen vid hospitalen. För dennas vidkommande syntes tillräckliga skäl icke förefinnas att avvika från den eljest enligt lönekommitténs förslag gällande regeln, att den kvinnliga pensionsåldern skulle understiga den manliga med tre år. Enligt detta förslag skulle alltså pensionsåldern utgöra 59 år.

I enlighet med den allmänna uppfattning, pensionskommittén förut i detta betänkande gjort gällande beträffande pensionsåldern för de kvinnliga befattningshavarna, och i anslutning till de förslag, kommittén i sådant hänseende framlagt, borde jämväl för den kvinnliga sjukvårdspersonalen vid statens hospital och asyler en höjning av pensions- och tjänståldern till den för manlig sjukvårdspersonal nu gällande vidtagas i syfte att åstadkomma likställighet härutinnan mellan de båda grupperna av sjukvårdspersonal. Emellertid har, såsom ovan nämnts, medicinalstyrelsen i sitt ovan omförmälda utlåtande den 11 november 1918 för hospitalens sjukvårdspersonal föreslagit en pensionsålder, som, vad den kvinnliga sjukvårdspersonalen angår, med 2 år, och, beträffande den manliga, med 5 år *understiger* den, som nu finnes för dessa befattningshavare stadgad, och därvid med styrka framhållit behovet av att den vid sinnessjukvården verksamma personalen får rätt till pension vid en jämförelsevis tidig levnads- och tjänstålder. Inom kommittén hava visserligen betänkligheter uttalats mot ett undantag från den av kommittén omfattade allmänna principen om lika pensionsålder för manlig och kvinnlig befattningshavare och kommitténs förslag i fråga om förtidspensionering är också givetvis ägnat att i någon mån häva betänkligheterna mot en höjning av pensions- och tjänståldern för dessa befattningshavare. Emellertid har kommittén icke tilltrött sig mot medicinalstyrelsens bestämda uttalande föreslå någon höjning i pensions- och tjänståldern för den vid statens hospital och asyler anställda kvinnliga sjukvårdspersonalen.

Vad härefter beträffar ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, har kommittén tagit under överbäggande, huruvida icke en mera allmän höjning av den för denna personal nu gällande pensions- och tjänståldern skulle kunna genomföras. Om också vissa av dessa befattningshavare hava att i någon mån taga befattning med sinnessjuka, lär dock i stort sett deras tjänst-åligganden icke skilja sig från de göromål, som påvåla annan ekonomipersonal, exempelvis ekonomipersonalen vid fängvårdsstaten, för vilken kommittén funnit sig kunna föreslå samma pensions- och tjänstålder, som nu ifrågasättes beträffande hospitalens ekonomipersonal. Kommittén föreslår därför, att pensions- och tjänståldern för såväl manlig som kvinnlig ekonomipersonal sättes till 65

resp. 35 år. Visserligen skulle härigenom, vad den kvinnliga ekonomipersonalen beträffar, en avsevärd höjning inträda i den för dessa befattningshavare nu gällande pensions- och tjänståldern, men kommittén anser dock tillräcklig anledning icke förefinnas till åtskillnad härutinnan mellan manliga och kvinnliga tjänstinnehavare.

Kommittén har förehaft till prövning frågan, huruvida behov skulle kunna anses föreligga att för chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller teknisk ledamot i denna styrelse och i byggnadsstyrelsen bestämma lägre tjänstålder än den normala. Även här torde det önskemålet förefinnas, att vid inträffande vakans å dylik befattning kunna, om så befinner lämpligt, förvärva särskilt kvalificerad person utanför statstjänsten, vilket icke torde bliva möjligt, därest gällande pensionsföreskrifter utgöra hinder för beredande åt honom av tillräcklig pension vid pensionsålderns inträde.

Emellertid har statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet enligt av Kungl. Maj:t därom meddelat bemyndigande den 11 april 1924 uppdragit åt vissa sakkunniga att inom departementet biträda vid utredning av frågan om ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet och därmed sammanhängande spörsmål. Vidare har nämnda departementschef på Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1923 uppdragit åt särskilda sakkunniga att inom samma departement biträda vid utredning av vissa frågor rörande byggnadsstyrelsens organisation och därmed sammanhängande frågor. Då kommittén förutsätter, att jämväl nu ifrågavarande detaljspörsmål kommer under omprövning av de sålunda tillkallade sakkunniga, har kommittén icke ansett sig böra föreslå någon ändring i tjänståldern för någon av ovannämnda befattningshavare.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsen.

Å kammarrättens stat äro för närvarande upptagna under rubriken »överflyttningsstat» en byråchef, två förste kanslisekreterare och en andre kanslisekreterare. Då ifrågavarande anordning torde vara att anse såsom mera tillfällig, kunde det ifrågasättas, huruvida föreskrift rörande pensionsunderlag, pensionsavgift samt pensions- och tjänstålder för dessa tjänstemän borde upptagas i en särskild övergångsbestämmelse till tjänstepensionslagen. Kommittén har emellertid funnit lämpligare att, i anslutning till personalstaten och för vinnande av överensstämmelse med den till avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, upptaga de nämnda befattningarna i pensions-tjänsteförteckningen.

Kammarrätten.

I utlåtande över 1921 års lönekommittés betänkande har chefen för rikets allmänna kartverk beträffande de av lönekommittén föreslagna ändringarna i 1907 års pensionslag anført, att den examenskompetens, som fordrades av observator och statsgeodet, vore densamma som för ämneslärare vid allmänna läroverken. Av detta skäl syntes det riktigt samt vore från kartverkets synpunkt även lämpligt, att full pensionsrätt stadgades även för observator och statsgeodet, som först vid 32 års ålder inträdde i tjänst. Beträffande pensionsåldern hade en lägre siffra av kartverket prövats lämplig med hänsyn till de angivna tjänsternas ansträngande beskaffenhet, både vad byråtjänst och i synnerhet fältarbetet beträffade. Enligt kartverkschefens förmenande borde därför observator och statsgeodet lämpligen inräknas bland de befattningshavare, för vilka vore stadgade 62 levnads- och 30 tjänstår. Om av något skäl denna lägre pensionsålder ej kunde bifallas,

Rikets allmänna kartverk. Sjökartverket.

syntes emellertid intet bärande motiv kunna förefinnas mot att nämnda tjänstemän hänfördes till stadgandet om 65 levnads- och 33 tjänstår.

Vidare har kartverkschefen ansett ritbiträdesbefattningen vid allmänna kartverket böra upptagas bland de befattningar, för vilka en levnads- och tjänstålder av 65 resp. 35 år vore stadgad. Vidtoges ej denna åtgärd, skulle nämligen — såsom kartverkschefen yttrat — ritbiträdena enligt lönekommitténs förslag erhålla en pensionsålder av 67 levnadsår för man och 64 levnadsår för kvinna, under det att ritare vid samma avdelning bleve pensionsmässiga vid 65 resp. 62 levnadsår, ehuru de sistnämndas arbete vore mindre ansträngande än de förras.

Pensionskommittén, som tagit kartverkschefens framställning i förevarande hänseende under omprövning, har ansett någon sänkning av den för observator och statsgeodet gällande pensionsåldern, vilken redan nu understiger den normala, icke böra vidtagas. Däremot har kommittén funnit de tjänst-åligganden, som påvåla ritbiträde vid kartverket, föranleda till att pensions- och tjänståldern för dylik befattning bestämmes något lägre än som nu gäller för motsvarande manliga ritarpersonal. I pensionstjänsteförteckningen har därför för befattningen ritbiträde upptagits en pensionsålder av 63 år och en tjänstålder av 33 år. Av liknande anledning har pensions- och tjänst-åldern för kvinnlig ritare föreslagits till samma antal år.

Då arbetsförhållandena för den kvinnliga ritarpersonalen vid sjökarte-verket lära vara likartade med dem, som förefinnas vid allmänna kartverket, har kommittén ansett pensions- och tjänståldern för ritbiträde vid sjökarte-verket böra bestämmas till den nu av kommittén för allmänna kartverkets kvinnliga ritarpersonal föreslagna.

Slutligen torde kommittén böra fästa uppmärksamheten därå, att de i pensionstjänsteförteckningen för befattningen såsom arbetschef vid rikets allmänna kartverk och för befattningen såsom förste aktuarie vid sjökarte-verket upptagna pensionsunderlag och pensionsavgifter, ävensom pensions- och tjänståldrar äro avsedda att gälla för civil innehavare av dylik befattning och alltså att icke tillämpas, därest till arbetschef vid allmänna kartverket förordnas militär å aktiv stat eller på reservstat eller i reserven (med pension) eller till förste aktuarie vid sjökarteverket förordnas militär i flottans stam eller reserv (med pension) eller å reservstat, i vilka båda fall avlöning till befattningshavaren utgår i form av arvode.

3. Förslag till följdförfattningar m. m.

*Kun-
görelse
med till-
lämp-
ningsfö-
skrifter.*

I de tillämpningsföreskrifter till tjänstepensionslagen, som torde böra av Kungl. Maj:t utfärdas, synas föreskrifter böra meddelas bl. a. om pensionsavgifternas uppbörd och redovisning. Kommittén har avfattat föreliggande förslag i överensstämmelse med de grundsatser, som kommittén ovan sid. 31 ff. utvecklat.

De i 5 § föreslagna bestämmelserna om den civila pensionsfondens förvaltning har kommittén med vissa jämkningar och tillägg överflyttat från 4 § i kungörelsen med föreskrifter om verkställighet av 1907 års pensionslag. Vad i 7 § i förslaget stadgas om beräkning av kapitalvärdet av erlagda pensionsavgifter

i och för beloppets överflyttande till annan pensionsfond eller pensionsförsäkringsfonden överensstämmer i huvudsak med föreskriften i 10 § i tillämpningskungörelsen till kommunikationsverkens pensionslag (1920: 579). Kommittén har dock härvid ej funnit erforderligt, att, på sätt i sistnämnda författningsrum skett, direkt hänvisa till den i pensionsstyrelsens skrivelse den 17 juli 1920 angivna formel för verkställande av ifrågavarande uträkning. Då kommittén föreslår, att till grund för beräkningen lägges en räntefot av 4 procent, vilken räntefot enligt nämnda kungörelse kommer till användning vid kommunikationsverken, förutsätter kommittén, att, därest framdeles en ändring i detta hänseende vid de sistnämnda verken skulle komma till stånd, motsvarande ändring även verkställes för de verk, å vilka tjänstepensionslagen kommer att äga tillämpning.

Vad beträffar de ändringar, kommittén föreslår i 1907 års civila pensionslag, må nämnas, att kommittén ur 5 § av lagen uteslutit innehavare av de befattningar, å vilka den civila tjänstepensionslagen är avsedd att tillämpas. Bland de sålunda uteslutna befattningarna må nämnas yrkesinspektrisen, för vilken kommittén, enligt vad förut nämnts, förutsätter, att definitiv löne-reglering i anslutning till det nya lönesystemet genomföres i samband med förevarande pensionsreglering.

*Lagänd-
ringar
m. m.*

Den i 7 § av 1907 års pensionslag föreslagna ändringen är betingad av vad kommittén föreslagit i 26 § av tjänstepensionslagen. Ändringar av enahanda anledning äro ock påkallade i 30 § av kommunikationsverkens pensionslag, i reglementena för pensionering av viss icke-ordinarie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk samt i § 5 av kungörelsen den 31 december 1917 (nr 957) angående anordnande av den i § 34 av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, frivilliga försäkringen.

Då genom den civila tjänstepensionslagen pensionsförhållandena för viss civil personal vid armén (såsom t. ex. professorn vid generalstaben och krigsarkivarien) definitivt regleras, kunde det ifrågasättas, om ej i 66 § av arméns pensionskassas reglemente borde vidtagas den ändring, att ur den i samma paragraf intagna förteckningen av de till kassan hörande befattningarna skulle uteslutas de befattningar, å vilka den civila tjänstepensionslagen är avsedd att vinna tillämpning. Kommittén har emellertid i betraktande av den förestående omregleringen av de militära befattningshavarnas pensionsförhållanden ej ansett nödvändigt att nu föreslå en dylik författningsändring.

V. Författningsförslag.

Förslag

till

lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag).

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

För ordinarie innehavare av befattning, som finnes upptagen i den vid denna lag fogade pensionstjänsteförteckningen, skola i fråga om rätt till tjänstepension och skyldighet att avgå från tjänsten gälla de i denna lag givna bestämmelserna.

2 §.

Tjänstepension tillkommer ej:

- a) den, som i andra fall än i 12 § och 20 § 1 mom. a) avses, avgår från tjänsten utan att vara skyldig därtill enligt bestämmelserna i denna lag;
- b) den, som blivit avsatt eller på grund av tjänstefel skild från tjänsten; samt
- c) den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

3 §.

1. Såsom bidrag till kostnaden för beredande av tjänstepension skall av den med tjänstemannens befattning förenade avlöningen utgå pensionsavgift till belopp för år räknat, som finnes för befattningen angivet i pensionstjänsteförteckningen, dock att i fall, som avses i 16 § 2 mom., pensionsavgift skall utgå enligt där given föreskrift.

Beträffande pensionsavgift för vissa pensionstagare stadgas i 14 §.

2. Pensionsavgifterna överförs, på sätt Konungen föreskriver, till fonden för pensionering av civila tjänstinnehavare (civila pensionsfonden). Erforderliga föreskrifter om fondens förvaltning meddelas av Konungen.

3. För tid, under vilken tjänsteman icke är berättigad att uppbära avlöning, skall ett belopp, motsvarande pensionsavgiften för samma tid, av tjänstemannen inbetalas till vederbörande verk enligt de närmare föreskrifter, som av Konungen meddelas.

4 §.

1. Fråga om rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension prövas av Konungen vad angår tjänsteman, som avses i 12 §, ävensom beträffande tjänsteman, som, oaktat skyldighet för honom inträtt att avgå från tjänsten, ej söker avsked.

2. I andra fall än i 1 mom. avses prövas fråga om erhållande av tjänstepension av statskontoret, dock att beträffande tjänsteman vid tullverket prövningen ankommer på generaltullstyrelsen.

5 §.

1. Ansökning om tjänstepension för innehavare av befattning, som avses i 12 §, skall ingivas i vederbörande statsdepartement.

Ansökning om tjänstepension i andra fall skall ingivas, där fråga är om chefs- eller därmed jämförlig befattning eller ock justitieråds- eller regeringsrådsämbete, till statskontoret, där fråga är om tjänst vid tullverket, till generaltullstyrelsen, samt eljest till den myndighet, under vilken befattningen lyder, skoland denna myndighet med eget utlåtande överlämna ansökningen till statskontoret.

2. Ansökning om pension skall vara åtföljd av:

- a) åldersbetyg för sökanden;
- b) styrkt tjänsteförteckning jämte styrkt uppgift å av sökanden, utöver semester och därmed jämförlig ledighet, åtnjuten tjänstledighet, varvid i varje fall skall uppgivas anledningen till ledigheten;
- c) uppgift, huruvida sökanden utom den tjänst, för vilken pension sökes, tillika innehar annan statstjänst eller för sådan tjänst åtnjuter pension; samt
- d) därest pension sökes av anledning, som angives i 19 § 1 mom. b) eller c) eller ock 2 mom. b) eller c), intyg av vederbörande verksläkare eller, om sådan icke finnes, av annan legitimerad läkare angående sökandens otjänstbarhet samt i fall, som avses i 19 § 1 mom. b) och 2 mom. b) (olycksfall i tjänsten), tillika utredning om de närmare omständigheter, varunder olycksfallet inträffat.

3. Ansökning av tjänsteman om avsked må ej beviljas, innan sökandens rätt till pension, där sådan fråga förekommer, blivit i vederbörlig ordning avgjord.

4. Föreligga sådana omständigheter, att tjänsteman enligt föreskrifterna i denna lag synes vara skyldig att avgå från befattningen, och gör han

icke själv ansökning om avsked, skall det ämbetsverk eller den myndighet, tjänstemannen tillhör eller varunder han lyder, anmäla förhållandet hos Konungen och därvid avgiva yttrande rörande den pension, som synes böra tillkomma tjänstemannen.

6 §.

1. För beräkning av tjänstepension åt tjänsteman skall, där ej annorlunda är i denna lag stadgat, gälla det tjänstepensionsunderlag, som finnes för hans tjänst angivet i pensionstjänsteförteckningen.

2. Av tjänstepensions belopp anses två tredjedelar utgöra statspension och en tredjedel avgiftspension.

7 §.

Tjänstepension utgår, där ej annorlunda i denna lag stadgas, från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten ägt rum, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör.

Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott.

8 §.

Tjänstepension utbetalas av statskontoret eller, där särskilda medel för ändamålet stå till annat verks förfogande, av detta verk.

9 §.

Det anslag eller de medel, från vilka pensionerna utbetalts, skola från civila pensionsfonden erhålla gottgörelse med så stor del av kostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes kunna av fonden gäldas. Sådan beräkning skall äga rum minst en gång vart tionde år och verkställas enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

10 §.

Därest tjänsteman upphör att innehava tjänst, som i denna lag avses, utan att för densamma komma i åtnjutande av tjänstepension samt i sammanhang därmed övergår till statstjänst, med vilken följer skyldighet att till annan pensionsfond än den civila pensionsfonden erlägga avgift för beredande av tjänstepension, skall kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid influtit till sistnämnda fond, överföras till pensionsfonden vid det verk, till vilket han övergår.

11 §.

Upphör tjänsteman, å vilken denna lag äger tillämpning, i annat fall än i 10 § sägs att innehava ordinarie anställning i statens tjänst och är han icke berättigad till tjänstepension enligt denna lag, skall, vare sig han

innehar annan statstjänst eller ej, för beredande åt honom av pension jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, från den civila pensionsfonden till pensionsstyrelsen inbetalas kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som för av honom innehavd befattning under hans tjänstetid inflytit till fonden, i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 § blivit tagna i anspråk. Vad nu är sagt gäller dock ej i fråga om den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

2 kap.

Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom förordnande på viss tid.

12 §.

1. Har *generaldirektör*, vilken tillsatts genom förordnande på viss tid, under minst tolv år innehaft generaldirektörsbefattning eller har han, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Därest sådan tjänsteman, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, avgår från tjänsten antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, så ock därest han eljest före berörda tid utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning, äger han uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

2. Har i tullverket anställd *kustbevakningsinspektör*, vilken tillsatts genom förordnande på viss tid, under minst tolv år innehaft befattning i sådan egenskap eller har han, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Därest kustbevakningsinspektör, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, avgår från tjänsten antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, äger han, om han innehaft befattningen minst sex år, uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

3. Har *depåchef* vid stuteristaten, vilken tillsatts genom förordnande på viss tid, under minst tolv år innehaft depåchefsbefattning och tillika

uppnått en levnadsålder av 67 år eller har han, oavsett tjänstetid och levnadsålder, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta pension till belopp, motsvarande det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

Enahanda pensionsbelopp är depåchef, även om han ej uppnått en levnadsålder av 67 år, efter minst tolv års tjänstetid i depåchefsbefattning berättigad att vid avgång från befattningen uppbära, därest avgången sker antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring.

Därest depåchef, innan han uppnått tolv års tjänstetid i depåchefsbefattning, avgår från tjänsten av anledning, som i nästföregående stycke avses, äger han, om han innehaft sådan befattning under minst sex år, uppbära pension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget.

13 §.

Innehade tjänsteman, som i 12 § avses och som avgår från tjänsten före uppnådd tolv års tjänstetid i befattningen, vid tillträddandet av sitt förordnande sådan tjänst, som tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, skall han erhålla pension minst till det belopp, som skolat i pension tillkomma honom, om han intill tiden för avgången ur tjänst kvarstått i sin förra befattning.

14 §.

Har tjänsteman, som i 12 § avses, innan han uppnått en levnadsålder av sextiosju år, avgått från befattningen med pension, skall, intill dess pensionstagaren uppnått sagda ålder, å den honom tillkommande pensionen avdragas stadgad pensionsavgift, vilken överföres till den civila pensionsfonden.

15 §.

Befinnes tjänsteman, som i 12 § avses, före utgången av den tid, erhållet förordnande gäller, vara till följd av olycksfall i tjänsten eller av sjukdom oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring eller har Konungen av annan anledning förklarat förordnandet skola upphöra, skall tjänstemannen vara skyldig avgå från befattningen; och skall i sammanhang med beslut om förordnandets upphörande frågan om hans rätt till pension avgöras.

3 kap.

Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial.

16 §.

1. För innehavare av befattning, vilken tillsättes genom fullmakt eller konstitutorial, skall i nedan angivna fall gälla ett annat tjänstepensionsunderlag än det, som i pensionstjänsteförteckningen är för hans tjänst angivet, nämligen

a) för tjänsteman, som utan något sitt förvållande varder förflyttad till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, det tjänstepensionsunderlag, som vid förflyttningen var för honom gällande; samt

b) för innehavare av sådan befattning, för vilken till följd av befattningens nedflyttning till lägre lönegrad dittills gällande tjänstepensionsunderlag sänkes, det tjänstepensionsunderlag, som vid nedflyttningen var för honom gällande.

2. I fall, som i 1 mom. avses, skall efter förflyttningen eller nedflyttningen vid pensionsavgiftens beräkning så anses som hade förändringen icke ägt rum.

17 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken tjänstemannen uppnår det antal levnadsår, som finnes för hans befattning angivet i pensionstjänsteförteckningen.

18 §.

1. Tjänstår beräknas för tid, under vilken tjänsteman, efter fyllda årtion år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som provas vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid, omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad lön eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

2. Har enskilt företag övertagits av staten, må, där ej Konungen annorledes bestämmer, tjänsteman, som vid sådant övertagande övergått till statstjänst, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension efter prövning tillgodoräknas jämväl tid, varunder han innehaft fast anställning vid nämnda företag.

3. Efter prövning av Konungen i varje särskilt fall må tjänsteman kunna förklaras berättigad att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill två tredjedelar av den tid, han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än hans arbete i statstjänst.

4. I fråga om tjänstepension för den, som vid avgång från sin tjänst innehar pension för annan statstjänst, må tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för sådan pension, ånyo tillgodoräknas endast i den mån vederbörande därunder fullgjort annan tjänstgöring än den, på vilken den förra tjänstårsberäkningen grundats.

19 §.

1. Skyldighet att avgå från tjänst inträder för innehavare av domar-
ämbete:

- a) vid utgången av den månad, under vilken han fyller sjuttio år;
- b) då han träffats av olycksfall i tjänsten, och olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga för honom att behörigen sköta sin tjänst;
- c) då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte, i andra fall än under b) sägs, eller till följd av nedsatt arbetsförmåga ur stånd att för framtiden behörigen sköta sin tjänst eller då han, efter att hava uppnått pensionsåldern, oavbrutet under sex månader på grund av någon av nämnda anledningar varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen.

2. Skyldighet att avgå från tjänst inträder för annan tjänsteman än i 1 mom. avses:

a) vid uppnående av den för hans tjänst stadgade pensionsåldern, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, den myndigheten likväl obetaget att låta anstå med avskedet, därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, dock icke i något fall längre än till utgången av den månad, under vilken han fyller sjuttio år;

b) då han träffats av olycksfall i tjänsten och olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga för honom att behörigen sköta sin tjänst samt han av vederbörande myndighet prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket;

c) då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga ur stånd för framtiden att behörigen sköta sin tjänst samt han av vederbörande myndighet prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i annan befattning vid verket.

3. Befinnes tjänsteman, som i 2 mom. avses, urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och är ej sådant fall för handen, varom i 2 mom. b) eller c) sägs, må tjänstemannen, därest han

uppnått en levnadsålder, som med högst fem år understiger den för hans tjänst bestämda pensionsåldern, kunna av Konungen, på därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklaras skyldig att avgå från tjänsten.

20 §.

1. Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension tillkommer:

a) innehavare av domarämbete, vilken uppnått pensionsåldern, under förutsättning att han vid avgången kan räkna minst tio tjänstår;

b) tjänsteman, för vilken skyldighet att avgå från tjänsten inträtt enligt bestämmelsen i 19 § 2 mom. a) under förutsättning, att han kan räkna minst tio tjänstår;

c) tjänsteman, som enligt bestämmelserna i 19 § 1 mom. b) eller 2 mom. b) är skyldig att avgå från tjänsten;

d) tjänsteman, som enligt bestämmelserna i 19 § 1 mom. c) eller 2 mom. c) är skyldig att avgå från tjänsten; samt

e) tjänsteman, som med tillämpning av bestämmelsen i 19 § 3 mom. förklarats vara skyldig att avgå från tjänsten.

2. I 19 § 2 mom. avsedd tjänsteman, vilken vid uppnående av pensionsåldern icke kan räkna tio tjänstår och alltså då icke är berättigad till erhållande av pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han på grund av stadgandet i 19 § 2 mom. a) tillåtes kvarstå i tjänsten efter pensionsålderns inträde.

21 §.

Beloppet av tjänstepension i fall, som avses i 20 § 1 mom. a) och b), (ålderspension) bestämmes enligt följande grunder:

a) Innehar tjänstemannen minst det antal tjänstår, som i pensionstjänsteförteckningen finnes för hans tjänst angivet, utgår *hel* pension. Denna utgör samma belopp som det för tjänstemannen vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande tjänstepensionsunderlaget, dock att för tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension skall utgöra medeltalet av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna tre åren före avgången varit gällande för honom; och skall, därest sådan tjänsteman under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i denna lag avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts, varvid, om för sådan tjänst icke gäller något pensionsunderlag, i sådant avseende skall beräknas det belopp, som bestämts såsom pension för tjänsten.

b) Uppgår antalet tjänstår icke till det, som enligt bestämmelserna i a) förutsättes för erhållande av hel tjänstepension, utgår *avkortad* tjänste-

pension till belopp, som utgör så stor del av hel pension, som motsvarar det mindre antalet tjänstår i förhållande till det antal tjänstår, som erfordras för bekommande av hel pension, med iakttagande att, därest vid sammanräkning av vederbörandes tjänstår del av fjärdedels år uppkommer, denna del räknas såsom full fjärdedel av år.

22 §.

Tjänstepension i fall, som avses i 20 § 1 mom. c), (invalidpension) utgår med det belopp, som motsvarar det för tjänstemannen vid tiden för olycksfallet gällande tjänstepensionsunderlaget.

23 §.

1. Beloppet av tjänstepension till tjänsteman, som avses i 20 § 1 mom. d) och e), (sjukpension) bestämmes enligt de i 21 § angivna grunder; dock utgår sådan pension med lägst sjuttiofem procent av hel pension.

2. Vid tillämpningen av bestämmelsen i 1 mom. gäller den inskränkningen, att tjänstepensionen icke må överstiga den pension, som tjänstemannen skulle hava erhållit, därest han med det för honom gällande pensionsunderlaget kvarstått i befattningen till den levnadsålder, vid vilken skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

24 §.

Därest vid beräkning av tjänstepensions belopp enligt grunderna i detta kapitel beloppet finnes icke vara i helt krontal jämnt delbart med tolv, skall pensionsbeloppet avrundas till närmast högre sålunda delbara tal.

4 kap.

Minskning eller indragning av pensionsbelopp.

25 §.

Tjänstepension för tjänst, som avses i denna lag, må endast med de inskränkningar, som här nedan stadgas, åtnjutas samtidigt med lön eller pension för annan sådan tjänst eller annan statstjänst, nämligen:

a) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller lön för annan ordinarie statstjänst, må för den tid, lönen åtnjutes, uppbära allenast den del av tjänstepensionen, som anses såsom avgiftspension; dock må, där lönen understiger tjänstepensionen, utöver avgiftspensionen utgå så stort belopp av statspensionen, att pension och lön tillsammans motsvara summan av tjänstepensionen och en tredjedel av lönen;

b) den, som vid avgång från tjänsten redan åtnjuter eller samtidigt därmed erhåller pension för annan tjänst, som avses i denna lag, må uppbära dels avgiftspension för båda tjänsterna, dels ock den av statspensio-

nera, som är större, eller, om båda statspensionerna äro lika, halva beloppet av vardera;

e) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller samtidigt eller sedermera erhåller *pension* för statstjänst, å vilken denna lag icke äger tillämpning, må för den tid, sådan pension åtnjutes, av tjänstepensionen enligt denna lag uppbära avgiftspensionen samt därutöver i förekommande fall så stort belopp av statspensionen, som må erfordras för att tjänstepensionen enligt denna lag jämte vad av den andra pensionen får vid sådan förening åtnjutas skall motsvara sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre eller, om båda pensionerna äro lika, den ena av dem, ökad med en tredjedel.

Därest med tillämpning av de under a), b) och c) givna bestämmelserna sammanlagda beloppet av lönen och pensionen eller av pensionerna understiger tretusen kronor, skall avdrag å pensionsbeloppet äga rum endast i den mån, som erfordras för att pensionen tillsammans med vad vederbörande åtnjuter i lön eller annan pension icke må överstiga tretusen kronor.

26 §.

Om den, som är berättigad till tjänstepension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt 11 § i denna lag eller däremot svarande stadgande i annan lag eller författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt denna lag tillkommande tjänstepensionen, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

27 §.

1. Om pensionstagare undergår frihetsstraff, som omfattar minst en månad, eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt, må han under tiden åtnjuta allenast avgiftspensionen.

Har pensionstagare blivit dömd till straffpåföljd, vilken utestänger från behörighet och rättigheter, som omförmälas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller i stället för avsättning till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen, må han från och med månaden näst efter den, under vilken utslaget vunnit laga kraft, åtnjuta allenast avgiftspensionen.

2. Har pensionstagare, som avses i 1 mom., anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må den myndighet, som utbetalningen av pensionen åligger, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära statspensionen eller del därav, dock endast för tid, varunder pensionstagaren undergår frihetsstraff eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt.

28 §.

Pensionsbelopp, som icke uttagits inom tre år, sedan det förfallit till betalning, är förverkat och tillfaller den civila pensionsfonden, dock med rätt för statskontoret att, på därom gjord framställning, medgiva beloppets utbetalning.

5 kap.

Lagens tillämplighet m. m.

29 §.

Därest justitieråd eller regeringsråd avgått från sitt ämbete för fullgörande av något av Konungen meddelat uppdrag, varmed rätt till pension icke är förenad, men för vilket ersättning av statsmedel utgår, samt Konungen förordnat, att vad i fråga om justitieråds- eller regeringsråds-ämbete är stadgat angående rätt för innehavaren att erhålla pension av statsmedel mot uppfyllande av de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i avseende å berörda uppdrag så länge den avgångne uppdraget innehar, skola i sådant hänseende tillämpas de i denna lag meddelade bestämmelserna.

30 §.

Har diplomatisk eller konsulär tjänsteman försatts i disponibilitet och åtnjuter han exspektansarvode eller annan eljest med rätt till tjänstepension icke förenad avlöning av statsmedel till belopp i intetdera fallet understigande det för den av honom senast innehavda ordinarie befattningen bestämda pensionsunderlaget, skall han vara underkastad bestämmelserna i denna lag, varvid för honom skall i tillämpliga delar gälla vad för nämnda ordinarie befattning är stadgat, och må vid tillämpning av bestämmelserna i 18 § såsom tjänstår för pension åt sådan tjänsteman beräknas även tid, varunder han åtnjtit sådant expektansarvode eller sådan annan avlöning, som ovan sägs.

31 §.

Från tillämpningen av denna lag må genom beslut av Konungen kunna undantagas tjänstemän, vilka vid statens övertagande av enskilt företag övergått till tjänst, som avses i lagen; och skall i sammanhang med sådant beslut meddelas föreskrifter i fråga om pensionsavgift för tjänst, som av sådan tjänsteman innehaves.

32 §.

De närmare föreskrifter, som utöver vad denna lag innehåller kunna finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Övergångsbestämmelser.

1. Därest vid tillämpning av de i 21 § angivna grunder hänsyn skall tagas jämväl till pensionsunderlag eller pension för tjänst, som av vederbörande innehafts, innan denna lag blev tillämplig å honom, skall därvid så anses, som hade för nämnda tjänst gällt det pensionsunderlag eller den pension, som vid vederbörandes pensionering gäller för samma eller närmast motsvarande tjänst.

2. Därest tjänsteman skulle vid avgång från tjänsten hava enligt de pensionsbestämmelser, som för honom gällde, innan denna lag blev å honom tillämplig, kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp för samma tjänst än med tillämpning av stadgandena i denna lag, skall pensionen utgå med nämnda högre belopp.

3. Därest innehavare av i pensionstjänsteförteckningen upptagen befattning utan ändring beträffande innehavande lönegrad förflyttas till befattning, å vilken icke denna lag och ej heller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning, skall tjänstemannen, så länge han kvarstår i den befattningen, vara underkastad föreskrifterna i denna lag.

Pensionstjänsteförteckning,

angivande de befattningar, å vilka civila tjänstepensionslagen äger tillämpning, ävensom, för varje befattning, tjänstepensionsunderlag, pensionsavgift, pensionsålder och för hel pension erforderligt antal tjänstår.

Verk och befattningar	Tjänstepensionsunderlag kr.	Pensionsavgift kr.	Pensionsålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Andra huvudtiteln.				
Justitiedepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbitråde, kvinnligt	—	—	63	33
Justitiekanslersexpeditionen.				
Justitiekansler	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Registrator	4 200	213	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Högsta domstolen.				
Justitieråd	9 996	600	67	25
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Regeringsrätten.				
Regeringsråd	9 996	600	67	25
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Nedre justitierevisionen.				
Revisionssekreterare	6 996	420	67	35
Protokollssekreterare	4 476	234	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Kanslist	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Svea hovrätt.				
President	8 496	510	67	35
Hovrättsråd	6 996	420	67	35
Krigshovrättsråd	6 996	420	67	35
Sekreterare	6 036	354	67	35
Advokatfiskal	5 076	279	67	35
Överkrigsfiskal	5 076	279	67	35
Aktuarie	4 476	234	67	35
Arkivarie	4 476	234	67	35
Notarie	4 476	234	67	35
Fiskal	4 476	234	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Göta hovrätt.				
President	8 496	510	67	35
Hovrättsråd	6 996	420	67	35
Sekreterare	6 036	354	67	35
Advokatfiskal	5 076	279	67	35
Aktuarie	4 476	234	67	35
Arkivarie	4 476	234	67	35
Notarie	4 476	234	67	35
Fiskal	4 476	234	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Hovrätten över Skåne och Blekinge.				
President	8 496	510	67	35
Hovrättsråd	6 996	420	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Advokatfiskal	5 076	279	67	35
Notarie	4 476	234	67	35
Fiskal	4 476	234	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten.				
<i>Fångvårdsstyrelsen.</i>				
Överdirektör	7 896	474	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Byrådirektör	6 360	378	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Aktuarie	4 200	213	67	35
Revisor	4 200	213	67	35
Assistent av 3:e klass	3 240	141	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
<i>Fångvårdsstaten.</i>				
Direktör av 1:a klass	6 036	354	67	35
» » 2:a »	5 724	330	67	35
Förste pastor och överlärare	5 724	330	67	35
Direktör av 3:e klass	5 076	279	67	35
Pastor och förste lärare	5 076	279	67	35
Kamrerare	4 476	234	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
<i>Fångvårdsstaten (forts.).</i>				
Assistent av 1:a klass.....	3 924	192	67	35
» » 2:a » , för jordbruket	3 684	174	67	25
Annan assistent av 2:a klass.....	3 684	174	67	35
Assistent av 3:e klass.....	3 240	141	67	35
Kronohäktetsföreståndare av 1:a klass	3 240	141	67	35
» » 2:a »	3 036	129	67	35
Uppsyningsman	2 160	75	65	35
Yrkesmästare av 1:a klass.....	2 160	75	65	35
Överkonstapel	1 920	63	65	35
Yrkesmästare av 2:a klass	1 920	63	65	35
Vaktkonstapel	1 716	51	65	35
Assistent, kvinnlig	—	—	67	35
Första vaktfrau	—	—	65	35
Vaktfrau	—	—	65	35
Statens uppfostringsanstalt å Bona.				
Direktör.....	6 036	354	67	35
Pastor och förste lärare.....	5 076	279	67	35
Lantbruksinspektör, tillika avdelningsföreståndare	3 684	174	67	25
Lärare, tillika avdelningsföreståndare.....	3 444	156	67	35
Verkmästare, tillika avdelningsföreståndare	3 444	156	67	35
Räkenskapsförare och redogörare	3 444	156	67	35
Uppsyningsman	2 160	75	65	35
Maskinist	1 920	63	65	35
Förste förman	1 920	63	65	35
Förman	1 716	51	65	35
Husmoder	—	—	65	35
Tredje huvudtiteln.				
Utrikesdepartementet.¹				
<i>A. Diplomatisk eller konsulär personal.</i>				
Kabinetssekreterare	8 496	510	67	35
Avdelningschef... ..	7 896	474	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Förste legationssekreterare eller vice konsul	5 724	330	67	35

¹ För tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, är pensionsåldern 60 år och det för hel pension erforderliga antalet tjänstår 30.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
<i>A. Diplomatisk eller konsulär personal (forts.)</i>				
Byråsekreterare	4 200	213	67	35
Kanslist, manlig	3 240	141	67	35
Kanslist, kvinnlig	—	—	67	35
<i>B. Övrig personal.</i>				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste arkivarie	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Andre arkivarie	4 200	213	67	35
Förste expeditiönsvakt	1 824	57	67	35
Expeditiönsvakt	1 644	48	67	35
Portvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Beskickningar och konsulat.¹				
Sändebud i högre lönegraden	8 496	510	67	35
» » lägre »	7 896	474	67	35
Generalkonsul	7 896	474	67	35
Legationsråd	6 996	420	67	35
Konsul	6 996	420	67	35
Förste legationssekreterare	5 724	330	67	35
Vicekonsul	5 724	330	67	35
Andre legationssekreterare	4 200	213	67	35
Andre vicekonsul	4 200	213	67	35
Kanslist, manlig	3 240	141	67	35
Kanslist, kvinnlig	—	—	67	35
Fjärde huvudtiteln.				
Försvarsdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditiönsvakt	1 824	57	67	35
Expeditiönsvakt	1 644	48	67	35

¹ För tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, är pensionsåldern 60 år och det för hel pension erforderliga antalet tjänstår 30.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Försvarsdepartementet (forts.).				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Arméförvaltningen.				
Generalkrigskommissarie	8 496	510	67	35
Krigsråd	6 996	420	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare och kamrerare, sekreterare, krigskassör, revisionskommissarie, kamrerare, ombudsman)	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (bokhållare, notarie, registrator, revisor)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Generalstaben.				
Professor	6 996	420	67	35
Krigsarkivarie	5 076	279	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Artilleristaben.				
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Krigshögskolan.				
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Artilleri- och ingenjörhögskolan.				
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Fortifikationen.				
Expeditionsvakt vid fortifikationsstabens huvudstation	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Intendenturkåren.				
Expeditionsvakt vid intendenturstaben.....	1 644	48	67	35
Marinförvaltningen.				
Marinöverkommissarie	7 296	438	67	35
Amiralitetsråd	6 996	420	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, förste revisor, kamrerare).....	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (aktuarie och regi- strator, notarie, revisor och bokhållare, revisor, marinkassör).....	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Marinstaben.				
Registrator och aktuarie.....	4 200	213	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Sjökrigshögskolan.				
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Sjökrigsskolan.				
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Flottans stationer.				
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Sjökarteverket.				
Förste aktuarie.....	5 076	279	65	35
Aktuarie.....	4 476	234	65	35
Kartograf	4 200	213	65	35
Manlig ritare eller gravör	3 036	129	65	35
Redogörare	3 036	129	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kvinnligt ritbiträde.....	—	—	63	33
Kvinnligt biträde	—	—	63	33

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Femte huvudtiteln.				
Socialdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare.....	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare.....	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt.....	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Riksförsäkringsanstalten.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden	5 076	279	67	35
» » 13:e »	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt.....	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Försäkringsrådet.				
President	8 496	510	67	35
Försäkringsråd	6 996	420	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare)	5 076	279	67	35
» » 13:e » (notarie).....	4 200	213	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Socialstyrelsen.				
Generaldirektör ¹	9 000	540	—	12
Byråchef	6 996	420	67	35

¹ Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Socialstyrelsen (forts.).				
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, sekreterare och inspektörsassistent, förste aktuarie, förste byråingenjör).....	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (byråingenjör, aktuarie, bibliotekarie och arkivarie).....	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Yrkesinspektionen.				
Yrkesinspektör, manlig	6 360	378	65	25
Assistent, manlig	4 200	213	65	25
Underinspektör	3 240	141	65	25
Yrkesinspektris	—	—	65	25
Assistent, kvinnlig	—	—	65	25
Statens tvångsarbetsanstalter.				
Direktör i högre lönegraden	6 036	354	67	35
Direktör » lägre »	5 076	279	67	35
Pastor och förste lärare	5 076	279	67	35
Kamrerare	4 476	234	67	35
Assistent i 12:e lönegraden	3 924	192	67	35
» i 11:e »	3 684	174	67	35
» i 9:e » , för jordbruket	3 240	141	67	25
Trädgårdsmästare	2 436	90	67	35
Uppsyningsman	2 160	75	65	35
Förste förman	1 920	63	65	35
Förman	1 716	51	65	35
Assistent, kvinnlig	—	—	67	35
Första vaktfrau	—	—	65	35
Vaktfrau	—	—	65	35
Pensionsstyrelsen.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Pensionsstyrelsen (forts.).				
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, förste aktuarie).....	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (notarie, aktuarie)...	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Medicinalstyrelsen.				
Generaldirektör ¹	9 000	540	—	12
Medicinalråd	6 996	420	67	25
Kameralbyråchef	6 996	420	67	35
Statsinspektör över köttkontrollen i riket	6 684	399	67	35
Ombudsman	5 076	279	67	35
Byråveterinär	5 076	279	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (notarie, bokhållare, tillika kassör, bokhållare, tillika notarie)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Statens hospital och asyler.				
<i>I. Läkarpersonal.</i>				
Överläkare av 1:a klass	6 996	420	65	33
» » 2:a »	6 684	399	65	33
Läkare vid Visby hospital	5 724	330	65	33
Hospitalsläkare av 1:a klass	6 360	378	65	33
» » 2:a »	5 724	330	65	33

¹ Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För he- pension erforderligt antal tjänstår
<i>II. Kontorspersonal.</i>				
Syssloman av 1:a klass	5 076	279	67	35
» » 2:a »	4 476	234	67	35
» » 3:e »	4 200	213	67	35
Bokhållare	3 036	129	67	35
Kameralbiträde, manligt	1 920	63	67	35
—				
Kassörska	—	—	67	35
Kameralbiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
<i>III. Sjukvårdspersonal.</i>				
Uppsyningsman av 1:a klass	2 844	114	60	30
» » 2:a »	2 160	75	60	30
Överskötare	1 920	63	60	30
Skötare	1 716	51	60	30
—				
Förestånderska av 1:a klass	—	—	55	25
» » 2:a »	—	—	55	25
Översköterska	—	—	55	25
Sköterska	—	—	55	25
<i>IV. Ekonomipersonal.</i>				
Maskinmästare av 1:a klass	2 844	114	65	35
» » 2:a »	2 436	90	65	35
Maskinist av 1:a klass	2 160	75	65	35
» » 2:a »	1 920	63	65	35
Hantverksföreståndare av 1:a klass	2 160	75	65	35
» » 2:a »	1 920	63	65	35
Trädgårdsmästare	2 160	75	65	35
Befallningsman	2 160	75	65	35
Magasinsföreståndare	1 824	57	65	35
Hantverkare	1 716	51	65	35
Chaufför	1 716	51	65	35
Post- och stadsbud	1 716	51	65	35
Eldare av 1:a klass	1 716	51	65	35
» » 2:a »	1 644	48	65	35
Föreståndare i stall, ladugård och svinstall	1 644	48	65	35
—				
Köktörestånderska av 1:a klass	—	—	65	35
» » 2:a »	—	—	65	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
<i>IV. Ekonomipersonal (forts.).</i>				
Tvättförestånderska av 1:a klass	—	—	65	35
» » 2:a »	—	—	65	35
Bageriförestånderska	—	—	65	35
Arbetsförestånderska	—	—	65	35
Sjätte huvudtiteln.				
Kommunikationsdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditiionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.				
Överdirektör	7 896	474	67	35
Byråchef och ledamot	6 996	420	67	35
Byrådirektör och ledamot	6 360	378	67	35
Förste byråingenjör	5 724	330	67	35
Byråingenjör	4 200	213	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Registrator, tillika aktuarie	4 200	213	67	35
Revisor och bokhållare	4 200	213	67	35
Förste expeditiionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Byggnadsstyrelsen.				
Generaldirektör ¹	9 000	540	—	12
Byggnadsråd	6 996	420	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Intendent	5 724	330	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35

¹ Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Byggnadsstyrelsen (forts.).				
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Sjunde huvudtiteln.				
Finansdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Kammarkollegium.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Kammarråd	6 996	420	67	35
Förste advokatfiskal	6 360	378	67	35
Andre advokatfiskal	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, arkivarie)	5 076	279	67	35
Arkivarie för lantmäteriutredningar	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (notarie, fiskal, re- gistrator)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Statskontoret.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Statskommissarie	6 996	420	67	35
Byrådirektör och ombudsman	6 360	378	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Statskontoret (forts.).				
Tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, räntmästare, kamrerare och kassakontrollant, kamrerare)	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (revisor och bokhållare, notarie, registrator)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Mynt- och justeringsverket.				
Myntdirektör	7 296	438	67	35
Förste ingenjör i högre lönegraden	5 724	330	67	35
» » » lägre »	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Ingenjör	4 200	213	67	35
Kassör	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Kammarrätten.				
President	8 496	510	67	35
Kammarrättsråd	6 996	420	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Advokatfiskal	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (notarie, aktuarie och registrator, aktuarie)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Överflyttningsstat.				
Byråchef	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Andre »	4 200	213	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Statistiska centralbyrån.				
Överdirektör.....	7 896	474	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35
Aktuarie.....	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Riksräkenskapsverket.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Förste revisor	5 076	279	67	35
Revisor	4 476	234	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Generaltullstyrelsen och tullstaten.				
Generaltullstyrelsen.				
Generaltulldirektör ¹	9 000	540	—	12
Byråchef	6 996	420	67	35
Kustbevakningsinspektör ¹	6 000	360	—	12
Chef för statistiska avdelningen	5 724	330	67	35
Byråinspektör	5 076	279	67	35
Förste revisor	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Aktuarie	4 200	213	67	35
Notarie	4 200	213	67	35

¹ Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Generaltullstyrelsen (forts.).				
Registrator	4 200	213	67	35
Revisor	4 200	213	67	35
Materialförvaltare	3 036	129	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Tullstaten.				
Tulldirektör	6 684	399	67	35
Tullöverinspektör	6 036	354	67	35
Tullbevakningschef	5 724	330	67	35
Tulldirektörsassistent	5 724	330	67	35
Tullförvaltare av klass 1 A	5 724	330	67	35
Tullkommissarie	5 724	330	67	35
Tullförvaltare av klass 1 B	5 076	279	67	35
Tullöverkontrollör	5 076	279	67	35
Förste tullkontrollör	4 476	234	67	35
Gränsbevakningschef	4 476	234	67	35
Tullförvaltare av klass 2	4 476	234	67	35
» » » 3	4 200	213	67	35
Tullkontrollör	4 200	213	67	35
Tullförvaltare av klass 4	3 684	174	67	35
Tullkassör	3 684	174	67	35
Gränstullmästare	3 240	141	62	30
Kammarsskrivare	3 240	141	67	35
Tullmästare	3 036	129	65	35
Gränsöveruppsyningsman	2 436	90	62	30
Kustöveruppsyningsman	2 436	90	62	30
Tullkontorist	2 436	90	67	35
Tullöveruppsyningsman	2 436	90	65	35
Gränsuppsyningsman	1 920	63	62	30
Kustuppsyningsman	1 920	63	62	30
Tulluppsyningsman	1 920	63	65	35
Förste kustvakt	1 824	57	62	30

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Tullstaten (forts.).				
Kustvakt	1 716	51	62	30
Tillsyningsman	1 716	51	65	35
Kustbevakningsbiträde	1 644	48	62	30
Tullvakt	1 644	48	65	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Kontrollstyrelsen.				
Överdirektör	7 896	474	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Förste byråingenjör	5 076	279	67	35
Laborator	5 076	279	67	35
Förste byråinspektör	5 076	279	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35
Byråinspektör	4 476	234	67	35
Notarie (aktuarie)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Laboratoriebiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Åttonde huvudtiteln.				
Ecklesiastikdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Riksarkivet.				
Riksarkivarie	7 896	474	67	35
Arkivråd	6 996	420	67	35
Förste arkivarie	5 076	279	67	35
Andre arkivarie	4 200	213	67	35
Registrator	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Eldare	1 644	48	67	35
—				
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kungl. biblioteket.				
Riksbibliotekarie	7 296	438	67	35
Förste bibliotekarie	5 076	279	67	35
Andre bibliotekarie	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Nationalmuseum.				
Överintendent	7 296	438	67	35
Intendent	5 724	330	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakade- mien.				
Riksantikvarie	7 296	438	67	35
Antikvarie	5 724	330	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
—				
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Universitetskanslersexpeditionen.				
Kanslerssekreterare	6 996	420	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Skolöverstyrelsen.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Ledamot å yrkesskolavdelningen	6 996	420	67	25
Annan ledamot	6 996	420	67	35
Förste bibliotekskonsulent	5 076	279	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Andre bibliotekskonsulent	4 200	213	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Registrator och aktuarie	4 200	213	67	35
Förste expeditiionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
<i>Skolöverstyrelsens statistiska afdelning.</i>				
Chef	6 996	420	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35
Aktuarie	4 200	213	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Nionde huvudtiteln.				
Jordbruksdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditiionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Jordbruksdepartementet (forts.).				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Lantbruksstyrelsen.				
Generaldirektör	8 496	510	67	10 ¹
Byråchef för lantbruksärenden	6 996	420	67	25
Annan byråchef	6 996	420	67	35
Byrådirektör å fiskeribyrån	6 360	378	67	35
» » lantbruksbyrån	5 724	330	67	35
Förste byråingenjör	5 724	330	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kassör och bokhållare	4 200	213	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Stuteriöverstyrelsen.				
Byrådirektör och ledamot	5 724	330	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Flyinge hingstdepå och stuteri.				
Depåchef ²	5 500	330	67	12
Beridare	3 444	156	62	30
Veterinär	3 444	156	67	35
Bokhållare	3 240	141	67	35
Strömsholms hingstdepå.				
Depåchef ²	5 500	330	67	12
Beridare	3 240	141	62	30
Bokhållare	3 036	129	67	35

¹ Såsom chef för lantbruksstyrelsen.

² Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Statens lokala fiskeriadministration.				
Fiskeriintendent	5 076	279	67	35
Fiskeriasistent	4 200	213	67	35
Lantmäteristyrelsen.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35
Byrådirektör	5 724	330	67	35
Lantmäterifiskal	5 076	279	67	35
Arkivarie	5 076	279	67	35
Byråingenjör	4 200	213	67	35
Registrator	4 200	213	67	35
Arkivbiträde	2 160	75	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kanslibiträde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Rikets allmänna kartverk.				
<i>1. Den geodetiska avdelningen.</i>				
Observator	5 076	279	65	35
Statsgeodet	4 200	213	65	35
<i>2. Den topografiska avdelningen.</i>				
Manlig ritare eller gravör	3 036	129	65	35
<i>3. Avdelningen för ekonomiska arbeten och stom- kartarbeten.</i>				
Arbetschef	6 360	378	67	35
Statskartograf	4 200	213	65	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kvinnlig ritare	—	—	63	33
Kvinnligt ritbiträde	—	—	63	33
Sveriges geologiska undersökning.				
Överdirektör	7 296	438	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (statsgeolog)	5 076	279	65	35
Annan tjänsteman i 15:e lönegraden (sekreterare, museiföreståndare, kemist)	5 076	279	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.				
Överdirektör	7 296	438	67	35
Byrådirektör	6 360	378	67	35
Tjänsteman i 15:e lönegraden (förstestatsmeteorolog, förste statshydrograf)	5 076	279	67	35
Tjänsteman i 13:e lönegraden (statsmeteorolog, stats- hydrograf)	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Tionde huvudtiteln.				
Handelsdepartementet.				
Kansliråd	6 996	420	67	35
Förste kanslisekreterare	5 724	330	67	35
Registrator	4 476	234	67	35
Andre kanslisekreterare	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Kommerskollegium.				
Generaldirektör ¹	9 000	540	—	12
Byråchef	6 996	420	67	35
Byrådirektör och överinspektör	6 684	399	67	35
Navigationsskolinspektör	6 684	399	67	35
Skeppsmättningsöverkontrollör och överinspektör ..	6 684	399	67	35
Byrådirektör	6 360	378	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Förste byråingenjör	5 076	279	67	35
Teknisk konsulent	5 076	279	67	35
Sjötekniskt biträde	5 076	279	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35

¹ Se 12 § av tjänstepensionslagen.

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Kommerskollegium (forts.).				
Redaktör	5 076	279	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Aktuarie.....	4 200	213	67	35
Registrator	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Sprängämnesinspektionen.				
Sprängämnesinspektör	6 360	378	65	25
Inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsövertöring.				
Inspektör	6 036	354	65	25
Lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten.				
Lotsstyrelsen.				
Generallotsdirektör	8 496	510	67	35
Byråchef.....	6 996	420	67	35
Överfyringenjör.....	6 996	420	67	35
Kanslibyrån.				
Sekreterare	5 076	279	67	35
Kamrerare	5 076	279	67	35
Registrator.....	4 200	213	67	35
Revisor och bokhållare.....	4 200	213	67	35
Kassör » »	4 200	213	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt.....	—	—	67	35
Kontorsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
Fyringenjörkontoret.				
Fyringenjör	5 076	279	62	30
Verkmästare	4 200	213	62	30
Materialförvaltare	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Lots- och fyrstaten.				
<i>Distriktsbefäl och personal å distriktsexpedition.</i>				
Lotskapten i högre lönegraden	6 036	354	65	35
» » lägre »	5 724	330	65	35
Lotslöjtnant	3 924	192	65	35
Expeditionsbiträde, manligt	1 920	63	67	35
Expeditionsbiträde, kvinnligt	—	—	63	33
<i>Lotspersonal.</i>				
Överlots	2 640	102	65	35
Lotsförman å 1:a klass lotsplats	2 436	90	60	30
» » 2:a » »	2 160	75	60	30
Lots å 1:a klass lotsplats	2 040	69	60	30
» » 2:a » »	1 920	63	60	30
Lotsförman å 3:e klass lotsplats	1 920	63	60	30
Lots å 3:e klass lotsplats	1 824	57	60	30
<i>Personal å fyrskepp och fyr samt å gasstation.</i>				
Fyrmästare å 1:a klass fyrskepp	2 436	90	62	30
Distriktsfyrmästare	2 436	90	62	30
Fyrmästare å 1:a klass fyr	2 436	90	65	35
» » gasstation	2 436	90	65	35
» » 2:a klass fyrskepp	2 160	75	62	30
» » 2:a » fyr	2 160	75	65	35
» » 3:e » fyrskepp	1 920	63	62	30
» » 3:e » fyr	1 920	63	65	35
Fyrvaktare » 1:a » fyrskepp	1 824	57	62	30
» » 1:a » fyr	1 824	57	65	35
» » gasstation	1 824	57	65	35
» » 2:a och 3:e klass fyrskepp	1 716	51	62	30
» » 2:a » 3:e » fyr	1 716	51	65	35
Fyrbiträde å fyrskepp	1 644	48	62	30
» » fyr och gasstation	1 644	48	65	35
<i>Personal å lotsverkets ångfartyg.</i>				
Befälhavare	3 924	192	62	30
Maskinist	2 160	75	62	30
Patent- och registreringsverket.				
Generaldirektör	8 496	510	67	35
Byråchef	6 996	420	67	35

Verk och befattningar	Tjänste- pensions- underlag kr.	Pensions- avgift kr.	Pensions- ålder Levnadsår	För hel pension erforderligt antal tjänstår
Patent- och registreringsverket (forts.).				
Byrådirektör	6 360	378	67	35
Förste byråingenjör	5 076	279	67	35
Bibliotekarie	5 076	279	67	35
Sekreterare	5 076	279	67	35
Byråingenjör	4 200	213	67	35
Kassör och räkenskapsförare	4 200	213	67	35
Registrator	4 200	213	67	35
Notarie	4 200	213	67	35
Förste expeditionsvakt	1 824	57	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Kontorsbitråde, kvinnligt	—	—	63	33
Skrivbitråde, kvinnligt	—	—	63	33
Försäkringsinspektionen.				
Överdirektör	7 896	474	67	35
Ledamot och byrådirektör	6 360	378	67	35
Förste aktuarie	5 076	279	67	35
Förste revisor	5 076	279	67	35
Revisor	4 200	213	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35
Statens provningsanstalt.				
Överdirektör	7 896	474	65	25
Avdelningschef	6 684	399	65	25
Förste avdelningsingenjör	5 076	279	65	25
Avdelningsingenjör	4 200	213	67	35
Kassör och räkenskapsförare	3 924	192	67	35
Förste verkmästare	3 036	129	67	35
Verkmästare	2 436	90	67	35
Instrumentmakare	2 160	75	67	35
Expeditionsvakt	1 644	48	67	35
—				
Kontorsskrivare, kvinnlig	—	—	67	35
Laboratoriebitråde av 1:a klass, kvinnligt	—	—	67	35
» » 2:a » , kvinnligt	—	—	67	35
Kanslibitråde, kvinnligt	—	—	67	35

Förslag

till

kungörelse med föreskrifter rörande tillämpning av civila tjänstepensionslagen.

Pensionsavgifternas uppbörd och redovisning.

1 §.

Statskontoret åligger att för de befattningar, å vilka den civila tjänstepensionslagen äger tillämpning, årligen före juli månads utgång från vederbörande riksstatstitel till den civila pensionsfonden omföra sammanlagda beloppet av de pensionsavgifter, som enligt nämnda lag skola för budgetåret utgå.

2 §.

I de fall, varom i 29 och 30 §§ civila tjänstepensionslagen sägs, verkställas uppbörd av pensionsavgift medelst avdrag å varje till utbetalning förfallett arvodes- eller avlöningsbelopp av så stor del av samma avgift, som belöper å den tid, för vilken arvode eller avlöning utbetalas.

Sålunda avdraget belopp skall tillgodoföras den civila pensionsfonden.

3 §.

Pensionsavgift, som av tjänsteman enligt 3 § 3 mom. civila tjänstepensionslagen inbetalas till vederbörande verk, skall tillgodoföras det anslag eller de medel, från vilka avlöning till sådan tjänsteman utgår.

Vid utebliven inbetalning av pensionsavgift i dylikt fall må, där så erfordras, avgiften utan föregående dom eller utslag utmätas; och skall det åligga den, som ombesörjer utbetalning av tjänstemannen tillkommande löne-medel, att vidtaga de för avgiftens utbekommande nödiga åtgärder.

4 §.

De närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga rörande pensionsavgifternas uppbörd och redovisning, meddelas av statskontoret.

Civila pensionsfonden.

5 §.

Den civila pensionsfonden förvaltas av statskontoret; och åligger det statskontoret i sådant avseende:

att göra fondens medel räntebärande i enlighet med de bestämmelser, som äro eller framdeles må varda stadgade för statskontorets fondförvaltning i allmänhet;

att, sedan summan av de pensioner, som under nästföregående budgetår utbetalts enligt civila tjänstepensionslagen blivit känd, från pensionsfonden bereda gottgörelse åt de olika slag av medel, från vilka pensionerna utgått, med belopp, som svara mot fondens efter fastställd fördelningsgrund uträknade andel i pensionsutgifterna;

att från pensionsfonden utanordna dels vad enligt 10 § civila tjänstepensionslagen skall överföras till annan pensionsfond, dels vad enligt 11 § samma lag skall inbetalas till pensionsstyrelsen, dels ock vad jämlikt 28 § samma lag medgives till utbetalning; samt

att pröva ansökning om återbekommande av erlagd pensionsavgift.

6 §.

Inom juli månads utgång varje år skola generaltullstyrelsen, lotsstyrelsen samt patent- och registreringsverket, var för sin personal, till statskontoret avlämna uppgift å de pensioner, vilka med anledning av civila tjänstepensionslagen utbetalts under nästföregående räkenskapsår.

7 §.

Till grund för beräkningen av det i 10 och 11 §§ civila tjänstepensionslagen omförmälda kapitalvärde skall läggas en räntefot av fyra procent och senaste allmänna svenska dödlighetstabeller för män och kvinnor.

Uträkningen verkställles genom statskontorets försorg.

Tjänstematrikel.

8 §.

Hos varje ämbetsverk eller annan myndighet med tjänstinnehavare, som avses i civila tjänstepensionslagen, skall föras matrikel, i vilken för envar hos verket eller myndigheten anställd person införas uppgifter om ålder, tiden för första inträdet i statens tjänst, de tider, under vilka han efter förordnande skött tjänst inom verket, dagen, då utnämning eller befordran till ordinarie tjänst ägt rum, samt de tider, under vilka han icke tjänstgjort, jämte anledningarna därtill.

Den, som tillträder anställning hos ämbetsverk eller myndighet, varom nyss är sagt, skall, ifall han förut varit anställd i statens tjänst, om denna

sin tjänstgöring och tiden därför förete bevis för att i matrikeln antecknas; börande vid ordinarie tjänstemans övergång till tjänst inom annat ämbetsverk eller lydande under annan myndighet, det ämbetsverk eller den myndighet, varifrån flyttning skett, låta tillställa det andra ämbetsverket eller den andra myndigheten ett utdrag ur sin matrikel i vad den rör sålunda förflyttad tjänsteman.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Förslag

till

**kungörelse med föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner,
som jämlikt civila tjänstepensionslagen beviljas,
skola utgå m. m.**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna,
dels att de pensioner, som med tillämpning av civila tjänstepensionslagen beviljas, skola utgå till förutvarande tjänsteman
vid tullverket av det i tullverkets utgiftsstaten upptagna förslagsanslaget till pensioner åt avskedade tjänstemän,
vid lotsverket av det för sådant ändamål i pensionsstaten för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten upptagna förslagsanslag,
vid patent- och registreringsverket av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet,
vid försäkringsinspektionen av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet, samt
vid annat verk av särskilt anvisat anslag till pensionering av civila tjänstinnehavare;

dels ock att det anslag eller de medel, från vilka pensionerna sålunda utbetalts, skall beredas gottgörelse från den civila pensionsfonden med belopp, svarande mot pensionsfondens efter fastställd fördelningsgrund uträknade andel i pensionsutgifterna.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Förslag

till

**lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen
den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares
rätt till pension.**

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsrådsämbete, civil tjänst med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänst, å vilken civila tjänstepensionslagen äger tillämpning, tjänst vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, lärarbefattning vid folkskoleseminariernas övningsskolor, ej heller i fråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i avseende å dem vad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgat.

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextiosju levnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextio levnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid blindundervisningsanstalterna samt för första lärarinna, ämneslärarinna, slöjdlärarinna, husmoder och översköterska vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

b) för provinsialläkare: vid sextiotvå levnads- och tjugu tjänstår;

c) för gymnastiklärare och musiklärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna samt de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare: vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår;

d) för förste provinsialläkare: vid sextiofem levnads- och tjugutre tjänstår;

e) för bergmästare, gruvingenjör, för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, läroanstalterna för barnmorskor, veterinärhögskolan, Chalmers tekniska institut, fria konsternas akademi, musikaliska akademiens konservatorium, skogshögskolan, lantbruksinstitutet vid Ultuna samt lantbruks- och mejeriinstitutet vid

Alnarp, för folkskolinspektör, för föreståndare och överassistenten vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, för avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt ävensom för statskonsulenter i olika grenar av lantbrukshållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

f) för rektorer och lektorer vid tekniska fackskolor och tekniska gymnasier samt för manlig rektor vid vårdanstalten i Lund för blindas komplicerat lyte: vid sextiofem levnads- och trettio tjänstår;

g) för rektorer och ämneslärare vid allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna samt annan övningslärare vid sådan läroanstalt än de under c) särskilt angivna, rektorer vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, förskolan för blindas i Växjö samt hantverksskolan i Kristinehamn för blindas ävensom för lärare vid skeppsgosseskola: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

h) för landsfogde och landsfiskal, skogsförvaltare vid universitet i Uppsala och assistent hos honom samt skogsvaktare vid nämnda universitet, andra ämnes- och övningslärare vid statens läroverk än de under c), e), f) och g) särskilt angivna ävensom lantbruksingenjörer och distriktslantmätare, förvaltande och bevakande personal vid skogsstaten samt föreståndare och skogsrättare vid statens skogsskolor, distriktschefer och distriktsingenjörer i väg- och vattenbyggnadsdistrikten: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

i) för lantbruksakademiens sekreterare, tillika ledamot och sekreterare i styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och ordförande i anstaltens nämnd: vid sextiosju levnads- och tjugufem tjänstår.

6 §.

Skyldighet — — — tjänstgöring.

Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, och har sådan tjänstinnehavare tillika antingen, där enligt 5 § rätt till hel pension inträder vid sextiosju levnadsår, uppnått en levnadsålder av minst sextiofem år eller, där enligt samma paragraf rätt till hel pension inträder vid sextiotvå år eller fråga är om förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare, uppnått en levnadsålder av minst sextio år eller, där fråga är om skogsförvaltare vid universitetet i Uppsala, assistent hos honom eller skogsvaktare vid nämnda universitet, tjänstinnehavare inom den förvaltande eller bevakande personalen vid skogsstaten, föreståndare eller skogsrättare vid statens skogsskolor uppnått en levnadsålder av minst trettiofem år, äge Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehavare skyldig att från tjänsten avgå.

7 §.

Vid avgång — — — inträde.

Om den, som är berättigad till pension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt 11 § civila tjänstepensionslagen eller däremot svarande stadgande i annan lag eller författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt denna lag tillkommande pension, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

13 §.

Pension enligt denna lag sökes i fråga om tjänst vid domänstyrelsen eller tjänst, som lyder under denna, hos domänstyrelsen.

I övrigt — — — till fullo guldits.

16 §.

Pension för tjänst, som avses i denna lag, må endast med de inskränkingar, som här nedan stadgas, åtnjutas samtidigt med lön eller pension för annan sådan tjänst eller annan statstjänst, nämligen:

1:o) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller *lön* för annan ordinarie statstjänst, må för den tid, lönen åtnjutes, uppbära allenast en tredjedel av det pensionsbelopp, som enligt denna lags bestämmelser eljest skolat utgå; dock må, där lönen understiger pensionen, utöver nämnda tredjedel av pensionen utgå så stort belopp, att detta tillsammans med lönen motsvarar summan av pensionen och en tredjedel av lönen;

2:o) den, som vid avgång från tjänsten redan åtnjuter eller samtidigt därmed erhåller *pension* för annan tjänst, som avses i denna lag, må uppbära pension med ett sammanlagt belopp, motsvarande den större av pensionerna, ökad med en tredjedel av den mindre, eller, om bägge pensionerna äro lika, motsvarande den ena av dem, ökad med en tredjedel;

3:o) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller samtidigt eller sedermera erhåller *pension* för statstjänst, å vilken denna lag icke äger tillämpning, må för den tid, sådan pension åtnjutes, av pensionen enligt denna lag uppbära en tredjedel samt därutöver i förekommande fall så stor del, som må erfordras för att pensionen enligt denna lag jämte vad av den andra pensionen får vid sådan förening åtnjutas skall motsvara sammanlagda beloppet av den större pensionen och en tredjedel av den mindre eller, om båda pensionerna äro lika, den ena av dem, ökad med en tredjedel.

Därest med tillämpning av de under 1:o)—3:o) givna bestämmelserna sammanlagda beloppet av lönen och pensionen eller av pensionerna under-

stiger tretusen kronor, skall avdrag å pensionsbeloppet äga rum endast i den mån, som erfordras för att pensionen tillsammans med vad vederbörande åtnjuter i lön eller annan pension icke må överstiga tretusen kronor.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av 3, 4 och 5 §§ i kungörelsen den 11 oktober 1907 (nr 85, sid. 9) med föreskrifter om verkställighet av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension.¹

3 §.

1. Influtna pensionsavgifter redovisas månads- eller kvartalsvis:
 - a) för tjänst innehavare vid domänverket till domänstyrelsen;
 - b) för övriga tjänst innehavare till statskontoret.
2. Redogörelse — — — blivit vidtagna.
3. De närmare — — — statskontoret.

4 §.

Den pensionsfond, varom förmäles i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, skall under benämningen civila pensionsfonden förvaltas av statskontoret i enlighet med de föreskrifter, som härom äro meddelade.

5 §.

Inom januari månads utgång varje år skall domänstyrelsen för sin personal till statskontoret avlämna uppgift å sammanlagda beloppet av de pensioner, vilka med anledning av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension utbetalts under nästföregående året.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 3 och 5 §§ 1914: 448.

Förslag

till

kungörelse angående skyldighet för innehavare av vissa befattningar att vara underkastade förändrade bestämmelser i fråga om rätt till pension.

Där efter ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 (nr 249), innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag, kvinna utnämnes eller konstitueras till sådan statstjänst, vilken förut kunnat innehavas endast av man och å vilken lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är tillämplig, skall befattningshavaren vara underkastad de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunna varda stadgade.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse av 30 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

30 §.

Om den, som är berättigad till tjänstepension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt 12 § i denna lag eller däremot svarande stadgande i annan lag eller författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt denna lag tillkommande tjänstepensionen, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Förslag

till

**lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120)
om allmän pensionsförsäkring.**

5 §.

Pensionsavgift — — — varaktig oförmåga.

Från avgiftsplikt undantages jämväl:

a) Ordinarie innehavare av tjänst, å vilken civila tjänstepensionslagen, lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning;

— — — — —
ävensom hustru — — — person.

I övrigt — — — lag. _____

Denna lag träder i kraft den — — —.

Förslag

till

**kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens
järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie per-
sonal den 29 juni 1917 (nr 441).¹**

17 §.

Om den, som är berättigad till pension enligt detta reglemente, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt föreskrift i detta reglemente eller däremot svarande stadgande i lag eller annan författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensions-

¹ Senaste lydelse se: 1920:255.

försäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt detta reglemente tillkommande pension, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare den 29 juni 1917 (nr 442).¹

17 §.

Om den, som är berättigad till pension enligt detta reglemente, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt föreskrift i detta reglemente eller däremot svarande stadgande i lag eller annan författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt detta reglemente tillkommande pension, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

¹ Senaste lydelse se: 1920:256.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av 17 § i reglementet för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal den 29 juni 1917 (nr 443).¹

17 §.

Om den, som är berättigad till pension enligt detta reglemente, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt föreskrift i detta reglemente eller däremot svarande stadgande i lag eller annan författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst, skall pensionen från pensionsförsäkringsfonden räknas såsom del av den honom enligt detta reglemente tillkommande pension, vilken alltså för den tid, pensionen från pensionsförsäkringsfonden åtnjutes, skall minskas med sistnämnda pensions belopp.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av § 5 i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 957) angående anordnande av den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen.²

§ 5.

Mom. 1. Sammanlagda — — — — erläggas.

Mom. 2. Vad i 1 mom. föreskrivits äger icke tillämpning å sådan inbetalning till den frivilliga försäkringen, som sker jämlikt 11 § civila tjänstepensionslagen eller däremot svarande stadgande i annan lag eller författning rörande pensionering av befattningshavare i statens tjänst.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

¹ Senaste lydelse se: 1920: 257.

² Senaste lydelse se: 1920: 348.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i kungörelsen den 24 november 1876 (nr 51) angående meddelad fastställelse av grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt av flottans och lotsverkets gemenskap.¹

9.

Den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar äro anvisade, är icke berättigad till fyllnadspension, såvida icke för det fall, att pension av andra allmänna medel åtnjutes, denna utgår enligt de i civila tjänstepensionslagen eller i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder.

Denna kungörelse träder i kraft den — — — och skall gälla jämväl för sådan personal, i fråga om vilken särskilt förklarats, att de fastställda grunderna för pensioneringen av flottans befäl och underbefäl med vederlikar skola tillämpas.

¹ Senaste lydelse se: 1908: 72 (sid. 10).

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av nionde punkten i cirkuläret den 22 juni 1877 (nr 22) angående grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.¹

9.

Pensionstagare — — — fyllnadspension.

Den, som — — — överstiga tre tusen kronor; skolande, i fall den andra pensionen utgår enligt de i civila tjänstepensionslagen eller i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder, minskning i fyllnadspensionen icke äga rum.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

¹ Senaste lydelse se: 1909: 115 (sid. 2).

*Utdrag av protokoll, hållet hos 1921 års pensionskommitté
den 18 oktober 1924.*

Närvarande: Kommitténs ordförande samt herrar ANDERSON, frih.
LEIJONHUFVUD, SIDENBLADH och STARBÄCK.

Företogs till slutlig behandling frågan om civil tjänstepensionslag; och beslöt kommittén att med skrivelse till Kungl. Maj:t denna dag avgiva betänkande med förslag i ämnet.

I detta ärende avgåvos de särskilda yttranden, som finnas återgivna här efteråt:

Av herr *Anderson*, som anförde:

Beträffande § 4 mom. 2 i förslag till civil tjänstepensionslag anser jag det vara riktigast att i nämnda mom. omförmälda prövning centraliseras så långt som möjligt. Därigenom vinnes, enligt min mening, den fördel och säkerhet, som får anses ligga uti att samtliga ärenden av samma natur också behandlas och avgöras så enhetligt och principiellt likformigt som möjligt.

I enlighet med denna min uppfattning anser jag, att jämväl prövningen av frågor om tjänstepension för vid tullverket anställda tjänstemän bör åvila statskontoret.

Av herr *Sidenblad*h, som anförde:

Enligt uttalande av chefen för finansdepartementet vid pensionskommitténs tillsättande den 29 juni 1921 borde den nya pensionslag, som skulle ersätta 1907 års civila pensionslag, så vitt möjligt ansluta sig till den för kommunikationsverken gällande pensionslagen.

Såsom i kommitténs betänkande (sid. 25) framhållits, hava också de principer, som i sistnämnda lag kommit till uttryck, i väsentliga delar tillämpats vid utarbetandet av det nu framlagda förslaget till civil tjänstepensionslag. Emellertid hava, såsom kommittén ock påpekat, betydelsefulla avvikelser från de vid kommunikationsverken genomförda pensioneringsgrunderna föreslagits.

Detta gäller särskilt den vid kommunikationsverken tillämpade principen om tjänstepensionens uppdelning i dels statspension, beräknad i förhållande till antalet tjänstår, och dels avgiftspension, som bestämmes efter antalet år, under vilka pensionsavgift erlagts. Enligt förslaget till civil tjänstepensionslag skulle däremot vid tjänstepensionsbeloppets bestämmande hänsyn tagas allenast till antalet tjänstår. Om också de i kommittébetänkandet (sid. 25 och 26) till stöd för nämnda avvikelse anförda skälen torde vara av betydelse, har jag dock endast med tvekan anslutit mig till förslaget uti ifrågavarande hänseende, helst som, enligt mitt förmenande, den vid kommunikationsverken tillämpade principen otvivelaktigt är att anse såsom mera rationell.

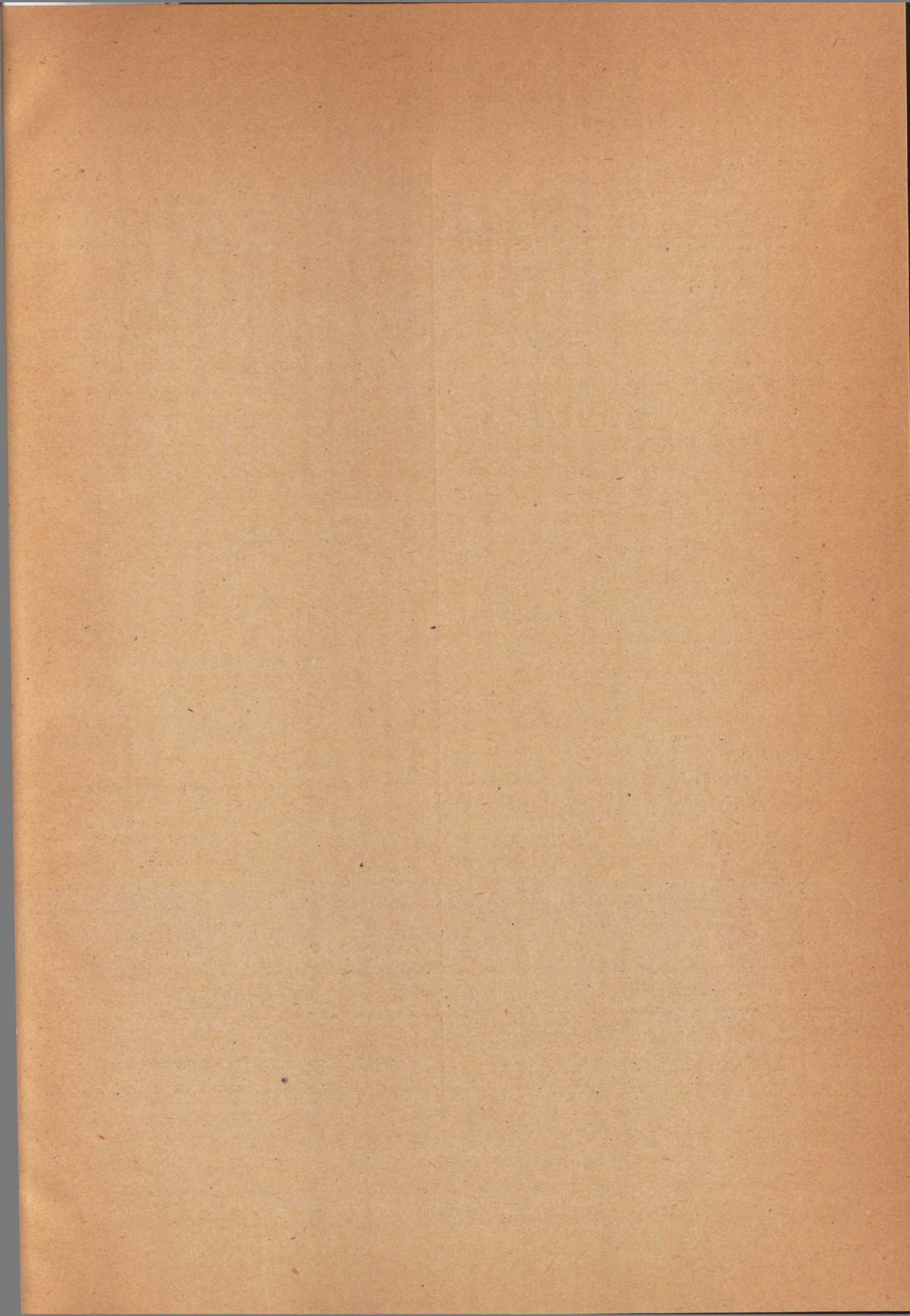
Den i 19 § 3 mom. av förslaget innefattade bestämmelsen i fråga om förtidspensionering saknar motsvarighet i kommunikationsverkens pensionslag. Den skärpning beträffande avgångsskyldigheten, som detta stadgande innebär, synes mig påkallad endast under förutsättning att kvinnas pensionsålder väsentligt höjes. Skulle emellertid pensionsåldern för kvinna sättas avsevärt lägre än för man, anser jag stadgandet i fråga icke vara av nöden, därest, på sätt kommittén i 19 § 2 mom. c) föreslagit, avgångsskyldigheten vid sjukdom o. d. i allt fall skärpes i förhållande till vad som gäller enligt 1907 års pensionslag.

In fidem:
Siegfried Matz.

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

101

101

Statens offentliga utredningar 1924

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1921 års pensionskommittés betänkande. 3. [56]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden 25. Handels- och prisöversikter rörande spannmål. [55] 26. Ljusindustrin. [34] 27. Ylleindustrin. [35] 28. Tegelindustrin. [36] 36. Betänkande ang. tullsystemets verkningar Del 1. [37] Del 2. [38] 1921 års kommunalskattekommittés betänkande. Del 1. [53] Del 2. [54]

Politi.

Handledning vid utarbetandet av brandordningar för landskommuner. [23]

Socialpolitik.

Iakttagelser rörande socialiseringen i Österrike. [14] Det svenska tobaksmonopolet. [15] Statens järnvägar. [22] Statens järnvägar som allmänt affärsverk. [30] Sveriges vattenkrafttillgångar och vattenkraftproduktion. [39] Kommunal affärsverksamhet. [45]

Hälsö- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 7. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Kristianstads län. [50] 9. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Hallands län. [18] 11. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Blekinge län. [10] 12. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Kopparbergs län. [3] 13. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västmanlands län. [8] 14. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Värmlands län. [9] 15. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Jämtlands län. [11] 16. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Norrbottens län. [28] 17. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Jönköpings län. [44] 18. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Gotlands län. [12] 19. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västernorrlands län. [17] 20. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västerbottens län. [29] 22. Förteckning över elektriska kraftanläggningar i Sverige år 1923. [48] Ingenjör N. Ekwalls utredningar. 1. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Östergötlands län. [46] 2. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Örebro län. [51] 3. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Kalmar län. [49] 4. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Kronobergs län. [47] Utredning betr. de elektriska distributionsföretagens å landsbygden ekonomiska svårigheter och möjligheterna för dessas avhjälpande. [52] Förslag till lag om lärlingsväsendet i vissa yrken. [41]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 2. Bokförlingsåren 1920—1921 och 1921—1922. [2] Fastighetsregisterkommissionens meddelanden. 13. [21] Till frågan om ny jorddelningslagstiftning. [40] Kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna. [43]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till gruvlag. [16] Malmkommissionens slutbetänkande. [32] Malmtillgången i Norrbottens län. [33] Förbrukning av virke till husbehov på Värmlands läns landsbygd. [42]

Industril.

Cement- och betongbestämmelser. [25]

Handel och sjöfart.

Skeppstjänstkommitterades betänkande. 3. [20]

Kommunikationsväsen.

Utredning rörande ny vattenväg mellan Östersjön och Väneren jämte bihang. [6] Anvisningar rörande vägväsendet och automobiltrafiken. [19]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Supplement nr 2 till Sverges familjenamn 1920. [4] Betänkande angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. [5] Betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek. [7] Förslag till lönerreglering för befattningshavare vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. [13] K. skolöverstyrelsens utlåtande över skolkommisionens betänkanden 1—5. [24] Systematiskt utforskande av allmogekulturen. 1. [26] 2. [27] Utredning rörande kungl. teaterns verksamhet. [31]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt

Angående ordnandet av statens kommersiella informationsverksamhet. [1]